

Satu Laurikainen

**”ODOTA VAIN, PULU. NÄET VIERESSÄSI TÄMÄN VUODEN
KIISTATTOMAN JÄÄKUNINKAAN.”**

Feminiinisyyden, maskuliinisuus ja työnjako Aku Ankka -lehdessä

JOENSUUN YLIOPISTO

Kasvatustieteiden tiedekunta

Kasvatustieteen syventävien opintojen tutkielma

Kevät 2007

TIIVISTELMÄ

Satu Laurikainen: ”Odota vain, pulu. Näet vieressäsi tämän vuoden kiistattoman jääkuninkaan.” *Feminiinisyys, maskuliinisuus ja työnjako* Aku Ankka –lehdessä. 116 s. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Kasvatustieteen syventävien opintojen tutkielma. Kevät 2007.

Tutkielmassa on tarkasteltu feminiinisyyttä, maskuliinisuutta ja työnjakoa viidessä vuonna 2005 ilmestyneessä Aku Ankka –lehdessä. Tavoitteena on ollut selvittää yhteyttä sukupuolen representaatioiden ja sukupuolten välisen työnjaon välillä. Tutkielman teon taustalla on ajatus Aku Ankka –lehdestä sosiaalistajana, yhtenä niistä tahoista, jotka vaikuttavat siihen, millainen käsitys lapsille ja nuorille syntyy feminiinisyydestä ja maskuliinisuudesta ja miehille tai naisille sopivista työtehtävistä. Tavoitteena on tehdä näitä lukijoille välittyviä sukupuolen representaatioita näkyviksi. Tutkimusmenetelmänä on käytetty semioottista analyysia ja sen pohjalla kvantitatiivista sisällön erittelyä. Pääasiallisena analyysimenetelmänä on käytetty tyypittelyä. Analyysissa on selvitetty, millaisia palkka- ja kotitöitä miehet ja naiset tekevät sekä millaisista merkeistä feminiinisyys ja maskuliinisuus rakentuvat.

Tutkielman teoreettisena lähtökohtana on ajatus yhteiskunnassa vallitsevasta sukupuolijärjestelmästä, joka tekee eroa ja hierarkiaa naisten ja miesten välille. Tämä näkyy sekä naisten ja miesten erilaisissa ominaisuuksissa että heidän välisessä työnjaossaan. Toinen keskeinen tutkimusta ohjaava teoreettinen lähtökohta on käsitys hegemonisesta maskuliinisuudesta. Sillä tarkoitetaan tietyn ”oikeanlaista” maskuliinisuutta edustavan, valtaapitävän ja menestyvän miesryhmän naisiin ja muihin miehiin kohdistuvaa hallintaa. Tutkimusaineiston mies- ja naishahmoja on tarkasteltu suhteessa hegemoniseen maskuliinisuuteen.

Aineiston naisten ja miesten välillä vallitsevat sukupuolijärjestelmän mukainen ero ja hierarkia. Naiset ja miehet ovat ulkonäöltään ja käyttäytymiseltään erilaisia, heillä esitetään olevan erilaisia taitoja, ja heidät esitetään erilaisissa töissä. Huomionarvoista on naisten vähäisyys aineistossa ja erityisesti palkkatyön tekijöinä. Aineistosta löytyvät perinteiset dikotomisat jaot, joissa nainen on passiivinen ja sijoittuu yksityiseen, kodin piiriin, kun taas mies on aktiivinen ja hänen paikkansa on julkisella elämänalueella ja työelämässä. Aku Ankka -lehdestä löytyy yhteyksiä sukupuolten representaatioiden ja työnjaon välillä. Aineistossa maskuliinisiksi osoittautuneita ominaisuuksia, kuten väkivaltaa, voimaa, ajattelemista ja ammattitaitoa tarvitaan Ankkalinnan miesten töissä. Naisen sijoittuminen yksityiseen selittää vähäistä palkkatyön tekoa.

Tutkielman tuloksena on muodostunut kolme erilaista naistyyppiä ja neljä erilaista miestyyppiä. Naistyyppejä ovat tehostetun feminiiniset, usein miesten seuralaisina esitetyt ”pulut”, työssäkäyvät ja vanhemmat naiset sekä yksityisellä elämänalueella valtaa käyttävät naiset. Miestyyppejä ovat maskuliiniset ”äijät”, ajattelevat ja osaavat miehet, vallanpitäjät sekä bisnesmiehet.

Avainsanat: feminiinisyys, maskuliinisuus, sukupuolten välinen työnjako, Aku Ankka -lehti, sukupuolijärjestelmä, hegemoninen maskuliinisuus

ABSTRACT

Satu Laurikainen: Femininity, masculinity and division of labour in Donald Duck comic. 116 p. University of Joensuu. Faculty of education. A Master's Thesis of Education. Spring 2007.

Themes for this Thesis are femininity, masculinity and division of labour in five magazines of Donald Duck comic from year 2005. The aim of this research is to find out what kind of connections there are between representations of gender and division of labour. In the background of this research there is an idea that Donald Duck comic is one of the socializers. It has some impact on children's and young people's conceptions of femininity and masculinity, and jobs appropriate for women and men. The purpose of the study is to make visible these representations of gender. The research methods are semiotic analysis and content analysis. The main analysis method is classifying women and men into types. In analysis it has been found out what kinds of domestic works and paid works women and men of Duckburg are doing, and what the signs that construct femininity and masculinity are.

This study is based on a thought that there is a gender system in our society that makes difference and hierarchy between women and men. Diverse features and works of women and men are consequences of the gender system. Another important theoretical basis of this research is a concept of hegemonic masculinity. It means that there is a certain group of men who are considered to be the representatives of the right kind of masculinity. They are successful and in authority. They dominate all the women and other groups of men. In this research women and men of Duckburg are considered with relation to hegemonic masculinity.

One of the main results of this research is that the gender system is working. There are distinction and hierarchy between women and men of Duckburg. They are dissimilar by their appearance and behaviour. They have different kinds of skills and they do different kinds of works. It is also worth noticing that the amount of women is much smaller than men, especially in paid work. There are traditional dichotomical divisions between men and women. The woman is passive, and her place is in private, at home. The man is active and his place is in public and at work. There is a connection between the representations of femininity and masculinity, and division of labour in Duckburg. The masculine characters, discovered from research material, such as violence, physical strength, thinking and professional skill, are the features that are needed in the works of men. Woman's place in private explains why there are so few women in paid work.

As a result of the research it has been formulated three women and four men types. The woman types are feminine women called "pulut" who are often men's companions, elderly women and women who go to work and women who have domination in private. The man types are masculine men called "äijät", skilled men, men with power and businessmen.

Keywords: femininity, masculinity, division of labour, Donald Duck comic, gender system, hegemonic masculinity

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

OSA I: TUTKIELMASTA JA SEN TOTEUTUKSESTA	1
1 JOHDANTO	1
1.1 MEDIAN VAIKUTUS SUKUPUOLEEN SOSIAALISTUMISESSA.....	2
1.2 AKU ANKKA -LEHTI.....	4
1.3 TUTKIELMAN TAVOITE	7
1.4 TUTKIMUSRAPORTIN RAKENNE	8
2 TUTKIELMAN TOTEUTUS	10
2.1 AINEISTO	10
2.2 SEMIOTIIKKA TUTKIMUSMENETELMÄNÄ	11
<i>Semiotiikka on merkkien tutkimusta</i>	12
<i>Ikoni, indeksi ja symboli</i>	13
<i>Denotaatio, konnotaatio ja koodi</i>	14
2.3 SARJAKUVAILMAISUN ERITYISPIIRTEITÄ	15
2.4 SISÄLLÖN ERITTELY	18
2.5 ANALYYSIN KULKU	20
2.6 TUTKIELMAN LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTIA.....	21
OSA II: FEMINIINISYYS, MASKULIINISUUS JA TYÖNJAKO TEORIASSA JA ANKKALINNASSA	24
3 FEMINIINISYYS JA MASKULIINISUUS	24
3.1 SUKUPUOLEN PERFORMATIIVISUUS.....	25
3.2 FEMINIINISYYDEN JA MASKULIINISUUDEN DIKOTOMIAT	26
4 ANKKALINNAN NAISET JA MIEHET	28
4.1 AINEISTON ANKKALINNALAISET	28
4.2 FEMINIINISYYTEEN JA MASKULIINISUUTEEN PUETUT	29
4.3 TOIMIVAT KUIN NAISET TAI MIEHET	31
4.4 KVANTITATIIVISIA TULOKSIA.....	34
5 PATRIARKAATTI, SUKUPUOLIJÄRJESTELMÄ JA TYÖNJAKO	35
5.1 PATRIARKAATTI.....	36
5.2 SUKUPUOLIJÄRJESTELMÄ	37
5.3 TYÖNJAKO PALKKATYÖSSÄ JA KOTITYÖSSÄ.....	39
<i>Patriarkaattisen yhteiskunnan työnjako</i>	39
<i>Sukupuolijärjestelmä ja työnjako</i>	40
<i>Erilaiset ominaisuudet – erilaiset työt</i>	40
6 TÖIDEN JAKAANTUMINEN ANKKALINNASSA	42
7 HEGEMONINEN MASKULIINISUUS, VALTA JA VÄKIVALTA	44
7.1 MONET ERILAISET MASKULIINISUUDET	45
7.2 KUN MIEHEN VALTA ON VÄKIVALTAAN	47
7.3 NAISET HEGEMONISESSA MASKULIINISUUDESSA.....	48
OSA III: NAIS- JA MIESTYYPIT	49
8 NAISTYYPIT	50

8.1	PULUT	50
	<i>Puluuden rakentuminen</i>	51
	<i>Ines Anka: ”Oih! Suklaata! Saanko hiukan maistaa tätä?”</i>	53
	<i>Äidit ja hoivaajat: ”Mikä hätänä, lapsoset?”</i>	56
8.2	TYÖLÄISET JA VANHAT NAISET	57
8.3	NAISET VALLASSA	59
	<i>Mummo Anka: ”Hihat heilumaan!”</i>	59
	<i>Ineksen valta Akuun: ”Senkin kiittämätön! Olen syvästi loukkaantunut!”</i>	60
9	MIESTYYPIT	62
9.1	ÄIJÄT: ”MADELKAA, PELKURIT! NYT KOHTASITTE PAREMPANNE.”	62
	<i>Äijyyden rakentuminen</i>	63
	<i>Sankarimiehet: ”Kiitos näiden kuraisten sankareiden”</i>	64
	<i>Väkivaltaiset miehet: ”Yhtäkkiä he vain hyökkäsivät kimppuumme”</i>	66
	<i>Poliisit – virallinen väkivaltakoneisto</i>	68
	<i>Aku Anka: ”Vaativammampi anka olisi jäänyt kotiin juomaan kaakaota”</i>	70
	<i>Työmiehet: ”Oletko valmis raskaaseen raadantaan?”</i>	72
9.2	AJATTELIJAT JA OSAAJAT: ”KAVERIT OVAT TODELLISIA VIRTUOOSEJA”	74
	<i>Ajattelevat miehet: ”Käytiin vähän aivojani”</i>	74
	<i>Ammattimiehet: ”He ovat kaupungin parhaat”</i>	76
	<i>Ammattiälyköt: ”Luulitko, että olisin vaivautunut keksimään tavallisen sukellusveneen?”</i>	78
	<i>Mikki Hiiri: ”Veitsenterävän älysi ja huikean rohkeutesi avulla maailma pelastui jälleen kerran.”</i>	80
9.3	BISNESMIEHET: ”MINUN RAHOILLANI EIVÄT ILAKOI MUUT KUIN MINÄ!”	82
	<i>Roope Anka</i>	82
	<i>Muut bisnesmiehet</i>	84
9.4	VALLANPITÄJÄT	85
	<i>Vallan ulkoiset merkit: ”Silinterinne kelpaisi vaikka oikeusministerille, tuomari”</i>	86
	<i>Vallankäyttö: ”Kaupunginisät ovat päättäneet”</i>	87
10	RAJOJEN YLITTÄJÄT	91
10.1	KIVIKAUDEN NAINEN UNA: ”TUO TÄYSTUHO SAA MINUT RAIVON PARTAALLE”	91
10.2	FEMINIINISYYTTÄ JA MASKULIINISUUTTA YHDISTELEVÄT TAIMI, SAIMI JA INTIAANINAINEN	94
10.3	MIEHIÄ KAIKESTA HUOLIMATTA	96
	OSA IV: JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	99
11	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	99
11.1	AKU ANKKA -LEHDEN FEMINIINISET NAISET JA MASKULIINISET MIEHET	100
11.2	MIEHET JA NAISET PAIKOILLEEN TYÖELÄMÄÄN – JA SEN ULKOPUOLELLE	102
12	POHDINTA	105
	LÄHTEET	107
	LIITTEET (4)	

Osa I: Tutkielmasta ja sen toteutuksesta

1 JOHDANTO

Tutkielman kiinnostuksen kohteina ovat feminiinisyys ja maskuliinisuus sekä sukupuolten välinen työnjako Aku Ankka –lehdessä. Tutkimusaiheen valintaan on vaikuttanut useampia vuosia sitten herännyt kiinnostukseni tutkia, millaisina naiset ja miehet Aku Ankassa esitetään. Luin lapsena paljon Aku Ankkoja, ja jokainen lehti tuli käytyä läpi useaan kertaan. Lukiessani muutama vuosi sitten lapsuuteni Akuja pitkästä aikaa uudelleen huomasin jotain, mihin en lapsena ollut kiinnittänyt huomiota. Ankkalinna näyttäytyi silmissäni ensimmäistä kertaa hyvin miehisenä maailmana. Kun myöhemmin aloin pohtia tutkielmalleni aihetta, kiinnostuin sukupuolten välisen työnjaon kysymyksistä, erityisesti nuorten koulutuspaikan- ja ammatinvalinnasta. Yhdistin tähän teemaan jo aiemmin heränneen kiinnostukseni Aku Ankka –lehden tutkimista kohtaan, ja näin aiheeksi muodostui Aku Ankka -lehtien feminiinisuuden ja maskuliinisuuden tarkasteleminen työnjaon näkökulmasta.

Aku Ankka –lehden tutkiminen sukupuolen näkökulmasta on mielenkiintoista erityisesti siitä syystä, että analyysin kohteena on ”viaton ja hauska” sekä varsinkin kielellisesti laadukkaana pidetty¹ lasten- ja nuortenlehti, jonka sisällöistä kuitenkin löytyy sukupuolten tasa-arvon kannalta vähemmän ”viattomia” sanomia. Tutkimusaihe on yhteiskunnallisesti ja kasvatustieteellisesti merkittävä ja mielenkiintoinen, koska sarjakuvalehdet toimivat muiden medioiden tavoin

---

¹ Aku Ankka on saanut muun muassa Vuoden kielihelmi-palkinnon Helsingin yliopiston suomen kielen laitokselta vuonna 2001. Kiitosta saavat lehden kielen taso sekä erityisesti koko kielen ilmaisuvarojen hyödyntäminen ja suomen kielen käyttäminen luovasti ja persoonallisesti. (Sanoma Wsoy:n verkkosivut.)

vihteellisen tarkoituksensa lisäksi sosiaalistajina. Olenkin kasvatustieteilijänä kiinnostunut Aku Ankasta nimenomaan sen sosiaalistajan roolin takia. Aku Ankka on paljon luettuna sarjakuvalehtenä osaltaan luomassa lapsille ja nuorille käsitystä siitä, millaisia naiset ja miehet ovat ja millaiset työt ovat heille heidän sukupuolensa perusteella sopivia ja mahdollisia. Siksi on tärkeää selvittää, minkälaisia sukupuolen representaatioita Aku Ankasta löytyy. On huomioitava, ettei lehdistä voi tehdä suoraviivaisia tulkintoja suomalaisesta yhteiskunnasta, sillä tarinoiden piirtäjät ja kirjoittajat ovat monista eri maista. Lisäksi Aku Ankan tekijöiden työtä varmasti säätelevät tietyt ehdot, eli he tuskin voivat muuttaa Ankkalinnan hahmoja aivan mielensä mukaan. Tutkielmassani en pyrikään selvittämään, heijastaako Aku Ankka sosiaalista todellisuuttamme, vaan nimenomaan purkamaan auki ja tekemään näkyväksi, millaista sosiaalista todellisuutta se luo.

1.1 Median vaikutus sukupuoleen sosiaalistumisessa

Olennaista tutkielman merkityksen kannalta on pohtia, onko Aku Ankka –lehdellä vaikutusta. Voiko lehden rakentama kuva sukupuolista vaikuttaa lasten ja nuorten käsityksiin itsestään naisina tai miehinä ja tätä kautta vaikuttaa osaltaan heidän toimintaansa ja valintoihinsa? Aku Ankka on yhtenä mediatuotteena, yhtenä nuorten keskuudessa luetuimmista sarjakuvalehdistä (Kansallinen mediatutkimus), mukana vaikuttamassa lasten ja nuorten sukupuolisosialisaatioon. Jos lapsi saa usealta sosiaalistavalta taholta yhdenmukaisia käsityksiä sukupuolen representaatioista, niillä on vaikutusta.

Miehiksi ja naisiksi opitaan osana sosiaalistamisprosessia (Grönfors 1994, 66). Lapsella on syntyessään biologinen sukupuoli, mutta hän kasvaa sosiaaliseen sukupuoleen vasta sosialisointien myötä oppiessaan, minkälaiset käyttäytymismallit ovat yhteiskunnassa hänen sukupuolelleen sopivia (Connell 1993, 191). Sosialisointi on siis yhteisössä vallitsevien käyttäytymis- ja ajattelutapojen omaksumista. Sen kautta yksilö sisäistää muun muassa vallitsevat arvot, normit ja rooliodotukset. (Mustonen 2000, 63; Antikainen, Rinne & Koski 2000, 35.) Sosiaalistajina toimivat muun muassa vanhemmat, koulu, kaverit ja media (Connell 1993, 191). Sosialisointi ei perustu pelkästään tiedostettuun kasvatukseen, vaan lapset ja nuoret omaksuvat ympäristöstään tiedostamattomia viestejä siitä, mitä heiltä odotetaan (Grönfors 1994, 66), ja oppivat vuorovaikutuksen kautta roolinsa ja paikkansa yhteiskunnassa (Palmu 1992, 302). Sukupuolet sosiaalistetaan erilaisiin arvoihin, normeihin, rooleihin, ja yhteiskunnallisiin tehtäviin (Antikainen ym. 2000, 36). Kulttuuriset odotukset naisten ja miesten persoonallisuuksista ja niiden eroista vaikuttavat sosialisointiin ja ovat synnyttämässä sosiaalista sukupuoli-identiteettiä, kuvaa itsestä naisena tai miehenä (Grönfors 1994, 66). Tyttöjä sosiaalistetaan muun muassa kiltteyteen,

sopeutuvuuteen ja vastuunottoon, kun taas poikia sosiaalistetaan yksilöllisyyteen, aktiivisuuteen ja rohkeuteen (Antikainen ym. 2000, 36). Identiteetti ja maailmankuva muotoutuvat siis sukupuolen mukaan, ja vaikutukset näkyvät esimerkiksi uravalinnoissa. Käsitteitä ovat ohjaamassa koulun, kavereiden ja median välittämät sukupuolistereotyytiat. (Helve 1992, 246.) Näiden merkitys sosiaalistajina vahvistuu erityisesti sekundaarisosialisaation aikana (Antikainen ym. 2000, 36).

Media on yksi sosiaalistajista. Se välittää tietynlaista näkemystä todellisuudesta sekä vaikuttaa siihen todellisuuteen, jossa elämme. Medialla on vaikutusta asenteisiimme, käyttäytymiseemme ja maailmankuvaamme ja erityisesti lasten todellisuuskäsityksen rakentumiseen. Median sosiaalistava vaikutus on suurempi, jos ihmisellä on vähän elämäkokemusta. Myös eri sosiaalistajien samankaltaisuus vahvistaa vaikutuksia. (Mustonen 2000, 55, 63). Eli lapset, joille ei ole vielä ehtinyt kertyä paljon elämäkokemusta, omaksuvat tehokkaimmin median välittämiä todellisuuskäsityksiä. Jos useampi sosiaalistaja, esimerkiksi Aku Ankka -lehti, televisiosarjat, kaverit ja koulu luovat lapselle samankaltaisia sukupuolen representaatioita, niillä on yhdessä vaikutusta. Mustosen (2000, 63) mukaan median asema on kahtalainen. Toisaalta se auttaa ihmisiä orientoitumaan maailmaan antaen varmuutta ja turvaa, mutta toisaalta todellisuutta yksinkertaistavat ja yleistävät viestit lisäävät stereotyyppiä.

Aku Ankka -lehden kaltaisia sosiaalistajia lasten ja nuorten elämässä ovat esimerkiksi oppikirjat. Niistä on tehty tutkimusta sukupuolen näkökulmasta. Oppikirjatutkimukset ovat lähellä tätä tutkielmaa, sillä oppikirjat, kuten sarjakuvatkin, luovat lapsille ja nuorille mielikuvaa sukupuolista tekstin ja kuvan välityksellä. Oppikirjoja sukupuolen näkökulmasta ovat tutkineet muun muassa Tarja Palmu (1992), joka on tutkinut aapisten välittämää sukupuoli-ideologiaa, sekä Elina Lahelma (1992), jonka tutkimus kohdistui sukupuolten väliseen työnjakoon peruskoulun oppikirjoissa. Palmun (1992, 307-311) tutkimuksessa selvisi, että aapisten nais- ja mieshahmot esitettiin keskenään erilaisina ja erilaisissa toimissa ja töissä. Aapisten feminiiniset eläinhahmot jäivät taka-alalle maskuliinisten hahmojen toimiessa ja keskustellessa keskenään. Naishahmot sijoittuivat pääosin kodin piiriin ja niiden ominaispiirteitä olivat huolenpito ja lempeys. Lahelma (1992, 78-79) toteaa tutkimuksessaan ”Sukupuolten eriytyminen peruskoulun opetussuunnitelmassa”, että oppikirjoissa kuvattiin enemmän miesvaltaisia kuin naisvaltaisia ammatteja, ja sotilas- ja suojelualat olivat sosiaali- ja terveydenhoitoaloja laajemmin esillä. Miehistä ja naisista piirtyvästä kuvasta Lahelma toteaa seuraavaa:

”Kirjojen antama kuva miehestä on aktiivinen, sotaa käyvä, metsästävä, sivistystä hankkiva ja työtätekevä. Kirjoissa on vain muutama kuva aktiivisesti työskentelevistä naisista. Silloin, kun kuvissa esiintyy naisia, he seuraavat usein miesten toimintoja sivusta.” (Emt., 79.)

Oppikirjat ovat esimerkki siitä, minkälaisia sukupuolistereotypioita ylläpitäviä viestejä lapset saavat ympäristöstään koulussa. Sarjakuvalehdillä puolestaan on merkittävä rooli lasten ja nuorten vapaa-ajalla. Koulun ulkopuolella tapahtuva sosialisatio voi joko vahvistaa tai tehdä kiistanalaiseksi koulun tarjoamia käsityksiä sukupuolista, joten esimerkiksi sarjakuvien tutkiminen on oppikirjojen tutkimisen lailla kasvatustieteellisesti tärkeää.

1.2 Aku Ankka -lehti

Mikä on sarjakuva? Tässä tutkielmassa se käsitetään ensinnäkin yhdeksi mediaksi muiden joukossa. Juha Herkmanin (1998, 24-25) mielestä sarjakuvasta voi puhua mediana laajassa mielessä, kun korostetaan sarjakuvan erityisyyttä ja eroa muista esittämisen tavoista. Rajatussa mielessä sarjakuva ei kuitenkaan ole media. Se ei ole viestintäväline, jossa tekijä lähettää viestin ja lukija vastaanottaa sen passiivisesti.

Pekka A. Manninen (1995, 9, 10) määrittelee väitöskirjassaan sarjakuvan Waughin vuonna 1947 tekemää määritelmää mukaillen kuvasarjan avulla kerrotuksi kertomukseksi, jossa voi olla kuvien yhteydessä dialogia tai muuta tekstiä. Kuviin voi sisällyttää myös symboleja, jotka kuvaavat esimerkiksi liikettä, ääntä tai tunnetilaa. Sarjakuvan pääasiallisia julkaisukanavia ovat lehdet ja kirjat.

Sarjakuva on ollut olemassa jo noin sadan vuoden ajan (Manninen 1995, 9). Sarjakuvat aloittivat ilmestymisensä sanomalehdissä (Lindman, Manninen & Krook 1992, 18). Sanomalehtien sarjakuvastrippi on yksinkertaisin sarjakuvan muoto, joka koostuu muutamasta ruudusta. Stripit joko sisältävät itsenäisen tarinan tai muodostavat jatkuvajuonisen tarinan. (Manninen 1995, 33.) Ensimmäinen sarjakuvalehti julkaistiin 1937 ja sarjakuvalehdistö syntyi toisen maailmansodan aikana (Lindman, Manninen & Krook 1992, 18). Sarjakuvalehti muodostuu sarjakuvanovelleista, jotka ovat yhtä sivua laajempia sarjakuvakokonaisuuksia (Manninen 1995, 34).

Aku Ankan ura alkoi 1930-luvulla Disneyn animaatioelokuvissa. Aku näyttäytyi ensimmäisen kerran vuonna 1934 sivuosassa elokuvassa Viisas pieni kana. Elokuvista Aku siirtyi myös sarjakuvien sankariksi sanoma- ja sarjakuvalehtiin. Suomalaisille Aku tuli tutuksi vuodesta 1936 alkaen sarjakuvastrippinä. (Lindman ym. 1992, 18.) Aku Ankka -lehden ensimmäinen näytenumero ilmestyi Suomessa 5. joulukuuta vuonna 1951. Aku Ankkaa on luettu Suomessa siis jo yli viidenkymmenen vuoden ajan. Sarjakuvalehti ilmestyi alussa nimellä Aku Ankka ja kumppanit, mutta nimi lyheni vuonna 1955 nykyiseksi Aku Ankaksi. (Aku Ankka -lehden

verkkosivut. Aku Ankan aika. Osa I.) Vuodesta 1960 saakka Aku Ankka –lehti on ilmestynyt säännöllisesti joka viikko, eli 52 kertaa vuodessa (Aku Ankka –lehden verkkosivut, Aku Ankan aika. Osa II).

Aku Ankka -lehteä julkaisee Sanoma Magazines Finland. Yritys mainostaa lehteä verkkosivuillaan seuraavasti:

”Aku Ankka on kasvanut vuosikymmenten kuluessa Suomen suosituimmaksi aikakauslehdiksi, joka kuuluu kaikenikäisten suomalaisten lempilukemistoon. Akkarin suosion syy on epäilemättä sen riemukkaissa ankkatarinoissa ja taidokkaassa kuvituksessa, mutta myös rikkaassa ja oivaltavassa suomen kielessä, jota vaalitaan erityisen tarkasti. Akkaria ei suotta mainita Suomen hauskeimmaksi lehdeksi!” (Sanoma Magazinesin verkkosivut. Lehdet ja tuotteet)

Aku Ankka on Suomessa paljon luettu lehti. Vuonna 2006 sen levikki on ollut 320 514 (LT-levikkitilasto 2006). Kansallisen mediatutkimuksen lukijamäärätutkimuksessa Aku Ankka paljastui yhdeksi kuudesta suomalaisesta yli miljoonan lukijan lehdestä. Tutkimukseen osallistuneista aikakauslehdistä Aku Ankka oli 1 075 000 lukijamäärällään kolmanneksi luetuin lehti Pirkan ja Yhteishyvän jälkeen. (Kansallinen mediatutkimus.) Pirkka ja Yhteishyvä ovat asiakaslehtiä, joten varta vasten tilatuista lehdistä Aku Ankka on siis luetuin. Aku Ankka on tutkimuksen mukaan 12 - 19-vuotiaiden joukossa luetuimpia lehtiä. Sen lukijamäärä on tässä joukossa 288 000. Aku Ankka tavoittaa tästä ikäryhmästä lähes 60 prosenttia. (Emt.)

Aku Ankka -lehteä siis luetaan paljon, ja se tavoittaa monet perheet. Aku Ankka ei kuitenkaan ole läsnä lasten ja nuorten elämässä pelkästään lehtenä. Aku Ankan suuri suosio on varmasti ollut tekijä, joka on saanut monet lapsiin ja nuoriin liittyvät tahot ottamaan sen mukaan toimintaansa. Aku Ankka on ollut mukana Nuoren Suomen ja K-ruokakauppojen kesäliikuntakampanjassa, jonka tarkoituksena on saada koululaiset harrastamaan liikuntaa (Aku Ankka –lehden verkkosivut. 25. 5. 2006). Suomen partiolaisilla ja Aku Ankalla on yhteistyösopimus, ja Aku Ankka on mukana 100-vuotisen partioliikkeen juhlistamisessa (Partion verkkosivut). Myös opettajat voivat halutessaan ottaa Aku Ankan mukaan opetukseensa. Netistä löytyy Ankkakohtainen opetussuunnitelma, jonka opettaja voi tulostaa ja käsitellä sen avulla oppilaiden kanssa Aku Ankka –lehteä koulun aikakauslehtipäivänä (Ankkakohtainen opetussuunnitelma 2006).

Aku Ankka –lehdestä on tehty tutkimusta. Ariel Dorfmanin ja Armand Mattelartin (1980) tutkimuksessa ”Kuinka Aku Ankkaa luetaan: Imperialistinen ideologia Disneyn sarjakuvissa” arvioidaan kriittisesti Disneyn sarjakuvaa muun muassa amerikkalaisen kapitalistisen elämäntavan arvojen levittämisestä. Tutkimuksessa analysoidaan muun muassa Ankkalinnan äidittömiä ja isättömiä perhesuhteita, kolmannen maailman asukkaista muodostuvaa käsitystä jaloista villoista ja

lapsi-alkuasukkaina, rikkauden esittämistä viattomana ja luonnollisena ja elämistä yltäkylläisyyden ja kulutuksen maailmassa, jossa rahaa ei koskaan tarvita todelliseen hätään. (Emt., 38, 59, 79, 88.) Allenden Chilellä tutkimuksen teon kulttuurisena ympäristönä on ollut varmasti vaikutuksensa Dorfmanin ja Mattelartin tutkimuksen näkökulmaan, joka poikkeaa näkökulmistani tässä tutkimuksessa. Heidän tutkimuksestaan löytyy kuitenkin eräs tutkielmani aihepiirin kannalta kiinnostava tulos liittyen Ankkalinnan naisiin:

”...naisilla ei ole mahdollisuutta vaihtaa roolia hallitsija-hallittu –suhteessa. Heitä ei tietenkään uhkaa kukaan, koska he hoitavat miehelle alistetun roolinsa täydellisesti, olipa kyseessä sitten nöyrä palvelija tai jatkuvasti piiritetty kauneuskuningatar. Heidän ainoa valtateinonsa on viettely, jota he ilmentävät keimailulla. Naiselta on kielletty kaikki muut roolit, jotka saattaisivat ylittää hänen passiivisen, kotoisen luontonsa.” (Emt., 44.)

Ankkalinnan hahmojen tarkastelu sukupuolen näkökulmasta on erityisesti tämän tutkielman kiinnostuksen kohteena. Tästä näkökulmasta tarkastelee Aku Ankka –lehteä myös Laura Laamanen (2000) suomen kielen pro gradu –tutkielmassaan ”Ankkalinnan naiset ennen ja nyt. Aku Ankka lehdissä 50-luvulla ja vuonna 1999 esiintyvien naiseen viittaavien ja naista tarkoittavien ilmausten tarkastelua”. Tämä tutkimus tarjoaa hyviä vertailukohtia Aku Ankka –lehdessä rakentuvan feminiinisyyden tarkastelulle.

1.3 Tutkielman tavoite

Tämän tutkielman aiheita ovat siis feminiinisyys, maskuliinisuus ja työnjako *Aku Ankka* -lehdessä. Taustalla vaikuttavat feministiset sukupuoliin ja työnjakoon liittyvät teoriat. Sukupuoli käsitetään feministisessä teoriassa enemmänkin rakennetuksi tai esitettyksi kuin biologiaan pohjaavaksi (Butler 1990, Pulkkinen 2000). Feministisen teorian mukaan yhteiskunnassamme vallitsee miehiä ja naisia erillään pitävä ja hierarkisoiva sukupuolijärjestelmä (Liljeström 1996). Erillään pitäminen ja hierarkia näkyvät ensinnäkin kulttuurisesti naisiin ja miehiin liitettyissä stereotyyppisissä dikotomisissa ominaisuuksissa (Gordon & Lahelma 1992; Liljeström 1996). Mies ja nainen nähdään kulttuurissamme toisilleen vastakkaisina, ja mies normina (Gordon & Lahelma 1992). Erillään pitämisen ja hierarkian nähdään toimivan myös työnjaossa niin, että naiset ja miehet päätyvät erilaisille aloille, miehet korkeampiin asemiin kuin naiset (Koski 2003). Myös patriarkaattiteoria (Walby 1991) pitää sisällään ajatuksen miehen valta-asemasta naisiin nähden sekä yhteiskunnassa vallitsevasta sukupuolten välisestä työnjaosta. Hegemonisen maskuliinisuuden käsite (Jokinen 2000; Connell 1993) mahdollistaa miesten ja naisten välisen hierarkkisen suhteen tarkastelun, sekä maskuliinisuuden ymmärtämisen useina, keskenään hierarkkisinä maskuliinisuuksina yhden miesten muodostaman ryhmän sijasta. Tutkielmani näkökulma sukupuoleen ja työnjakoon pohjaa näihin teorioihin.

Tutkielman tavoitteena on selvittää, millaista feminiinisyyttä ja maskuliinisuutta *Aku Ankka* –lehdessä rakennetaan ja miten sukupuolten välinen työnjako ja sukupuolten representaatiot liittyvät lehdessä toisiinsa. *Aku Ankka* –lehden hahmot ovat erilaisia eläin- ja ihmishahmoja. Nämä hahmot edustavat selkeästi joko nais- tai miessukupuolta, joten käytän heistä yksinkertaisesti nimitystä naiset ja miehet. Pyrin tutkielmassani selvittämään, millaista feminiinisyyttä ja maskuliinisuutta nämä *Aku Ankassa* esiintyvät miehet ja naiset edustavat. Esitetäänkö mies ja nainen toisistaan erilaisina? Millaisia ominaisuuksia, tietoja, taitoja ja kiinnostuksen kohteita heillä on? Onko mies normi? Entä millainen työnjako *Aku Ankka* lehdessä vallitsee? Voivatko nainen ja mies työskennellä samoilla aloilla vai onko olemassa erikseen naisten ja miesten työt? Pyrin myös selvittämään, millainen yhteys naisiin ja miehiin liitettyillä ominaisuuksilla on sukupuolten väliseen työnjakoon palkka- ja kotityössä. Tuleeko työnjako perustelluksi naisiin ja miehiin liitettyjen ominaispiirteiden kautta? Lisäksi tavoitteenani on selvittää, löytyykö aineistosta sukupuolijärjestelmän rajoja rikkovaa feminiinisyyttä tai maskuliinisuutta. Voivatko naiset ja miehet astua alueille, joita pidetään perinteisesti toiselle sukupuolelle kuuluvina? Löytyykö aineistosta säröjä sukupuolten välisessä työnjaossa ja sukupuolijärjestelmän toiminnassa? Onko näissä mahdollisissa rajan ylityksissä kyse sääntöä alleviivaavista poikkeuksista vai murtavatko ne sukupuolijärjestelmän rakenteita?

Tutkielman tavoitteet kiteytyvät seuraaviksi tutkimuskysymyksiksi:

1. Millaista feminiinisyttä ja maskuliinisuutta *Aku Ankka* -lehdessä rakennetaan?
2. Miten työnjako ja feminiinisuuden ja maskuliinisuuden representaatiot ovat yhteydessä toisiinsa?

Millaisissa ammateissa tai asemissa naiset ja miehet ovat?

Miten kotityöt jakautuvat miesten ja naisten välillä?

Miten miehiin ja naisiin liitetyt ominaisuudet kytkeytyvät siihen, millaisissa työjaollisissa asemissa he ovat?

3. Löytyykö *Aku Ankasta* sukupuolten välistä työnjakoa tai naisten ja miesten erilaisuutta kyseenalaistavia henkilöitä tai tapahtumia? Voivatko naiset ja miehet olla samanlaisia tai tehdä samanlaisia asioita, vai pidetäänkö feminiinisyys ja maskuliinisuus erillään?

Lähden hakemaan vastausta tutkimuskysymyksiin semioottisen lähestymistavan avulla. Lähtökohtana on selvittää miten, millaisin merkein ja millaista feminiinisyttä ja maskuliinisuutta tutkimusaineistossa rakennetaan.

1.4 Tutkimusraportin rakenne

Tutkimusraportin rakenne poikkeaa jossain määrin totutusta, joten lukemisen helpottamiseksi kuvailen hieman raportin kulkua. Raportti koostuu neljästä osasta. Jaon on tarkoitus selkeyttää useista luvuista koostuvan tutkielman ilmettä. Ensimmäinen osa *Tutkielmasta ja sen toteutuksesta* johdattelee tutkielmaan käsitellen median vaikutusta sukupuoleen sosiaalistumisessa, *Aku Ankka* -lehteä, tutkielman tavoitteita sekä tutkimusmenetelmiä, analyysin kulkua ja tutkimuksen luotettavuutta. Toinen osa *Feminiinisyys, maskuliinisuus ja työnjako teoriassa ja Ankkalinnassa* keskittyy sukupuolen ja työnjaon kysymyksiin. Osa alkaa luvulla *Feminiinisyys ja Maskuliinisuus*, jossa avataan käsitystä sukupuolesta performatiivisena ja dikotomisena kategoriana. Tämän jälkeen tulee ensimmäinen tulosluku *Ankkalinnan naiset ja miehet*, jossa tuodaan esille feminiinisyttä ja maskuliinisuutta aineiston Ankkalinnassa yleisellä tasolla. Seuraavassa luvussa *Patriarkaatti, sukupuolijärjestelmä ja työnjako* käsitellään yhteiskunnassa vallitsevaa patriarkaattia ja sukupuolijärjestelmää sekä niihin olennaisesti liittyvää työnjakoa naisten ja miesten välillä. Seuraavassa luvussa *Töiden jakaantuminen Ankkalinnassa* käsitellään työnjakoa *Aku Ankka* -

lehden naisten ja miesten välillä. Toisen osan päättää hegemonista maskuliinisuutta käsittelevä luku *Hegemoninen maskuliinisuus, valta ja väkivalta*. Kolmannessa osassa *Nais- ja miestyypit* päästään tutkielman keskeisimpiin tuloksiin, joissa esitellään aineistosta muodostuneita nais- ja miestyyppejä ja pureudutaan niiden sisällä tarkemmin feminiinisuuden, maskuliinisuuden ja työnjaon kysymyksiin. Tässä osassa käsitellään myös aineistosta löytyneitä sukupuolen rajoja ylittäviä miehiä ja naisia. Viimeinen, eli neljäs osa kiteyttää tutkielman tulokset *johtopäätöksissä ja pohdinnassa*.

Tutkimusraportissa teoria ja tulokset kulkevat limittäin, vuorotellen. Tämän tarkoitus on keventää raportin luettavuutta ja kytkeä teoriaa ja tuloksia vahvemmin toisiinsa. Teorian merkitys tulosten kannalta selkenee, kun aihetta tarkastellaan ensin teoreettisesti, jonka jälkeen esitetään siihen liittyviä tuloksia. Sukupuolta käsittelevä teoria ja Ankkalinnan feminiinisuutta ja maskuliinisuutta käsittelevät tulokset tukevat toisiaan. Sukupuolten välisen työnjaon teoriaa käsitellään ennen Ankkalinnan työnjaon kuvausta. Hegemonisen maskuliinisuuden teoria esitetään ennen pääasiallisia tuloslukuja, sillä hegemonisen maskuliinisuuden käsite on keskeinen tulosluvuissa esitetyissä mies- ja naistyypeissä. Vaikka tutkimusraportissa tietyt teoria- ja tulosluvut kytkeytyvät yhteen, eivät teoriat kuitenkaan liity pelkästään niitä seuraavaan tuloslukuun. Jokainen teoreettista tarkastelua sisältävä luku tuo käsiteltävään ilmiöön jotain uutta.

Tulosluvuissa esitetään paljon aineistolainauksia Aku Ankka –lehdistä. Sanallisesti on mahdotonta tuoda esille kaikkea sarjakuvan esittämää informaatiota, mutta lainauksiin on pyritty tiivistämään lyhyesti se, mikä on tutkielman kannalta olennaista. Lainaukset sisältävät myös suoria aineistolainauksia puhekuplista tai kertovaa tekstiä sisältävistä laatikoista ja ne on merkitty aina lainausmerkeillä. Pääasiassa aineistolainaukset on erotettu muusta tekstistä ja sisennetty. Osa aineistolainauksista on kuitenkin tekstin sujuvuuden kannalta sijoitettu osaksi tekstiä. Testin sisällä olevat suorat aineistolainaukset on aina kursivoitu. Jokaisen aineistolainauksen perään on merkitty, mistä lehden numerosta ja miltä sivulta lainaus on peräisin. Eli esimerkiksi lehden 46 sivulta 12 otettu lainaus on merkitty seuraavasti: (46.12).

2 TUTKIELMAN TOTEUTUS

Tutkimusaineistonani on viisi vuonna 2005 ilmestynyttä Aku Ankka -lehteä. Sukellan aineistoon semioottisen tarkastelun avulla. Analysoin, minkälaisin merkein feminiinisyyttä ja maskuliinisuutta rakennetaan ja millaisia tulkintoja lukijalle syntyy näistä merkeistä. Semioottisen laadullisen analyysin lisäksi olen käyttänyt sisällön erittelyä, joka mahdollistaa kvantitatiivisen tiedon saamisen aineistosta. Näin pystyn selvittämään esimerkiksi sen, mitkä ovat yleisimpiä naisiin ja miehiin liittyviä piirteitä. Laadullinen analyysi on kuitenkin tässä tutkielmassa pääasia.

Tutkielmassa käytetään siis analyysimenetelmien triangulaatiota, joka tarkoittaa erilaisten laadullisten ja tilastollisten analyysimenetelmien käyttöä (Tuomi & Sarajärvi 2004, 142). Kvantitatiivisen sisällön erittelyn käyttäminen laadullisen semioottisen analyysin apuna tulee perustelluksi tutkimusaineiston luonteen kautta. Viiteen lehteen mahtuu monta sarjakuvaruutua, ja yhteen sarjakuvaruutuun mahtuu monta semioottista merkkiä. Näiden merkkien kvantitatiivinen haltuunotto oli tarpeellista, jotta pystyin selvittämään, millaiset ominaisuudet ovat tyypillisiä aineiston miehille ja naisille. Sisällön erittelyä seuranneessa laadullisessa semioottisen tutkimuksen vaiheessa analysoin näitä merkkejä ja niiden synnyttämiä merkityksiä laajemmasta näkökulmasta. Tein teemoitteluja ja tyypittelyjä aineistosta. Pääsin myös analysoimaan aineistosta erityisesti esille nousevia yksittäisiä henkilöihahmoja aineiston kokonaiskuvauksen lisäksi. Kvantitatiivinen analyysi täydensi kvalitatiivista, ja kummallakin analyysitavalla oli oma merkityksensä. Pääpaino oli kvalitatiivisessa lähestymistavassa ja määrällisen tarkastelun sijaan aineistosta vahvimmin esille nousevien hahmojen kuvailussa.

Tässä luvussa kerron semioottisesta lähestymistavastani ja puran auki semioottisia käsitteitä, kerron sarjakuvan analysointiin liittyvistä erityiskysymyksistä, käsittelen sisällönerittelyä, kuvailen tutkimusaineistoa ja tutkielman kulkua sekä arvioin tutkielman luotettavuutta.

2.1 Aineisto

Tutkimusaineisto, viisi Aku Ankka -lehteä, ovat vuoden 2005 viimeiseltä neljännekseltä. Hankin Aku Ankat neljännesvuosikirjoina syksyllä 2006, joten aineistoksi tulivat vuoden 2005 lehdet, jotka olivat silloin myynnissä kaupoissa. Valitsin viisi peräkkäistä lehteä tarkoituksella vuoden loppupuolelta, että sain analysoitavakseni mahdollisimman uusia lehtiä. Analysoitaviksi lehdiksi päättyivät lehdet numero 45-49, jotka ovat ilmestyneet 9.11.2005-7.12.2005.

Alun perin tarkoitukseni oli tehdä tutkimusta suuremmasta aineistosta. Suunnittelin ensin analysoivani koko vuosikerran, sen jälkeen kavensin analyysia neljäsosavuoteen. Huomasin kuitenkin aineistoon perehtyessäni, että neljännesvuodenkin aineisto on ylimitoitettu. Samanlaiset sukupuolen representaatiot tuntuvat toistuvan tarinasta toiseen, joten viisikin lehteä tarjoaa paljon analysoitavaa. Suuri aineisto ei toisi aiheeseen juuri mitään lisää, vaan päinvastoin: pienemmällä aineistolla on mahdollista tarkastella aineistoa monipuolisemmin.

Aineisto koostuu yhdeksästätoista sarjakuvatarinasta. Liitteeseen 1 on koottu näiden tarinoiden nimet ja tiedot käsikirjoittajista ja piirtäjistä. Suurin osa tarinoista on useampisivuisia, mutta joukossa on kolme sivunmittaista tarinaakin. Aku Ankka –tarinoita on ylivoimaisesti eniten, kymmenen kappaletta, joista yksi kertoo Pikku-Akusta. Tupu, Hupu ja Lupu ovat kolmen tarinan pääosissa, yhdessä niistä sudenpentuina. Mikki Hiiri on pääroolissa kahdessa tarinassa, joista toinen on kaksiosainen jatkotarina. Myös Roope tähdittää kahta tarinaa. Lisäksi yhden tarinan pääosassa on Hiawatha ja yhden Iso, paha susi. Kaikki aineiston tarinat on siis nimetty miesten mukaan, ja miehet ovat niiden päähenkilöitä. Tarinoissa on monenlaisia aiheita. Niissä muun muassa käydään kilpailuja, selvitetään rikosta, testataan erikoissukellusvenettä ja löydetään muinainen luuranko. Myös tapahtumapaikkoja on paljon, esimerkiksi intiaanikylä, suuri kartano, Roopen rahasäiliö, kivikausi, pohjoisnapa, kaukainen trooppinen saari ja Mummo Ankan maatila.

2.2 Semiotikka tutkimusmenetelmänä

Olen valinnut tutkimusmenetelmäksi semiotiikan, sillä se soveltuu Aku Ankka -lehden tekstin ja kuvan välittämien merkitysten analysoimiseen. Tutkielmani metodologisena lähtökohtana on, että sarjakuvassa rakennetaan tietynlaista todellisuutta merkkien ja merkitysten kautta. Analysoin sarjakuvassa rakennettua feminiinisyttä ja maskuliinisuutta tutkimalla näitä merkkejä ja niihin liittyviä merkityksiä. Sarjakuvien sanat ja kuvat toimivat merkkeinä, jotka lukijan tekemien tulkintojen pohjalta saavat erilaisia merkityksiä (ks. Herkman 1998, 62). Merkitykset eivät muodostu kuitenkaan pelkästään sarjakuvan lukijan tulkintojen pohjalta, vaan sarjakuvien tekijät ovat tehneet valintoja sen suhteen, miten he kuvaavat asioita (ks. Fiske 1994, 114). Esimerkiksi henkilöä, joka on tarkka rahoistaan, voidaan kuvata yhtäläillä säästäväiseksi tai itaraksi, mutta sanat kantavat erilaisia merkityksiä. Säästäväisyshän on järkevää, itaruus sen sijaan itsekästä ja liiallista, siis kielteinen asia. Samassa kulttuurissa elävät ihmiset ymmärtävät tällaisia merkityksiä pitkälti samoin tavoin (esim. Fiske 1994, 114-115), joten se, miten asioita kuvataan, on keskeinen tekijä analyysissa.

Herkman (1996, 24) esittelee sarjakuvatutkimuksen yleisimpinä suuntauksina sarjakuvan historian tutkimuksen, sarjakuvaa yhteiskunnallisena ilmiönä pohtivan tutkimuksen ja sarjakuvailmaisuuksiin keskittyneen tutkimuksen. Tutkielmani sijoittuu lähinnä sarjakuvailmaisuuksiin tutkivaan suuntaukseen, jonka erääksi osaksi Herkman mainitsee semiotiikan. Tutkielmani lähtökohta, sarjakuvan oletettu sosiaalinen vaikutus lukijoihinsa, tekee siitä kuitenkin myös osan sarjakuvaa yhteiskunnallisena ilmiönä pohtivaa tutkimussuuntaa.

Miellän tutkielmani sarjakuvaan kohdistuvaksi sukupuolen representaatioiden tutkimukseksi, jossa käytän semioottista lähestymistapaa. En siis tee varsinaista sarjakuvan tutkimusta, jossa olisin kiinnostunut erityisesti sarjakuvasta ilmaisumuotona. Keskeinen tutkimuskohteeni ovat sarjakuvassa olevat miehet ja naiset ja kiinnostukseni kohdistuu sarjakuvan henkilöihin liittyviin merkkeihin ja merkityksiin, ei niinkään itse sarjakuvaan.

Semiotiikka on merkkien tutkimusta

Semiotiikka on strukturalistinen tutkimusmenetelmä. Strukturalismin mukaan maailmaa ei voi tiedostaa sellaisena kuin se on, sillä todellisuutta ei ole olemassa yhdellä objektiivisella ja kulttuurista riippumattomalla tavalla. Maailma tiedostetaan kulttuurin tarjoamien käsitteellisten ja kielellisten rakenteiden kautta. Strukturalismi ei pyrikään selvittämään, millainen maailma on, vaan millä tavalla ihmiset tekevät maailmaa ymmärrettäväksi. (Fiske 1994, 150.)

Semiotiikka on merkkien ja niiden toiminnan tutkimusta (Fiske 1994, 61). Se tutkii merkkejä, kuten kirjoitusta, kuvia ja symboleita, merkityksen muodostumisen näkökulmasta, pyrkien antamaan käsitteitä arkisten merkitysten ymmärtämiseksi (Seppänen 2001, 175-176). Semiotikkaa voi siis hyödyntää sarjakuvaa tutkittaessa sekä kuvien että tekstien analysoinnissa.

Merkki on jotakin fyysistä ja aistiemme havaittavissa olevaa, joka viittaa johonkin muuhun kuin itseensä. Lisäksi merkin käyttäjän on ymmärrettävä se merkiksi. (Fiske 1994, 62.) Eri teoreetikot määrittelevät merkkiä ja sen toimintaa eri tavoin. Tunnettuja määritelmiä ovat tehneet muun muassa Ferdinand de Saussure sekä Charles S. Peirce (Fiske 1994, 63-66). Semiotiikka jakaantuu kahteen päähaaraan, joiden juuret ovat näissä kahdessa semiootikossa. De Saussuren semiotiikassa keskeistä on merkkijärjestelmien, esimerkiksi kielen, tutkiminen. Peirceläisessä pragmatistisessa semiotiikassa keskeistä on merkkien tulkitseminen. (Kunelius 1999, 137, 138, 153.) Tutkielmassani

käsitän merkin pragmaattisen, peirceläisen merkkikäsitteen kautta. Se kiinnittää huomionsa merkin toimintaan, sen vaikutukseen. Pragmaattisessa semiotiikassa merkki on materiaallinen tai mentaalinen asia, joka esittää jotain ja on tulkittavissa jollain tavalla. Merkkejä ovat siis kaikki asiat ja ilmiöt, jotka esittävät jotain objektia ja ovat tulkittavissa. (Veivo & Huttunen 1999, 40, 41.) Peirce'n teoriassa on siis keskeistä merkin aktiivinen tulkitseminen. Tulkitsejan mielessä syntyy merkistä omanlaisensa käsitys, eli merkitys syntyy aina suhteessa merkin käyttäjään. (Herkman 1998, 62.) Peirce'n merkitysteorian mukaan tulkinnat ovat kulttuurisia. Se, millä tavalla tulkitsemme merkityksiä, riippuu siitä, millaisessa kulttuurissa, minkälaisien tapojen, tottumusten ja perinteiden ympäröimänä me olemme kasvaneet. (Kunelius 1999, 159.)

Tapaa, jolla ymmärrän merkin ja merkitysten muodostumisen sarjakuvassa, selventää jälkistrukturalistinen käsitys sarjakuvan tulkinnasta. Eri kulttuurit, eri ajat ja eri ihmiset lukevat sarjakuvia eri tavalla, sillä sarjakuvan tulkinta ei riipu pelkästään sarjakuvasta itsestään, vaan myös kulttuurisesta kontekstista ja lukijan omista tulkintakehyksistä. (Herkman 1996, 32.) Kunelius (1999, 156-157) korostaa, että merkitysten syntyessä yhteisöllisesti ihminen voi ottaa erilaisten sanomien välittämän sosiaalisen todellisuuden annettuna mutta voi tulkita sanomia myös toisin. Kunelius antaa esimerkin sukka-housumainoksesta. Jos lukija tunnistaa mainoksessa miehisen näkökulman muovaaman naiseuden määritelmän, hän saattaa kokea tämän vieraana puheena naiseudesta, ja tämä voi estää ostopäätöksen. (Emt.) Samoin sarjakuvan lukijat ovat aktiivisia tulkitsejia, jotka eivät välttämättä tyydy sarjakuvasta päällimmäisenä nousevaan luentatapaan, vaan voivat kyseenalaistaa sitä. Taustaoletus tässä tutkielmassa on kuitenkin, että kulttuurissamme vallitsevat käsitykset feminiinisuudesta ja maskuliinisuudesta vaikuttavat sarjakuvan luentaan ja lukijat tulkitsevat merkityksiä pääasiassa samalla tavalla.

Keskeisiä analyysejä ohjaavia merkkeihin ja merkitysten syntyyn liittyviä semioottisia käsitteitä ovat ikoni, indeksi ja symboli sekä denotaatio ja konnotaatio. Määrittelen seuraavaksi nämä käsitteet ja esitän myös joitain esimerkkejä siitä, kuinka ne soveltuvat analyysini välineiksi.

Ikoni, indeksi ja symboli

Peirce jaottelee merkit kolmeen tyyppiin, jotka kuvaavat merkin ja sen viittauskohteen, ulkomaailman objektin, välisen suhteen luonnetta. Nämä tyypit ovat ikoni, indeksi ja symboli. (Herkman 1998, 64.)

Indeksi on merkki, jolla on suora, todellisuudessa oleva kytkös kohteeseensa (Fiske 1994, 71). Se viittaa syyhyn tai kohteeseen, joka on ”saanut merkin aikaan” (Herkman 1998, 65). Esimerkiksi savu on tulen indeksi. Fyysinen asento voi olla tunneperäisen asenteen indeksi ja lihava vatsa äveriöiden ja nautiskelun indeksi. Kuva nälkiintyneestä lapsesta voi toimia Kolmannen maailman nälänhädän indeksinä. (Fiske 1994, 71, 74.) Lisäksi sarjakuvassa efektit ovat indeksisiä merkkejä. Esimerkiksi tumma pilvi sarjakuvahahmon pään päällä toimii indeksinä hahmon suuttumuksesta. (Herkman 1998, 66.) Tulkitsen Aku Ankka -lehdessä esimerkiksi nyrkkiin puristuneen käden väkivaltaisen asenteen indeksiksi.

Symbolin yhteys kohteeseensa perustuu tapaan, sopimukseen tai sääntöön. Sanat ja numerot ovat symboleja. Myös Punainen risti on symboli. Rolls Royce on omistajansa yhteiskunnallisen aseman symboli, mutta samalla se on vaurauden indeksi. (Fiske 1994, 72, 121.) Aku Ankassa muun muassa silinterihattu ja kunniamerkki toimivat vallan symboleina.

Ikoni on merkki, joka muistuttaa kohdettaan. Esimerkiksi henkilön kuva on ikoni, sillä se esittää häntä. (Fiske 1994, 70; Herkman 1998, 64.) Kolmesta merkkityypistä indeksi ja symboli ovat keskeisiä analyysissä, mutta ikoni ei ole yhtä olennainen. Ikonisuus on kuitenkin olennainen osa sarjakuvailmaisua, sillä sarjakuvan kuvia voidaan pitää ikonisina merkkeinä, koska kuvat muistuttavat viittauskohteitaan (Herkman 1998, 65). Sarjakuvan mies- ja naispuoliset henkilöhahmot voi nähdä ikonisina merkkeinä, jotka muistuttavat ”oikeita” miehiä ja naisia. Indeksi ja symboli ovat kuitenkin sellaisia työvälineitä, joiden avulla pääsee paremmin pureutumaan sarjakuvan henkilöhahmojen ominaisuuksiin.

Denotaatio, konnotaatio ja koodi

Denotaatio ja konnotaatio ovat analyysini kannalta hyödyllinen käsitepari. Denotaatio tarkoittaa sitä, mitä on kuvattu, konnotaatio puolestaan sitä, kuinka on kuvattu (Fiske 1994, 114). Denotaatio on kuvan ilmeinen merkitys. Esimerkiksi jäniksen kuva esittää jänistä. Konnotaatiolla tarkoitetaan kuvaan sen ilmeisen merkityksen lisäksi liitettyjä mielikuvia: jänis on hellyttävä ja

pehmeä. (Seppänen 2001, 182.) Samalla tavoin esimerkiksi Aku Ankassa olevaan feminiinisen näköiseen naiseen tai univormuasuisen poliisiin liittyy monenlaisia mielikuvia.

Konnotaation käsite on analyysini kannalta keskeinen, sillä käsite tarkastelee nimenomaan sitä, millaisia merkityksiä lukijalle välittyy sarjakuvasta. Erilaiset kuva- ja sanavalinnat välittävät erilaisia konnotaatioita (ks. Seppänen 2001, 182). Termi konnotaatio kuvaa vuorovaikutusta, joka syntyy merkin kohdatessa käyttäjänsä mielenliikkeet tai kulttuuriset arvot. Mukana on merkin tulkinta: se, millaisia merkityksiä käyttäjä liittää merkkiin. Esimerkiksi arvomerkki konnotoi kantajansa korkeaa arvoa. Sanavalinnat voivat olla konnotaation valintaa. 'Rattaiden rasvaus' ja 'lahjonta' kantavat jossain määrin erilaisia merkityksiä. Konnotaatiot ovat pitkälti kulttuurisidonnaisia ja intersubjektivisia, eli yhteisiä saman kulttuurin jäsenille. Konnotatiiviset arvot luetaan helposti denotatiivisiksi tosiasioiksi, ja tästä väärinlukemisesta poispääseminen onkin yksi semiotiikan tavoitteista. (Fiske 1994, 113-115.) Aku Ankan semioottinen analysointi on pitkälti konnotaatioiden luentaa. Etsin naisten ja miesten ominaisuuksista kertovia merkkejä ja tulkitsemme omien kulttuurisesti syntyneiden käsitysteni perusteella, mitä merkit konnotoivat, eli millaisia merkityksiä ne kantavat. Voin olettaa, että muille saman kulttuurin jäsenille syntyy suurin piirtein samanlaisia konnotaatioita, ja heille välittyy lehdestä melko samankaltainen käsitys feminiinisuudesta ja maskuliinisuudesta kuin minulle.

Konnotaatioiden kulttuurisesti jaetun luennan ymmärtämiseen liittyy koodin käsite. Koodit liittyvät oleellisesti konnotaatioiden tulkintaan (Kunelius 1999, 146). Koodi on merkitysten järjestelmä, joka on yhteinen tietyn kulttuurin jäsenille. Se koostuu merkeistä ja näiden merkkien käyttöä koskevista säännöistä. (Fiske 1994, 37.) Koodi on viestinnässä tulkinnan väline tai säännöstö, joka määrää, minkälaisen sisällöllisen merkityksen kukin merkki saa. Annamme merkityksiä tunnistamalla ja tulkitsemalla koodeja. Viestin lähettäjä koodaa viestiin sisällön, ja vastaanottaja uloskoodaa viestistä merkityksen. (Blom 1998, 209-210.) Koodi on siis merkkien käyttöä, merkkien luentaa, koskeva säännöstö, jonka samaan kulttuuriin kuuluvat jakavat. Se auttaa ymmärtämään mitä merkit tarkoittavat. Mannisen (1995, 45) mukaan sarjakuvan yhdessä kuvassa on useita koodattuja merkkejä. Ne voivat liittyä esimerkiksi yhteiskunnallisen aseman, ilmeiden tai eleiden ilmaisemiseen.

2.3 Sarjakuvailmaisun erityispiirteitä

Sarjakuvailmaisussa on omat ominaispiirteensä, jotka tulee ottaa huomioon sarjakuvaa tulkittaessa. Olen koonnut tähän lukuun joitakin sellaisia sarjakuvaan liittyviä erityispiirteitä, jotka olen pyrkinyt tutkielmassa huomioimaan.

Sarjakuva on tarinan esittämistä sarjallisesti peräkkäin aseteltujen kuvien avulla (Lindman ym. 1992, 38). Tarinan esittäminen, kerronnallisuus onkin yksi keskeinen piirre, joka erottaa sarjakuvan esimerkiksi pilakuvista (Herkman 1998, 22). Sarjakuvan ilmaisu muodostuu kuvista, kirjoitetusta tekstistä ja efekteistä (Herkman 1998, 26; Lindman ym. 1992, 40). Kuvien ja tekstin yhdistäminen on sarjakuvassa ominainen piirre. Teksti kulkee kuvien sisällä kertovina osuuksina laatikoissa, dialogina puhekuplissa tai yksityiskohtateksteinä osana kuvia, kuten kuvassa olevassa kyltissä. Tekstin lisäksi sarjakuvassa käytetään sellaisia merkintöjä, kuten liikettä ilmaisevia vauhtiviivoja, tunteita ilmaisevia kuvioita, äänitehostetekstejä ja puhekuplan muotoja kertomassa äänenkäytöstä. Nämä kerronnan monet tasot luovat yhdessä kokonaistarinan, eikä niitä voi tarkastella itsenäisinä, muista erillisinä yksiköinä. (Lindman ym. 1992, 40-41, 44.)

Tutkiessani miesten ja naisten ominaisuuksia sarjakuvan symbolisten merkkien, kuten tunnetiloja ilmaisevien ja äänenkäytöstä kertovien kuvioiden, tulkitseminen on olennaista. Niitä tulkitsemalla saan paljon tietoa henkilöhahmon tunnetiloista. Lindmanin, Mannisen ja Krookin (1992, 41-42) mukaan tällaisia tunnetiloista kertovia symboleja ovat esimerkiksi salama ja musta savupatsas pään päällä, jotka kuvaavat vihaa. Jotkut symbolit voi tulkita monin tavoin. Savupatsas voi kuvata vaikka burn outia. Pään päälle piirretyt hikipisarot voivat kuvata ahdistusta tai pelkästään hikoilua. Symbolien merkitykset selviävät asiayhteydestä, henkilön ilmeestä tai asennosta.

Aku Ankka -lehden henkilöhahmoja analysoitaessa on huomioitava, että sarjakuvailmaisulle on ominaista käytettyjen kuvien yksinkertaistaminen. Sarjakuvan henkilöhahmot koostuvat useista yksinkertaistuksista, merkeistä, joissa käytetään kulttuurille ominaisia ja yleisesti tunnistettuja kuvallisia koodeja. Lukija osaa lukea näitä kuvallisia koodeja kulttuurisen tietämyksensä perusteella ikään kuin automaattisesti. Esimerkiksi sosiaalista asemaa kuvataan tiettyjen merkkien, kuten johtajan lihavuuden avulla. Sarjakuvan kuva koostuu kohteen perusidea kuvaavista merkeistä, jotka voivat liittyä vaikka ammattiin tai yhteiskuntaluokkaan. (Lindman ym. 1992, 39.) Tutkimusaineistoni henkilöhahmojen voi siis nähdä koostuvan yksinkertaistetuista kuvallisista koodeista, merkeistä, jotka paljastavat hahmon sukupuolen tai ammatin. Kuvassa ovat juuri ne merkit, jotka ovat oleellisia esimerkiksi hahmon sukupuolen

viestittämiseksi lukijalle. Tämä yksinkertaistamisen periaate saattaa korostaa sukupuolieroja.

Kaikki tapahtumat ja henkilöt sarjakuvatarinassa eivät ole yhtä olennaisia. Herkmanin (1998, 93-94) mukaan sarjakuvatarinan tapahtumat voi jakaa ydintapahtumiin ja toissijaisiin tapahtumiin eli satelliitteihin, jotka pelkästään täydentävät ydintapahtumien merkityksiä. Ydintapahtumat ilmaisevat tarinan keskeisiä muutoksia, ja satelliittien tarkoituksena on yleensä pitkittää kerrontaa. Herkman kertoo esimerkin Ankkalinnan maailmasta. Hänen mukaansa tarinoissa, joissa Mikki Hiiri selvittää rikosmysteeriä, ydintapahtumia ovat rikos, Komisario Sisun avunpyyntö Mikille, tärkeimmät käänneet rikoksen selvittämisessä ja rikollisen kiinnisaaminen lopussa. Satelliitteja, toissijaisia tapahtumia ovat puolestaan kimmellukset Hessun kanssa, Sisun ärhentelyt ja keuhut Mikille sekä romanttiset sivujuonteet Mikin ja Minnin välillä. (Emt.) Jako ydintapahtumiin ja satelliitteihin selvittää käsitystäni naisen ja miehen asemasta aineistossa. Miesten ollessa Aku Ankka –tarinoiden päähenkilöinä naiset jäävät helposti ydintapahtumien ulkopuolelle. Tällöin heidän paikkansa on toissijaisissa sivujuonteissa, ja heidän merkityksensä tarinalle syntyy päähenkilömiehen kautta.

2.4 Sisällön erittely

Tarvitsin analyysin lähtökohdaksi tavan, jolla saada tietoa aineistosta löytyvistä sukupuolen ominaisuuksiin liittyvistä merkeistä. Ennen laadullisen tutkimusvaiheen aloittamista tarvitsin kvantitatiivista tietoa aineistosta, jotta selviäisi, minkälaiset piirteet ovat ominaisia naisille ja minkälaiset piirteet miehille ja ovatko naisten ja miesten ominaisuudet pääosin erilaisia vai samanlaisia. Tarvitsin kvantitatiivista tietoa siis aineiston haltuun ottamiseen ja semioottisen analyysin pohjaksi. Päädyin käsittelemään aineistoa kvantitatiivisen sisällön erittelyn avulla. Sisällön erittelyä voi kuvata yksinkertaisesti aineistosta tehdyksi määrälliseksi kuvaukseksi (Fiske 1994, 179). Se on analyysia, jossa kuvaan kvantitatiivisesti tekstistä, kuvista ja efekteistä koostuvan aineistoni sisältöä (ks. Tuomi & Sarajärvi 2004, 107).

Eskolan ja Suorannan (1998, 186) mukaan sisällön erittelyssä tutkitaan sitä, mitä tai miten jostakin asiasta on kirjoitettu tai puhuttu. Menetelmänä käytetään kvantitatiivista mittausta. Sisällön erittelyssä käytetään frekvenssi- tai volyymimittausta eli lasketaan, kuinka usein jostakin asiasta on kirjoitettu tai kuinka monesti jotakin termiä on käytetty. Fiske (1994, 179) kuvaa samaa asiaa viestintäjärjestelmästä valittujen yksikköjen tunnistamisena ja laskemisena. Kun etsin sarjakuvasta sukupuolta rakentavia merkkejä, toimin juuri tällä tavalla. Lasken, miten usein mikäkin ulkonäköön tai käyttäytymiseen liittyvä merkki esiintyy aineistossa, ja onko sen kantaja mies vai nainen. Naisten ja miesten ominaisuuksien laskemisen lisäksi olen käyttänyt kvantitatiivista lähestymistapaa myös selvittääkseni naisten ja miesten määriä palkka- ja kotitöissä.

Tein nais- ja mieshahmojen ominaisuuksista sisällönerittelytaulukot, joihin kokosin systemaattisesti jokaisen analysoitavan henkilöahmon kohdalta kaikki hänen ulkonäkönsä, käyttäytymisensä ja persoonallisuuteensa liittyvät piirteet. Käyttäytymiseen ja persoonaan liittyvissä piirteissä huomioin ilmeet ja eleet, mutta myös esimerkiksi puhekuplien tarjoaman informaation. Puhekuplista löytyi paljon tärkeää informaatiota, esimerkiksi itsekehua ja nimittelyä tai toisilta ihmisiltä tulleita kehuja henkilön ammattitaidosta. Koska työnjako on tutkielmani kiinnostuksen kohteena, huomioin erityisesti koti- ja palkkatöihin liittyviä merkkejä, kuten työvaatteet ja työkalut. Luotettavimman kuvan aineistosta koin saavani laskemalla, miten monella henkilöllä mikäkin piirre esiintyy, enkä sitä miten monta kertaa tuo piirre esiintyy koko aineistossa. Tärkeämpää on tieto siitä, kuinka monella nais- tai miespuolisella henkilöllä on tarinassa koruja, rusetti päässä tai käsi nyrkissä, ei niinkään se, kuinka monessa ruudussa hänellä ilmenee tuo merkki. Sisällön erittelyn tavoite oli selvittää, mitkä merkit ovat sellaisia, joita löytyy useilta miehiltä tai useilta naisilta, ja mitkä merkit ovat sellaisia, joita ei ole toisella sukupuolella lainkaan. Nämä merkit voi tulkita nimenomaan toiseen sukupuoleen kuuluviksi, ja tämän sukupuolen

ominaisuuksia kuvaaviksi. Fisksen (1994, 179) mukaan erittely tehdään denotatiivisella merkityksellistämistasolla eli kuvataan aineiston ilmisisältöjä. Lasken siis aineistosta esimerkiksi huulipunaa käyttävien tai kättään nyrkissä pitävien henkilöiden lukumääriä, enkä etene tässä vaiheessa konnotaatioihin kauneuttaan korostavista naisista tai aggressiivisista miehistä. Tämä vaihe vaatii kuitenkin jo tietynlaista merkkien tulkintaa. Esimerkiksi ilmeitä kuvailtaessa ne on jo tulkittava tietystä tunnetilasta, esimerkiksi vihaisuudesta tai pelosta kertoviksi.

Sisällön erittelyn voi nähdä joukoksi hyvin erilaisia menettelytapoja, joilla kerätään tietoja (Pietilä 1976, 53) tai järjestellään ja luokitellaan aineistoa (Eskola & Suoranta 1998, 188). Eskola ja Suoranta (1998, 189) antavat tutkijalle luvan kehittää oman analyysitapansa, koska ennalta esitetyt analyysitavat eivät välttämättä toimi tutkijan omassa aineistossa. Olen käyttänyt tutkijan vapautta ja kehitin sellaisen tavan eritellä aineistoa, jolla koin löytäväni olennaista tietoa laadullisen semioottisen analyysin pohjaksi. Päädyin hyvin yksityiskohtaiseen erittelyyn, koska minun piti etsiä kaikki ne merkit, joista feminiinisyyden ja maskuliinisuus rakentuvat. Jotta olisin voinut käyttää sisällönerittelytaulukkojani aineiston esittelemiseen valmiissa tutkielmassa, minun olisi pitänyt vielä jatkaa analyysia tekemällä taulukko, jossa olisin yhdistänyt yksityiskohtaiset havainnot tiiviimpiin kategorioihin. Taulukkoihin on eritelty ominaisuudet hyvin yksityiskohtaisesti, minkä vuoksi ne ovat laajoja.

Naisista ja miehistä tekemäni yksityiskohtaiset taulukot olivat hyödyllisiä feminiinisyyden ja maskuliinisuuden merkkien erittelemiseen ja semioottisen analyysin pohjaksi, mutta analyysivaiheessa kävi niin, että kvalitatiivinen analyysi lähti elämään omaa kvantitatiivisesta taulukosta erillistä elämäänsä. Tutkielman lopullisista tuloksista kvantitatiivisesti esitetään ainoastaan miesten ja naisten lukumäärät palkka- ja kotitöissä (Liitteet 3 ja 4). Muiden tulosten kohdalla kvantitatiivinen analyysi on ollut merkittävä tekijä analyysin alkuvaiheessa, mutta kvalitatiivinen analyysi erkani määrien laskemiseen perustuvasta analyysitavasta. Esimerkiksi se, kuinka tärkeäksi joku piirre aineistossa nousee, ei aina riipu siitä, miten monella henkilöllä on tuo piirre. Muun muassa kilpaileminen on aineistossa tärkeä maskuliininen ominaisuus, koska se on keskeinen tekijä kolmessa Aku Ankan tähdittämässä tarinassa.

Määrien laskemiseen perustuva sisällönerittelytaulukko menetti siis merkitystään aineiston alkaessa hahmottua kokonaisuutena kvalitatiivisen analyysin, teemoittelun ja sitä seuraavan tyypittelyn, edetessä. Lisäksi aineistosta nousi mukaan analyysiin joitakin uusia henkilöitä eikä sisällönerittelytaulukko ollut enää täysin kattava. Koska kvalitatiivinen analyysi on tässä tutkielmassa pääasia, päätin jättää kvantitatiiviset miesten ja naisten ominaisuuksista kertovat taulukot tulosten esittämisen ulkopuolelle. Kuvailen raportissa naisten ja miesten ominaisuuksia, mutta en esitä sitä, kuinka monelta aineiston henkilöiltä mitään ominaisuuksia löytyy. Olen

tehnyt kuitenkin naisten ja miesten ominaisuuksista pienimuotoisen määrällisen esimerkkitaulukon, jonka avulla esittelen työskentelyäni sisällönerittelyvaiheessa (Osa taulukosta on liitteessä 2). Tämä esimerkkitaulukko kattaa kaikki analyysissä huomioimani henkilöahmot. Olen valinnut taulukkoon joitakin analyysissä tyypillisen feminiiniseksi tai maskuliiniseksi osoittautuneita ominaisuuksia ja selvittänyt, kuinka monella nais- ja miespuolisella hahmolla mikäkin ominaisuus on. Tätä taulukkoa käsittelem tarkemmin luvussa 4.4. Alkuperäisiä sisällönerittelytaulukoita en liitä tutkimusraporttiin sillä sen lisäksi, että niistä puuttuu joitakin analyysiin sisällyttämiäni henkilöitä, ne ovat myös liian laajoja tutkimusraportin liitteiksi. Miesten ominaisuuksien taulukko olisi jo yksistään tulostettuna laajuudeltaan 216 sivua.

2.5 Analyysin kulku

Analyysi lähti liikkeelle aineiston haltuun ottamisesta. Muutin sarjakuva-aineiston tekstimuotoon kirjoittamalla systemaattisesti ylös kaikki analyysin piiriin kuuluvat seikat. Kirjoitin ylös puhekuplien sisällöt, kuvailin henkilöiden ulkonäköä, ilmeitä, eleitä, toimintaa ja sarjakuvakertomusten juonia. Tämän jälkeen tein tekstiaineiston pohjalta taulukon siitä, keitä kaikkia henkilöahmoja lehdistä löytyy, ja millaisissa palkka- tai kotitöissä he ovat. Tein myös kvalitatiivisen taulukon henkilöahmojen ominaisuuksista teemoitellen tekstiaineistoa. Sitten oli kvantitatiivisen analyysin vuoro. Tein sisällönerittelytaulukon naisten ja miesten ulkonäöllisistä sekä käyttäytymiseen ja persoonaan liittyvistä ominaisuuksista käymällä lehdet läpi systemaattisesti henkilö henkilöltä. Tätä taulukkoa käytin lähtökohtana semioottiseen analyysiin, teemoitteluihin ja tyypittelyihin, joita aloin tehdä Ankkalinnan miehistä ja naisista, heidän töistään ja ominaisuuksistaan. Teemoittelu on tutkimusongelmien kannalta olennaisten teemojen nostamista esille aineistosta. Aineistoa lähestytään usein ensimmäiseksi teemoittelun kautta, ja se voi toimia tyypittelyn pohjana. (Eskola & Suoranta 1998, 175, 176, 182.) Analyysini eteni juuri tällä tavalla teemoittelusta tyypittelyyn, ja tyypittely oli keskeinen analyysitapa. Tyypittelyllä tarkoitetaan sitä, että aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja aineisto kootaan tiivistetyiksi tyypeiksi (Eskola & Suoranta 1998, 182). Tässä tutkielmassa tyypit ovat nais- ja miestyyppejä, joihin on tiivistetty aineistosta löytyviä feminiinisiä ja maskuliinisia ominaisuuksia. Mitä pidemmälle pääsin tyypittelyssä, sitä enemmän analyysi alkoi irtautua kvantitatiivisesta lähestymistavasta, ja pääpaino siirtyi kvalitatiiviseen lähestymiseen, jossa huomioin aineiston henkilöahmot yksilöinä. Löysin ne hahmot, jotka ovat aineistossa tutkimuskysymysteni kannalta keskeisimpiä. Löysin myös ne hahmojen luonteenpiirteet, jotka ovat heille ominaisimpia. Työskentelin aineiston kanssa osittain aineistolähtöisesti, osittain teorialähtöisesti. Teoria toimi laseina, joiden lävitse katselin aineistoa. Analyysin keskeisin lopputulos ovat tyypittelyssä syntyneet mies- ja naistyypit.

Osa analyysin alkuvaiheista osoittautui jälkikäteen lähes turhiksi. Tekstimuotoon kirjoitetulla aineistolla ja ennen kvantitatiivista taulukkoa tehdyllä kvalitatiivisella ominaisuustaulukolla ei ole ollut tutkielmani kannalta juuri merkitystä. Toisaalta niiden tutkimusvaiheiden merkitys oman aineiston hallintani kannalta on ollut suuri. Käytyäni aineiston monta kertaa perusteellisesti läpi se alkoi olla hyvin mielessä, ja oli helppo ryhtyä kvalitatiiviseen analyysiin. Alkuperäisellä sarjakuva-aineistolla on ollut koko tutkimuksen teon ajan merkittävä rooli. Olen palannut aineistoon analyysin ja tulosten kirjoittamisen ajan ja tarkistanut hahmoihin liittyviä merkkejä ja niistä tekemiäni tulkintoja.

2.6 Tutkielman luotettavuuden arviointia

Tutkimusprosessin luotettavuuden arviointi on tärkeä tekijä laadullisessa tutkimuksessa (Eskola & Suoranta 1998, 211). Keskeinen tekijä tutkimuksen luotettavuudessa on tutkijan tekemä tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisen kaikista vaiheista (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 217). Olen tuonut tutkimusraportissa esille kaikki tutkimuksen teon vaiheet. Olen esitellyt tutkimusmenetelmiä, perustellut aineiston valintaa ja kuvaillut, millaista työtä olen tehnyt aineiston kanssa analyysin eri vaiheissa.

Aineiston riittävyys on eräs tekijä, jota voi pohtia tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa. Aineistoa ei kannata ahnehtia kuitenkaan liikaa. (Eskola & Suoranta 1998, 216.) Olin alun perin ottamassa analysoitavakseni koko vuoden *Aku Ankka* -lehdet, mutta ymmärsin rajata aineiston määrää. Viisi lehteä tuotti suuren aineiston, jossa samanlaiset sukupuolen representaatiot toistuivat useampaankin kertaan. Jos olisin analysoinut pelkästään naishahmoja, olisin tarvinnut suuremman aineiston, sillä naisia oli viidessä lehdessä melko niukasti.

Tutkimuksen luotettavuutta voisi arvioida sen perusteella, miten hyvin tulokset onnistuvat kuvaamaan aineistoa. Voiko lukija luottaa siihen, että olen tehnyt tulkintoja, jotka kuvaavat aineistoa oikein? Hirsjärven ym. (2004, 218) mukaan tutkijan tulee selvittää perusteita, millä hän tekee aineistostaan tulkintoja ja mihin hänen päätelmänsä perustuvat. Autenttinen aineistomateriaali on heidän mukaansa hyvä tapa auttaa lukija tutkijan tulkintojen jäljille. Olen pyrkinyt perustelemaan tekemiäni päätelmiä aineiston avulla ja esittänyt runsaasti aineistolainauksia. Tutkielmassa käyttämäni aineisto, *Aku Ankka* -lehdet, ovat julkista materiaalia, joten myös ne ovat lukijan saatavissa.

Myös analyysin kattavuutta voi arvioida. Tulkintojen perustana eivät saa olla aineistosta otetut satunnaiset poiminnat. (Eskola & Suoranta 1998, 216.) Analyysini kattaa lähes kaikki aineistossa esiintyneet henkilöhaamot, lukuun ottamatta kuvien taka-aloilla olevia kansanjoukkoja. Olen jättänyt joitakin henkilöitä analyysin ulkopuolelle, mutta olen perustellut syitä tälle rajaukselle. Olen pyrkinyt huomioimaan analyysia tehdessäni kaikki analysoitaviksi valitsemani haamot. Kuitenkin näkyvimmissä rooleissa olevat haamot ja ne haamot, joissa on ollut jotain tutkimusaiheen kannalta erityisen mielenkiintoista, ovat saaneet analyysissa muita suuremman painoarvon. Myös alkuperäisen aineiston käyttäminen koko analyysin ajan on tekijä, jolla olen pyrkinyt parantamaan analyysin kattavuutta. Palatessani yhä uudelleen sarjakuvalehden sivuille löysin analyysin edetessä myös uusia tutkimusaiheeseen liittyviä asioita, joita en ollut alussa huomannut.

Olen pyrkinyt parantamaan analyysin kattavuutta kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen analyysin yhdistämisellä. Eskolan ja Suorannan (1998, 69) mukaan useampien tutkimusmenetelmien käyttöä perustellaan sillä, että sen uskotaan antavan kattavamman kuvan tutkimuskohteesta ja parantavan luotettavuutta. Tästä asiasta ollaan kuitenkin heidän mukaansa montaa mieltä. Tässä tutkielmassa uskon kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen analyysin yhdistämisen antavan kattavamman kuvan aineistosta, sillä analyysin alkuvaiheessa tekemäni kvantitatiivinen sisällönerittelytaulukko auttoi minua ottamaan aineiston haltuun ja helpotti aineiston kokonaisuuden huomiointia kvalitatiivisessa tutkimusvaiheessa.

Koska laadullinen puoli aineiston analyysissa oli tutkielmassani keskeisin, tuon tutkimusraportissa tuloksia esille lähinnä laadullisesta näkökulmasta. Jos laajentaisin tätä tutkielmaa, tekisin luultavasti vielä laadullisen analyysin jälkeen koko aineiston kattavan kaikki keskeiset tulokset sisältävän sisällönerittelytaulukon. Suunnittelisin sisällön erittelyn systemaattisemmin kuin tässä tutkielmassa tekemässäni sisällön erittelyssä, jossa etenin hyvin aineistolähtöisesti ja ehkä turhankin yksityiskohtaisesti. Kvantitatiivisten tulosten esille tuominen voisi toimia kvalitatiivisten tulosten tukena perustellen tulkintoja määrällisesti. En kuitenkaan laske kvantitatiivisesti esitettyjen tulosten vähyyttä varsinaiseksi puutteeksi tälle tutkielmalle, sillä tulokset tulevat perustelluksi laadullisella aineiston kuvailulla ja aineistolainauksilla.

Valitsemani tutkimusstrategia ja teoreettiset lähtökohtani vaikuttavat siihen, mitä löydän aineistostani. Tässä tutkielmassa on huomioitava, että olen tarkastellut aineistoa naistutkijan näkökulmasta. Tutkielma perustuu oletukselle sukupuolijärjestelmästä. Analyysini on ollut osin teorialähtöistä, sillä olen tarkastellut Ankkalinnan naisia ja miehiä sukupuolijärjestelmään liittyvän eron ja hierarkian sekä hegemonisen maskuliinisuuden kautta. Olen tuonut nämä naistutkimuksen teoreettiset lähtökohtani tutkimusraportissa selkeästi esille.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on tutkimuksensa tutkimusväline ja hänellä on avoin subjektiviteetti (Eskola & Suoranta 1998, 211). Oma asemani tutkimusvälineenä on tullut minulle selkeästi esille tutkimuksen teon aikana. Kun analysoin kuvissa olevia sukupuolen merkkejä, minun on tulkittava kuvia. Näissä merkitysten tulkinnoissa on kyse minun subjektiivisista tulkinnoistani. Toisaalta merkityksiä tulkitaan yleensä suunnilleen samalla tavalla samassa kulttuurissa (Fiske 1994, 114-115; Kunelius 1999, 159). Näin ollen minun tekemissäni tulkinnoissa on kyse kulttuurisesti jaetuista tulkinnoista, ja niihin voi olettaa päätyvän muidenkin samaan kulttuuriin kuuluvien henkilöiden.

Osa II: Feminiinisyys, maskuliinisuus ja työnjako teoriassa ja Ankkalinnassa

3 FEMINIINISYYS JA MASKULIINISUUS

Sukupuoli, feminiinisyys ja maskuliinisuus ovat olennaisia käsitteitä tutkielmassani. Mikä on se sukupuoli, jota Aku Ankassa tutkin? Ojajärven (1998, 173) mukaan sukupuoli on diskursiivisesti rakentunut. Hänen mukaansa feministisessä tutkimuksessa on keskeistä tutkia, miten ja millaista sukupuolta representaatioilla uusinnetaan, tuotetaan ja muokataan. Pyrin avaamaan tässä tutkielmassa feminiinisuuden ja maskuliinisuuden representaatioita analysoimalla, millaisten sukupuolta rakentavien merkkien kautta näitä representaatioita tuotetaan. Sukupuolesta puhuessani ei siis ole kysymys siitä, ovatko Aku Anka -lehdessä tuotetut sukupuolikuivat ”oikeita tai todellisia”, vaan siitä, miten ja millaisia sukupuolen representaatioita lehdessä tuotetaan (ks. emt.).

Sukupuolta ei ymmärretä feministisessä tutkimuksessa pelkästään biologiaan pohjautuvaksi eroiksi naisten ja miesten välillä. Sen sijaan sukupuoli ymmärretään sex/gender -jaottelun kautta (Liljeström 1996, 113; Butler 1990, 6). Sukupuolen nähdään jakautuvan biologiseen, ”luonnolliseen”, ihmisen ruumiiseen palautuvaan sukupuoleen (sex) ja sosiaaliseen sukupuoleen, koettuun sukupuoli-identiteettiin (gender) (Liljeström 1996, 115; Pulkkinen 2000, 49). Sosiaalisen sukupuolen voi nähdä biologisten erojen pohjalta tuotettuina sosiaalisina, kulttuurisina ja psykologisina rakenteina (Judith Shapiro, Liljeströmin 1996, 115 mukaan). Biologia ei määrää suoraan sitä, millaisia naiset ja miehet ovat, vaan biologiset erot luetaan kulttuurisiksi eroiksi (Lehtonen 1995, 37). Naiseus ja mieheys on kasvatettu ihmisiin, eivätkä ne perustu suoraan ruumiillisiin eroihin (Pulkkinen 2000, 49).

Butler (1990, 7) käsittää sekä biologisen että sosiaalisen sukupuolen kulttuurisina konstruktioina. Biologinen sukupuolikaan ei siis ole hänen mukaansa luonnollinen. Liljeströmin (1996, 118) mukaan feministisessä tutkimuksessa on osoitettu, että luonnollisina pidetyt erot mies- ja naisruumiiden välillä ovat historiallisesti rakennettuja. Sukupuolittava valta ja normit tuottavat fyysisiä eroja. Mies ja nainen muodostuvat ainoiksi kahdeksi tyyppiä, joihin ihmiset voidaan luokitella ruumiin muodon, seksuaalisuuden ja sosiaalisen roolin perusteella. (Pulkkinen 2000, 50-51.) Biologian luonnollisuuden kyseenalaistuessa muodostuu mahdolliseksi erottaa ”oikeaa” biologista sukupuolta ja siitä tuotettuja representaatioita toisistaan. Sosiaalinen sukupuoli rakentuu

biologiselle sukupuolelle, mutta biologiaa ei toisaalta voi tavoittaa muuten kuin sosiaalisen kautta. (Liljeström 1996, 119-120.)

3.1 Sukupuolen performatiivisuus

Tapaani tarkastella feminiinisyyttä ja maskuliinisuutta hahmottaa Judith Butlerilta peräisin oleva käsitys sukupuolen performatiivisuudesta² (ks. esim. Butler 1990, 25; Pulkkinen 2000, 43). Performatiivisuus tarkoittaa sitä, että sukupuoli on esittämistä ja suorittamista. Se ei ole olemista vaan tekemistä. Sukupuoli ei palaudu miehen ja naisen väliseen ruumiilliseen eroon, eikä sillä ole oikeastaan mitään perustaa tai alkuperäistä tilaa. (Pulkkinen 2000, 43, 48, 52, 53.) Butler (1990, 25) selvittää sukupuolen alkuperättömyyttä siten, että sukupuoli-ilmaisut eivät pohjaudu ihmisen sukupuoli-identiteettiin, vaan päinvastoin sukupuoli-identiteetti rakentuu performatiivisesti sukupuolen ilmaisuista, jotka kuitenkin nähdään sukupuoli-identiteetin tuloksina. (Emt., 25.) Käsitys sukupuolesta esittämisenä ja tekemisenä sopii hyvin myös sarjakuvahahmojen sukupuolen muodostumisen tarkasteluun. Näillä hahmoilla ei ole mitään alkuperäistä sukupuolta, vaan feminiinisyys ja maskuliinisuus ovat nais- tai miessukupuolen esittämisen tuotetta.

Sukupuoli on siis tavassamme toimia. Esimerkiksi pukeutuminen ja ehostus eivät ole heijastusta todellisesta, syvemmällä piilevästä sukupuolesta. Ihminen toimii sukupuolensa vaatimalla tavalla ja toistaa jatkuvasti sukupuoltaan. (Seppänen 2005, 63, 64.) Sukupuoli on seurausta jokapäiväisesti toistuvista suorituksista, sukupuolen tekevästä eleistä, kuten puheesta, ruumiin muokkauksesta ja kävelytyylistä (Pulkkinen 2000, 53). Ihminen ei voi rakentaa itselleen millaista identiteettiä tahansa, vaan sukupuoli on yhteiskunnallisesti ja sosiaalisesti määrittynyt (Seppänen 2005, 64). Tähän liittyen Jokinen (2003, 26) tekee eron käsitteiden performatio ja performanssi välillä. Sukupuoli on performatio. Se pohjautuu olemassa oleviin normeihin, jotka rajoittavat yksilöä. Performanssi puolestaan on noiden normien tahallista liioittelua ja parodiaa, jota esimerkiksi drag queenit harjoittavat. Jokisen (2000, 205) käsitys sukupuolesta seksuaali- ja sukupuolistavien merkkien ja käytäntöjen kautta syntyvänä sukupuoli- ja seksuaali-identiteettien erona on lähellä ajatusta sukupuolesta performatiolla. Jokisen mukaan sukupuoli kirjoittautuu ruumiiseen ja sen pinnalle. Se sijaitsee biologisen ruumiin lisäksi myös ajattelussa ja puheessa sekä esimerkiksi eleissä, ilmeissä, tyylissä ja vaatteissa.

---

² Tässä luvussa esittämäni Pulkkinen (2000) ja Seppäsen (2005) ajatukset sukupuolen performatiivisuudesta ovat peräisin Judith Butlerilta.

3.2 Feminiinisuuden ja maskuliinisuuden dikotomiat

Tutkielmassa toimii taustaoletuksena ajatus kahdesta ominaisuusiltaan erilaisina pidetystä sukupuolesta. Sukupuolia käsitetään yleisesti olevan kaksi, miehet ja naiset, jotka nähdään vastakkaisina ja toisiaan täydentävinä (Gordon & Lahelma 1992, 324). Naisten ja miesten ajatellaan olevan kaksi erilaista ryhmää, jotka poikkeavat toisistaan muun muassa ulkonäöltään, kyvyiltään, mielipiteiltään ja jopa persoonallisuuksiltaan (Connell 1993,167). Jokisen (2000, 206) mukaan kaikki inhimillinen toiminta nähdään sukupuolen kautta. Muun muassa luonne, pukeutuminen, hiusten pituus ja kävelytyyli nähdään feminiinisinä tai maskuliinisina. Feminiinisyys ja maskuliinisuus eivät liity pelkästään naiseen ja mieheen liitettyihin ominaisuuksiin, vaan monet muutkin asiat mielletään feminiinisiksi tai maskuliinisiksi. Tällaisia ovat Jokisen mukaan esimerkiksi urheilulajit, pelit, värit, kulkuneuvot, huonekalut, kasvit, eläimet, äänet ja sanat.

Käsitys miesten ja naisten erilaisuudesta näkyy kulttuurissamme vallitsevissa sukupuoleen kytkeytyneissä dikotomioissa (esim. Gordon & Lahelma 1992, 324; Liljeström 1996, 115). Niiden kautta feminiinisyys ja maskuliinisuus muotoutuvat toisensa poissulkeviksi kategorioiksi (Gordon & Lahelma 1992, 324). Miehet ovat kaikkea, mitä naiset eivät ole, ja toisinpäin (Grönfors 1999, 231). Nainen ja mies siis määrittyvät suhteessa toisiinsa ja erona toisistaan (Rojola 1996, 161; Lehtonen 1999, 74). Miehiin ja naisiin liitettyjä dikotomioita ovat muun muassa järjen, kulttuurin sekä työn liittäminen mieheen ja tunteen, luonnon ja perheen liittäminen naiseen (ks. Matero 1996, 248; Liljeström 1996, 115). Taulukkoon 1 on koottu joukko sukupuoleen kytkeytyjä dikotomioita.

TAULUKKO 1. Sukupuoleen kytketyt dikotomiat. (Grönfors 1999, 231; Grönfors 1994, 65, 67; Gordon & Lahelma, 1992, 324; Jokinen 2003, 8; Liljeström 1996, 115; Koivunen & Liljeström 1996, 284; Herkman, Jokinen & Lehtimäki 1995, 15; Jokinen 2003, 8)

Mies	Nainen
subjekti	objekti
kulttuuri	luonto
mieli	ruumis
aktiivinen, toiminnallinen	passiivinen, toimenpiteiden kohde
järki, rationaalisuus	tunne, emotionaalisuus
työ	perhe

julkinen	yksityinen
teoria	käytäntö
vahva, voimakas	heikko
suojelija	suojeltava
abstrakti	konkreettinen
kova, aggressiivinen	pehmeä
itsenäinen	aloitekyvytön

Naisiin ja miehiin liitettyjen dikotomisten käsitteiden välillä vallitsee hierarkia. Miehiin liitetyt käsitteet arvotetaan naisiin liitettyjä käsitteitä korkeammalle, ja vastaavasti naisiin liitetyt käsitteet ovat huonommaksi määritettyjä ominaisuuksia (Matero 1996, 248; Koski 2003, 276). Erona naisen ja miehen välillä on se, että mies on normi, ja naista leimaa toiseus, normista poikkeaminen (Gordon & Lahelma 1992, 320). Toiseus näkyy siinäkin, että miehet edustavat kulttuurissa ihmisyyttä ja naiset sukupuolta (Gordon & Lahelma 1998, 257). Mies ei siis ole sukupuoli, vaan maskuliinisuus on ihmisyyttä ja normi, johon nainen *naissukupuolensa* perusteella vertautuu ja määritetty hierarkiassa alemmaksi.

Nenolan (1990, 11) mukaan miehen ja naisen eriarvoisuus ja alistussuhde eivät synny suoraan biologis-fyysisestä erilaisuudesta, vaan hierarkiset suhteet on tuotettu ja niitä ylläpidetään yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti. Gordon ja Lahelma (1998, 254) selittävät naisen toiseuden syntyä Carol Patemanin ajatuksilla. Patemanin mukaan yhteiskuntasopimus Euroopassa on perustunut luonnon ja kulttuurin tilan eriyttämiseksi, ja kulttuurin tilan määrittymiseksi 'universaalin miehen' paikaksi. Tätä paikkaa eivät voineet saavuttaa esimerkiksi naiset, työväenluokkaiset tai homoseksuaalit, vaan he jäivät toiseuden edustajiksi.

Maskuliinisuus ja feminiinisyys siis nähdään toistensa vastakohtina, jatkumona, jonka ääripäissä ovat "puhdas" maskuliinisuus ja "puhdas" feminiinisyys (Jokinen 2003, 8). Käytännössä ihmisiä ei kuitenkaan voi asettaa tällaisiin kategorioihin (Gordon & Lahelma 1992, 324). Connellin (1993, 170) mukaan naiset ja miehet on itse asiassa todettu psykologisissa tutkimuksissa hyvinkin samanlaisiksi. Ihmiset suhtautuvat stereotyyppisiin oletuksiin kuitenkin todellisina, ja ne määräävät osaltaan ihmisten kuvaa itsestään ja heidän suhdettaan muihin (Grönfors 1994, 67). Sukupuolet nähdään toisistaan erilaisina ja toisiaan täydentävinä, koska sukupuoli on kulttuurinen tapamme ajatella sekä jäsentää ja ymmärtää maailmaa (Cockburn 1988, 37-38). Dikotomisiin sukupuoliin kasvetaan. Lapset oppivat kasvaessaan sukupuolieron ja heidän on suhteutettava itsensä siihen. (Gordon & Lahelma 1992, 324.)

4 ANKKALINNAN NAISET JA MIEHET

Tarkastelen tässä luvussa, millaista feminiinisyyttä ja maskuliinisuutta aineistossa rakentuu, sekä esittelen lyhyesti aineistossa esiintyvät henkilöhahmot ja esitän joitakin huomioita erityisesti naisten asemasta Ankkalinnassa. Selvitän melko yleisellä tasolla sitä, millaisia ominaisuuksia naisiin ja miehiin liittyy aineistossa. Puran auki sitä, millaisin merkein feminiinisyys ja maskuliinisuus rakentuvat Aku Anka -lehdessä, eli mikä tekee naisesta naisen ja miehestä miehen. Keskityn kuvailemaan tässä luvussa erityisesti sellaisia piirteitä, jotka liittyvät ainoastaan naisiin eivätkä koskaan miehiin, ja toisinpäin. Tällaiset piirteet muodostavat aineiston feminiinisuuden ja maskuliinisuuden ytimen, kun sukupuoli nähdään dikotomiana ja mieheys ei-naiseutena ja naiseus ei-mieheytenä (esim. Rojola 1996, 161). Se mitä toinen sukupuoli on, kertoo siitä mitä toinen sukupuoli ei voi olla.

4.1 Aineiston ankkalinnalaiset

Aku Anka -lehden tuttuja mieshahmoja ovat aineistossa Aku Anka, Roope Anka, Mikki Hiiri, Hessu Hopo, Polle, Hannu Hanhi, Sudenpentujen partionjohtaja, Hansu Hanhi, Hiawatha, Sepe Susi, Pikku Hukka ja kolme pientä possua. Ankkalinnan naisista mukana ovat Iines Anka, Minni Hiiri, Mummo Anka, neiti Näpsä sekä kivikaudelta tullut nainen Una, joka asuu Aku Ankan luona. Aineistossa seikkailevat myös Akun veljenpojat Tupu, Hupu ja Lupu sekä Roopen rahoja tavoitteleva Karhukopla, mutta olen jättänyt heidät tarkoituksella analyysin ulkopuolelle. Veljenpoikia en käsittele siksi, että he ovat lapsia ja siksi ensinnäkin tutkielmani kiinnostuksen kohteen työnjaon ulkopuolella. Toiseksi heidän roolinsa lehdessä määrittyy enemmänkin vastinparin lapsi-aikuinen kuin nainen-mies kautta. Karhukoplan jäsenet olen rajannut analyysin ulkopuolelle, sillä en käsittele tässä tutkielmassa rikollisuutta muuten kuin mainitsemalla, että se on maskuliininen ominaisuus.

Päähenkilöiden lisäksi Ankkalinnassa on paljon muutakin väestöä. Nämä henkilöt esiintyvät pienemmissä tai suuremmissa sivurooleissa tarinoiden juonten tarpeiden mukaan. Erilaisia työntekijöitä löytyy paljon ja suurin osa heistä on miehiä. Poliisit ja työmiehet ovat suurimmat yksittäiset työntekijäryhmät. Jonkun verran löytyy myös sivuhenkilöhahmoja, jotka eivät käy töissä. Olen pyrkinyt sivuhenkilöitä analysoidessani keskittymään työntekijöihin, mutta olen jossakin määrin ottanut huomioon esimerkiksi feminiinisyyden ja maskuliinisuuden suhteesta todistavia henkilöitä, kuten paloa sammuttavat miehet ja vieressä jännittävät naiset. Naisten passiivisuus ja asema sivuhenkilöinä ja miesten seuralaisina ovat aineistossa sen verran huomiota herättäviä, että olen ottanut nämä ”passiiviset seuralaiset” mukaan analyysiin. Päähenkilöhahmot olen ottanut analyysissä huomioon aina, kun he ovat esiintyneet tarinoissa, tekivätpä he työtä tai eivät. Kansikuvissa olevat päähenkilöt olen ottanut huomioon analyysissä, jos kannen kuvasta löytyy jotain tutkimuskysymysten kannalta olennaista.

Edellä kuvailemiani valintaperusteita käyttäen analyysini kohteeksi valikoitui 34 naispuolista henkilöahmoa ja 96 miespuolista henkilöahmoa. Lasken lehden päähenkilöt, kuten Aku Ankan, eri henkilöksi jokaisessa tarinassa. Miesten joukossa analysoitavista henkilöahmoista neljä ei esiinny varsinaisesti tarinoissa, vaan he tulevat esille mainintana jonkun muun puheessa.

4.2 Feminiinisyyteen ja maskuliinisuuteen pugetut

Aineiston naisten ja miesten ulkonäkö rakentuu sukupuolierolle. Naisten ja miesten piirteet ovat toisistaan poikkeavia ja helposti ja stereotyyppisesti feminiiniseksi tai maskuliiniseksi määriteltäviä. Miesten ulkoasu on yksinkertaisempi ja koruttomampi kuin naisten, kun taas naisten feminiinisyys rakentuu pitkälti naisellisten vaatteiden, rusettien, punahuulien, silmäripsien, kampausten ja korujen avulla.

Selkeästi maskuliinisia, miehiä määrittäviä ominaisuuksia aineistossa ovat lihaksikkuus, kaljuus, lyhyet hiukset, parrakkuus ja paksut kulmakarvat. Ne ovat siis maskuliinisuuden merkkejä. Näistä varsinkin lihaksikkuus ja kaljuus toimivat karskin tosimities-maskuliinisuuden konnotaatioina. Hiusten pituus on siis eräs maskuliinisuutta ja feminiinisyttä erottava tekijä. Miehet ovat joko kaljuja, tai sitten heillä on lyhyet hiukset. Joillakin aineiston miehistä on myös pitkät hiukset. Näitä miehiä ovat julisteessa oleva muusikko, eräs kokkikurssille osallistuva mies, intiaanit ja kivikauden metsäläiset. Intiaanit ja metsäläiset kuuluvat kulttuureihin, joissa pitkät hiukset ovat maskuliiniset. Muusikkomies ja kokkikurssin pitkähiuksinen mies ovat esimerkkejä nykyajan erilaisesta maskuliinisuudesta, jossa pitkät hiukset eivät ole naiselliset. Miehen pitkät hiukset eivät kuitenkaan

ole aineistossa koskaan samanlaiset kuin naisten, sillä naisilla on hiuksissaan jonkunlainen kampa.

Maskuliinisuuden ja feminiinisuuden ero korostuu myös vaatteissa. Miehillä on usein puku tai puvun takki ja kaulassaan solmio tai rusetti. Myös työasut ovat miehillä yleisiä, mutta naisilla sellaisia ei ole lainkaan. Poliisit ja vartijat ovat sonnustautuneet univormuihin, ja he kantavat asetta. Työmiehillä on työhaalari ja lippahattu tai kypärä. Muita erityisesti miesten pukeutumiseen liittyviä piirteitä ovat paidan päällä pidettävä liivi, hatut ja ilman paitaa esiintyminen. Miesten asusteista löytyy vallan symboleja, joita naisilta ei löydy. Tällaisia ovat muun muassa silinterihattu, kunniamerkki, kävelykeppi ja kuninkaan kaulanauha.

Naiset miehistä erottava fyysinen piirre ovat rinnat. Pääosin naisten feminiinisyys luodaan kuitenkin fyysisten piirteiden päälle kasatuilla sukupuolen merkeillä. Naisilla on pitkät hiukset, ja yleensä jonkinlainen kampa. Ankkalinna eläinmaailman kaikilla naisilla, kuten Iineksellä ja Minnillä, ei ole hiuksia, vaan heillä on päässään suuri rusetti, joka todistaa heidät naisiksi. Naisten kasvot erottuvat miesten kasvoista siten, että naisilla on usein silmäripset ja punaiset huulet, joita ei löydy yhdeltäkään aineiston mieheltä.

Vaatteet ja asusteet toimivat aineistossa vahvasti sukupuolen merkkeinä. Naisten vaatteita ovat korkokantakengät, rusetti, pussihihainen paita ja mekko. Naisilla esiintyviä värejä, joita miehillä ei nähdä, ovat hempeyttä konnotoivat värit vaaleanpunainen ja lila³. Feminiinisten vaatteiden lisäksi naiset käyttävät kaula-, käsi- ja korvakuja. Naisellisia piirteitä asustuksessa ovat myös käsilaukku ja Minnin mekon alta pilkottavat röyhelöiset alushousut. Feminiinisiä merkkejä on vähemmän aineiston iäkkäämmillä ja työssäkäyvillä naisilla, mutta kaikilta naisilta niitä löytyy.

---

³ Väriopin lehtori Harald Arnkil (2006) kertoo Tiede-lehden Kysy –palstalla punaisen ja vaaleanpunaisen värin erosta kulttuurissamme. Punaista pidetään esimerkiksi urheiluautoissa urheilullisuuden, voiman ja kiihkon värinä ja siihen liittyy myös miellelyhtymä veren kautta elämään tai sen uhraamiseen taistelussa. Värin laimentuessa vaaleanpunaiseksi se kadottaa maskuliinisuuden liittyvät ominaisuutensa ja alkaa symboloida pehmeyttä ja hempeyttä.

4.3 Toimivat kuin naiset tai miehet

Feminiinisyys ja maskuliinisuus rakentuvat ulkonäön lisäksi myös toiminnassa ja persoonallisuuden piirteissä. Esimerkiksi ilmeet, eleet, tunteiden ilmaisu, taidot ja asema suhteessa muihin henkilöihin ovat sukupuolta rakentavia tekijöitä. Varsinkin maskuliinisuuden kohdalla tulee selvästi esille, että toiminta on ulkonäköä tärkeämpi sukupuolen rakentaja. Muun muassa pienikokoiset ja muutenkin raavaan tos miehen ideaalista poikkeavat Aku Ankka ja Mikki Hiiri osoittavat toiminnallaan olevansa maskuliinisia miehiä.

Miehet ja naiset käyttäytyvät hyvin eri tavalla. Myös sukupuolen sisällä on erilaisia tapoja olla nainen tai mies. Eräs aineistosta keskeisesti nouseva maskuliinisuuden piirre on ”tosimieheyden” osoittaminen, kuten väkivalta eri muodoissaan, vihaisuus, sankarillinen toiminta, itsevarmuus ja kilpaileminen. Miesten väkivaltaisuudesta kertovat monet eri merkit, kuten raivostunut ilme, vihainen karjuminen, nyrkkiin puristettu käsi, toiseen syyttävästi osoittava sormi tai verbaalista väkivaltaa ilmentävät nimittelysanat. Tällaisia piirteitä löytyy päähenkilöistä Aku Ankasta, Roope Ankasta ja Mikki Hiirestä, mutta myös monista muista miehistä. Miehet osoittavat väkivaltaa myös takaa-ajossa, toisen kimppuun hyökkäämällä, tappelemalla ja sotaisuudella. Lisäksi ”tosimieheyteen” kuuluvat voimien käyttäminen ja kova työ. Nämä kaikki äärimmäisen maskuliiniset piirteet ovat sellaisia, jotka puuttuvat aineiston naisilta. Ainoa nainen aineistossa, joka astuu ”tosimiehen” kenkiin, on kivikauden nainen Una, jolla on monia maskuliiniseen väkivaltaisuuteen liittyviä käyttäytymistapoja. Hän rikkoo feminiinisyiden rajoja, mutta on samalla myös outo ja ongelmallinen Ankkalinnan yhteiskunnassa, koska hän ei ole sellainen jollainen naisen tulisi olla.

Tosimiehen lisäksi maskuliininen on älykäs ja osaava mies. Maskuliinisuuteen liittyy aineistossa sellaisia ominaisuuksia kuin ajattelemisen, älykkyys, tietäminen, osaaminen ja ammattitaito. Tämä konkretisoituu siinä, että keksijät ja tutkijat ovat miehiä ja Mikkiä kehuaan ”veitsenterävästä älystään”. Lisäksi kaikki asiantuntijoina esitetyt ammatti-ihmiset ovat miehiä ja pelkästään miehet esitetään pohtimassa jotain tai saamassa idean. Naisiin liitetään osaaminen vain kahdessa tapauksessa, ja niissäkin epäsuorasti. Ineksellä esitetään olevan taitoja sovitella, koska Aku hakee Ineksen sovitteluun riitaa, mihin hän ei itse pysty. Mummo saa kehuja välillisesti, kun hänen maatilansa tuotteita kehuaan.

Julkinen valta ja vallan merkit ovat yksi maskuliinisuutta rakentava tekijä. Miehillä esitetään olevan esimerkiksi taloudellista, poliittista ja fyysistä valtaa. Valta voi perustua myös ammattiin, kuten poliiseilla, virallisen väkivaltakoneiston (ks. Jokinen 2000, 48) edustajilla. Taloudelliseen

valtaan liittyen maskuliinisuuteen kuuluu myös häikäilemätön bisnesmiesasenne, rahallisen hyödyn tavoittelu, mistä Roope toimii tyyppiesimerkkinä. Maskuliinisuus kantaa ulkoisestikin vallan merkkejä, kuten poliisin univormua ja asetta, kunniamerkkiä tai silinterihattua. Naisilla ei ole yhteiskunnallista valtaa, mutta heillä on jonkin verran valtaa yksityisessä, kodin piirissä. Mummo Ankalla on täydellinen valta renkiinsä Hansuun. Myös Lines voi käyttää valtaa Akuun.

Edellä esitelty maskuliinisuuteen liittyvät ”tosimieheys”, älykkyys ja osaaminen sekä valta ovat keskeisiä maskuliinisuuden rakennuspalikoita Aku Ankka -lehdessä. Ne tulevat esille luvussa yhdeksän esiteltävissä erilaisissa miestyypeissä. Aineistosta löytyy kuitenkin vielä eräs kiinnostava erityisesti maskuliinisuuteen liittyvä piirre: ruoka. Miehet laittavat ruokaa, ovat nälkäisiä ja nauttivat hyvästä ruoasta, jopa mässäilevät. Ruoasta nauttavia miehiä ovat Hessu ja Aku, jotka keräävät juhlassa lautasensa täyteen, sekä poliisit, jotka ahmivat Roopen rahasäiliössä hot dogeja, kun heidän pitäisi tehdä työtään. Naisia ei näytetä laittamassa eikä syömässä ruokaa. Ainoa poikkeus on tässäkin tapauksessa kivikauden nainen Una, joka toimii maskuliinisesti mässäilemällä ja olemalla nälkäinen. Nämä piirteet esitetään huvittavina ja kielteisinä. Una ei siis pysty rikkomaan rajoja osoittamatta, että hänen toimintansa ei ole naiselle sopivaa. Naisten ja miesten ero ruokaan nähden näkyy myös siinä, että miehet esitetään ruoanlaittajina ja naiset leipomassa. Tosin naisten leipoessa toisessa tapauksessa leipomisen tuloksia ei edes näytetä, ja toisessa tapauksessa ne menevät pikku-Akun ritsan ammuksiksi. Sen sijaan kahdessa tarinassa, joissa Aku laittaa ruokaa, hän esittelee kokkauksensa tuloksia erittäin ylpeänä.

Myös rikollisuus on aineistossa vain miehiin liittyvä piirre. Rikollisia ovat Karhukoplan konnat, jotka esiintyvät kahdessa tarinassa, sekä säkin kanssa juokseva taakseen ampuva mies ja Akun kanssa vuorikiipeilyssä kilpaileva Eto Keturi. Rikolliseksi epäillään myös Sulo Mäntää, joka *”oli pelkuripoliisi joka yritti omia kaiken kunnian” ja ”sai sittemmin arvonalennuksen ja päätyi passipoliisiksi”.* (45.33) Rikollisille ominaisia ovat vihaiset tai ilkeät ilmeet ja parransänki. Tällainen kuvaus sopii myös Sepe Suden ulkonäköön. Hänen käyttäytymisensä voi myös nähdä rikollisena, sillä hän yrittää saalistaa juonittelun avulla Pikku Hukan ystävät kolme pientä possua.

Feminiiniseen käyttäytymiseen liittyviä piirteitä löytyy huomattavasti vähemmän kuin maskuliiniseen. Tämä johtuu siitä, että ensinnäkin naisia on aineistossa paljon miehiä vähemmän, ja toisaalta naisilla ei ole kovin näkyviä rooleja. He ovat enemmänkin passiivisia sivurooleissa toimijoita. Mies on keskushahmo, jonka ympärillä tarinoiden tapahtumat etenevät. Tilanne ei näytä siis paljon muuttuneen vuodesta 1999 tai 1950-luvusta, jolloin ilmestyneitä Aku Ankka -lehtiä Laamanen (2000) on tutkinut. Hän toteaa, että miehet ovat lehtien enemmistönä ja he ovat juonen kuljettajia ja aktiivisia toimijoita. (Emt., 57.) Miehen asemaan keskushahmona ja juonen

kuljettajana liittyy se, että miehet ovat naisia useammin mukana tarinoiden juonien kannalta olennaisissa ydintapahtumissa. Naiset sijoittuvat pääasiallisesti toissijaisiin tapahtumiin, eli heidän roolinsa ei ole usein olennainen tarinan keskeisten juonenkäännteiden kannalta. (ks. Herkman 1998, 93-94.)

Aineiston naisten rooli on lähes kaikissa tarinoissa olla miehen seuralaisena tai tyttöystävänä, miesten välisen kilpailun ”palkintona”, miehen kannustajana tai ihailijana, mummona, jonka luo maalle mies on aina tervetullut, miesten pelastettavana tai muuten vain pääosaa esittävien miesten varjossa. Aineistossa muodostuvaan feminiinisyyteen voidaan liittää sellaisia piirteitä kuin näkymättömyys ja passiivisuus. Naisten vähäisestä roolista ja asemasta ”miehiä varten olemassa olevina” kertoo sekin, että aineistossa naiset toimivat vain miesten kanssa, eivät keskenään, eikä aineistossa käydä yhtään naisten välistä keskustelua. Yhdessä ruudussa Ines Anka sanoo: *”Työt, tulkaa pian! Teidän täytyy maistaa näitä.”* (45.23). Tämä on ainoa kerta, jolloin nainen puhuu toiselle naiselle. Ankkalinnan naisten elämä näyttäytyy aineistossani rajatumpana ja vähemmän aktiivisena kuin Laamasen (2000) gradussaan tutkimissa 1950-luvun ja vuoden 1999 lehdissä. Hänen mukaansa Ankkalinnan naisten tuttavapiiri on laaja ja heillä on paljon harrastuksia. Naisten aika kuluu osin poikaystävien seurassa, mutta naisilla on paljon omaakin toimintaa naisyhdistyksissä ja hyväntekeväisyysjärjestöissä. (Emt., 31-32.) Aineistooni ei osunut yhtään sellaista tarinaa, jossa olisi kuvattu naisten keskinäistä tai omaa toimintaa, joten ainakin aineiston viiden lehden perusteella Ankkalinnan naiset näyttäsivät passivoituneen vuosien mittaan.

Kiinnostava esimerkki naisen asemasta löytyy eräästä yksittäisestä ruudusta, jossa nainen näyttäytyy suoranaisesti seksiobjektina. Kaupan asiakkaat tanssivat letkajenkan tapaista tanssia ja pitelevät edessään olevaa henkilöä hartioista kiinni. Aivan ruudun reunassa näkyy kuitenkin korkokenkä ja hameeseen verhottu takapuoli, josta takana oleva mies pitää kiinni aivan kuin puristaisi naista takapuolesta.

Aineistosta löytyy näkymättömyyden ja passiivisuuden lisäksi myös muita erityisesti naisiin liittyviä ominaisuuksia. Feminiinisyyden ja emotionaalisuuden yhteenliittyminen tulee aineistossa selväksi. Naisten miehiä herkempi hätäntyminen todistaa siitä, että he joutuvat tunteidensa valtaan eivätkä hillitse itseään. Naiset esitetään kahteen otteeseen palohälyttimen soidessa juoksemassa paniikissa kädet ylhäällä apua huutaen, kun taas miehet toimivat näissä tilanteissa ”järkevämmin”. Liikuttuminen on aineistossa myös ainoastaan naisiin liittyvä piirre. Minni itkee ilosta, kun hän Mikistä huolehdittuaan huomaa tämän olevan kunnossa. Tunteellisuuteen liittyvästä hellyydestä kertovat naisten käyttämät hellittelynimet. Minni kutsuu Mikkiä kullakseen. Mummo kannustaa Akua: *”Vie voitto kotiin, jääkuningas!”* (45.21) ja kysyy Tupulta, Hupulta ja Lupulta: *”Mikä hätänä, lapsoset?”* (49.32). Feminiiniseen tunteellisuuteen liittyy myös Ineksen ominaisuus,

naisellinen oikuttelu. Iines on usein kädet puuskassa äkäisenä, ja muun muassa loukkaantuu, kun Aku ei kehu hänen neulostaan. Eräs vain naisiin liittyvä ominaisuus aineistossa on lörpöttely. Lörpöttelijä on Mikki Hiiren kanssa kutsuilla jutteleva rouva Merikrotti. Hänen puhetulvansa kyllästyttää Mikin. Lähtiessään pois naisen luota Mikki ajattelee: ”*Minuutti vielä, ja aivoni olisivat hyytyneet.*” (45.29)

Naisten feminiinisyys tuntuu rakentuvan aineistossa vahvemmin ulkonäön kautta kuin miesten maskuliinisuus. Ulkonäöllä on keskeisempi asema naisten sukupuolen rakentajana, sillä Ankkalinnan naiset eivät ole kovin aktiivisia toimijoita, mutta miehiä aktiivisempia koristautujia. Kiinnostavan näkökulman feminiinisuuden rakentumiseen ulkonäön ja maskuliinisuuden rakentumiseen toiminnan kautta tarjoaa tarina, jossa Pikku-Aku ampuu ritsoilla. Hän on antanut ritsoille nimet. Miesten nimillä nimetyt ritsoja ovat *Tarkka-Teppo*, *Lavetti-Lare*, *Pitkänmatkan-Make* ja *Pelastaja-Pate* (”ritsoista parhain”). Naisten nimillä nimetyt ritsat puolestaan ovat *Hoikka-Hilkka*, *Paksu Hertta* ja *Nopsa-Nilla*.

4.4 Kvantitatiivisia tuloksia

Esittelen tutkielmassa Aku Ankassa rakentuvaa feminiinisyttä ja maskuliinisuutta kvalitatiiviseen analyysiin pohjaten. Naisten ja miesten palkka- ja kotityöt luvussa kuusi, ovat ainoita varsinaisia tuloksia, joita esitän kvantitatiivisessa muodossa. Syitä tälle kerroin tarkemmin luvussa 2.4. Tässä luvussa luon kuitenkin pienen määrällisen silmäyksen aineistosta nouseviin sukupuolten ominaisuuksiin ja työskentelytapaan, jota käytin sisällönerittelyvaiheessa.

Kartoitin aineistosta löytyviä feminiinisuuden ja maskuliinisuuden merkkejä kvantitatiivisen sisällönerittelytaulukon avulla. Taulukko toimi kvalitatiivisen semioottisen analyysin pohjana. Vaikka en esittelekään alkuperäisiä kvantitatiivisia tuloksia, olen kuitenkin tehnyt pienen esimerkkitaulukon samalla menettelytavalla, jolla tein alkuperäiset suuremmat taulukot. Olen koonnut siihen esimerkin vuoksi joitakin sellaisia ominaisuuksia, jotka liittyvät erityisesti joko feminiinisuuden tai maskuliinisuuteen.⁴ Esimerkkitaulukon tulokset on tiivistetty taulukkoon 2.

TAULUKKO 2. Miehiin ja naisiin liittyviä ominaisuuksia aineistossa.

---

⁴ Henkilöhahmoittain eritellystä taulukosta on liitteenä 2 sivunmittainen osa, josta voi nähdä työskentelytapani.

Ominaisuus	Naiset		Miehet	
	lkm/34	%	lkm/92	%
kalju	0	0	25	27,2
univormu / työasu	0	0	24	26,1
kunniamerkki	0	0	3	3,3
pitkät hiukset	28	82,4	7	7,6
vaaleanpunainen väri	9	26,5	0	0
silmäripset	20	58,8	0	0
punaiset huulet	8	23,5	0	0
koru	17	50	3	3,3
työkalu tai tekninen laite	5	14,7	32	34,8
käsi nyrkissä	1	2,9	26	28,3
kilpaileminen	1	2,9	10	10,9
ajatteleminen	1	2,9	9	9,8

Esimerkkitaulukosta selviää, että vaaleanpunainen väri, silmäripset ja punaiset huulet ovat piirteitä, jotka kuuluvat Ankkalinnassa vain naisille. Näistä erityisesti silmäripset ovat yleinen feminiinisyyttä määrittävä tekijä, sillä 58,8 prosentilla aineiston naisista on silmäripset. Muita naisille yleisiä piirteitä ovat pitkät hiukset (82,4%) ja korut (50%). Piirteitä, joita löytyy vain miehiltä, ovat kalju, univormu tai työasu ja kunniamerkki. Näistä kalju (27,2%) ja univormu/työasu (26,1%) ovat melko yleisiä miesten keskuudessa. Myös nyrkissä oleva käsi (28,3%) ja työkalun tai teknisen laitteen käyttäminen (34,8%) ovat erityisesti miehisiä piirteitä, samoin kuin kilpaileminen ja ajatteleminen.

Sisällönerittelyn yhteydessä laskin myös, kuinka monella analyysini kohteena olevista henkilöihahmoista on tarinoissa puheenvuoro ja kuinka monet ovat äänettömiä. Selvisi, että äänen saa hieman useampi mies kuin nainen. Naisista puheenvuoro on 69,7 prosentilla. Miesten kohdalla prosenttiluku on 82. Eroa on siis jonkun verran yli kymmenen prosenttia. Eroa olisi voinut kuvitella olevan suuremmankin, koska naiset ovat aineistossa näkymättömämpiä ja passiivisempia. Suurempi ero varmasti syntyisikin, jos laskettaisiin sitä, miten *monta* puheenvuoroa naisilla ja miehillä on yhteensä. Tässä laskin eroa vain puheen ja puhumattomuuden välillä.

5 PATRIARKAATTI, SUKUPUOLIJÄRJESTELMÄ JA TYÖNJAKO

Edellisissä luvuissa käsiteltiin feminiinisyyden ja maskuliinisuuden rakentumista ja miehiä ja naisia erilaisina, toisistaan poikkeavina sukupuolina. Tässä luvussa siirrytään tarkastelemaan sukupuolten eroa yhteiskunnallisten rakenteiden näkökulmasta. Eroa tarkastellaan myös naisten ja miesten välisen työnjaon näkökulmasta. Patriarkaatti ja sukupuolijärjestelmä ovat naistutkimuksessa vallitsevia teorioita, joilla analysoidaan naisten yhteiskunnallista asemaa rakenteellisella tasolla (Koski 2003, 280). Sekä sukupuolijärjestelmään että patriarkaattiin liittyy yhteiskunnassa vallitseva käsitys naisten ja miesten erilaisuudesta sekä hierarkia sukupuolten välillä. Eräs näkyvä ilmaisu tästä on yhteiskunnassa vallitseva työnjako. Naiset ja miehet ohjautuvat erilaisille aloille, miehet naisia korkeammalle. Hierarkiaa ja käsityksiä sukupuolten ominaisuuksista uusinnetaan sosiaalisin ja kulttuurisin käytännöin. Erityisesti sukupuolijärjestelmä on tässä tutkielmassa keskeinen käsite, sillä Ankkalinnan työnjakoa ja miesten ja naisten erilaisia ominaisuuksia voi tarkastella osoituksena sukupuolijärjestelmän toiminnasta. Tässä luvussa käsitellään patriarkaattiteoriaa ja sukupuolijärjestelmää, niiden yhteyksiä työnjakoon sekä koti- ja palkkatyötä.

5.1 Patriarkaatti

Patriarkaatti on sosiaalisten rakenteiden ja käytäntöjen järjestelmä, jossa miehet hallitsevat, sortavat ja riistävät naisia (Walby 1991, 20; Walby 1986, 51; Koski 2003, 280). Walby (1986, 51) korostaa, että patriarkaatti toimii nimenomaan sosiaalisen, sukupuolten välisiin suhteisiin vaikuttavan, järjestelmän tasolla. Patriarkaatin voi jakaa yksityiseen ja julkiseen patriarkaattiin. Yksityinen patriarkaatin muoto kohdistuu yksittäisiin naisiin (Koski 2003, 282) ja perustuu perheen pään toteuttamaan naisten sortoon kotityön kautta (Walby 1991, 24). Julkinen patriarkaatti toimii rakenteiden tasolla ja kohdistuu naisiin kollektiivina (Koski 2003, 282). Se toteutuu muun muassa työelämässä, työmarkkinoiden sukupuolituneina rakenteina (Walby 1991, 24; Koski 2003, 282). Kun patriarkaatin muoto vaihtuu yksityisestä julkiseen, sen rakenteet säilyvät, mutta kotityö patriarkaatin rakenteena vaihtuu palkkatyöhön (Walby 1991, 24). Yksityinen ja julkinen ovat myös patriarkaatin sisällä oleva yhteiskunnallinen jako naisten ja miesten välillä. Miehet edustavat julkista aluetta, johon kuuluu esimerkiksi politiikka ja talous. Naiset edustavat yksityistä aluetta, kotia ja hoivaa. (Koski 2003, 282).

Walby (1991, 21) erottaa kuusi patriarkaatin rakennetta, aluetta, joilla patriarkaatti toteutuu: kotityö, palkkatyö, poliittinen järjestelmä, miehinen väkivalta, seksuaalisuus ja kulttuuriset instituutiot (ks. myös Koski 2003, 281-282). Näistä kotityö ja palkkatyö ovat keskeisiä tässä tutkielmassa. Walbyn (1991, 21) mukaan kotityöstä on patriarkaatissa tullut naisten tehtävä. Naiset saavat elatuksensa vastineeksi kotona tekemästään työstä. Palkkatyössä naiset eriytyvät töihin,

joissa tarvitaan vähemmän taitoja kuin miesten töissä ja joista saa vähemmän palkkaa. Patriarkaatti toteutuu työelämässä sukupuolisena syrjintänä ja segregaationa. (Koski 2003, 281.)

Patriarkaattiteoriaa on myös kritisoitu. Liljeströmin (1996, 112, 113) mukaan kritiikkiä on esitetty pääasiassa siitä, että patriarkaattiteoria esittää naissorron universaalina eikä ota huomioon luokkatäi etnisiä eroja. Se ei huomioi myöskään historiallista muutosta eikä selvitä niitä mekanismeja, jotka pitävät yllä miesten valtaa ja patriarkaattia. Vaikka patriarkaattiteoria ei kenties kokonaisuudessaan kuvaa yhteiskunnallista todellisuutta, patriarkaatin rakenteet ovat kuitenkin käyttökelpoisia kuvaamaan yhteiskunnallista tilannetta, jossa naisen asema on alisteinen miehiin nähden (ks. Lehtonen 1995, 20-21).

5.2 Sukupuolijärjestelmä

Tutkielman kiinnostuksen kohteita, feminiinisuuden ja maskuliinisuuden eroa sekä sukupuolten välistä työnjakoa, voi tarkastella sukupuolijärjestelmän kautta. Sukupuolijärjestelmä on patriarkaattia keskeisempi teoreettinen lähtökohta tässä tutkielmassa, sillä sen mekanismien erillään pitämisen ja hierarkian kautta on mahdollista tarkastella *Aku Anka* -lehden feminiinisuutta, maskuliinisuutta ja työnjakoa. Yvonne Hirdman on keskeinen sukupuolijärjestelmästä kirjoittanut teoreetikko.⁵ Hirdmanin mukaan sukupuolijärjestelmä (genussystem) toimii siten, että kaikki elämänalueet jakautuvat miesten ja naisten välisiksi, ja miesnormi arvotetaan naisisuuden yläpuolelle (Koski 2003, 283). Sukupuolijärjestelmän keskeiset mekanismit ovat erillään pitäminen ja hierarkia (Koski 2003, 284; Liljeström 1996, 122; Rantalaiho 1994, 10). Ero ja hierarkia ovat suoraan yhteydessä luvussa 3.2 käsiteltyyn sukupuolten dikotomisointiin ja maskuliinisuuden normatiivisuuteen (esim. Gordon & Lahelma 1992, 320, 324). Sukupuolijärjestelmä tarjoutuu näitä selittäväksi tekijäksi.

Sukupuolijärjestelmän ensimmäinen peruseriaate, erillään pitäminen eli dikotomisointi näkyy eron tekemisenä feminiinisuuden ja maskuliinisuuden välille. Nainen ja naisuus ovat erotettavissa miehestä ja mieheydestä. (Rantalaiho 1994, 11.) Feminiinisuuden ja maskuliinisuuden representaatiot ovat toisilleen vastakkaisia ja samalla toisiaan täydentäviä (Liljeström 1996, 122). Eroa tehdään sukupuolten erilaisia ominaisuuksia korostamalla, ja myös olemalla näkemättä sukupuolten välisiä yhteyksiä (Koski 2003, 284). Erillään pitäminen näkyy myös siten, että yhteiskunta jakaantuu naisten ja miesten alueisiin. Julkinen toiminta liittyy mieheen ja yksityinen naiseen. (Koski 2003, 284.) Ero näkyy myös työssä. Sukupuolten välillä vallitsee työnjako, ja

⁵ Tässä luvussa esitetyt ajatukset sukupuolijärjestelmästä pohjautuvat alun perin Hirdmanin ajatuksiin.

työtehtävät sekä työmarkkinat ovat jakautuneet kahtia. (Liljeström 1996, 122.) Naiset ja miehet toimivat koulutuksessa ja työelämässä omilla naisten ja miesten aloillaan. Tätä kautta kummallekin sukupuolelle myös kehittyi omia erityiskompetenssejaan. (Rantalaiho 1994, 11.) Koski (2003, 284) huomauttaa, että miesten ja naisten erityistaidot on alettu nähdä luonnollisina, miehille tai naisille luonteenomaisina, vaikka ne ovatkin historiallisesti kehittyneet.

Sukupuolijärjestelmän toisella peruseriaatteella, hierarkialla, tarkoitetaan sitä, että maskuliinisuus on feminiinisuuden yläpuolella (Koski 2003, 284). Mies on ihmisyyden perusmalli, joka määrittelee normaalisuuden (Rantalaiho 1994, 11). Mies on normi, se jolla on yhteiskunnassa valta päättää (Koski 2003, 284). Nainen määrittyy mieheen nähden vajavuudeksi (Rantalaiho 1994, 11). Hierarkiasta seuraa, että naisten työt ja toimintakentät eivät ole yhtä arvostettuja kuin miesten. Naisten onkin sallitumpaa mennä miesten alueille kuin miesten naisten alueille, sillä mies on normi, jota vajavaisetkin, eli naiset, voivat tavoitella. Miehelle ei puolestaan ole sopivaa tehdä naiseuteen kuuluvia asioita. (Rantalaiho 1994, 12.)

5.3 Työnjako palkkatyössä ja kotityössä

Tässä tutkielmassa työ käsitetään kotityöksi ja palkkatyöksi, ja työnjakoa tarkastellaan molempien alueella. Tämä luku käsittelee kotityötä ja palkkatyötä erityisesti sukupuolten välisen työnjaon näkökulmasta. Naisen äitiys ja hoivavastuu tulevat myös käsitellyiksi olennaisena osana työnjakoa. Sukupuolten välinen työnjako liittyy olennaisesti edellä esiteltyihin patriarkaatin ja sukupuolijärjestelmän teorioihin, ja näitä näkökulmia esitellään tässä luvussa tarkemmin.

Patriarkaattisen yhteiskunnan työnjako

Lähteenmäen (2004, 13) mukaan patriarkaatti näkyy työelämässä siten, että naiset ovat yliedustettuja hierarkian alimmilla portailla. Naisilla on pienet palkat ja heidän osaamistaan vähätellään. Patriarkaatin nähdään myös sitovan naisia kotitöiden pariin miehen käydessä töissä (Walby 1986, 53-54). Perheen piirissä patriarkaatin alistus on yhteydessä erityisesti lasten hoivavastuuseen (Lähteenmäki 2004, 13). Myös Koski (2003, 282-283) pitää hoivavastuuta patriarkaatin keskeisenä osana. Hänen mukaansa yksityisessä patriarkaatin muodossa naiset sidottiin vahvasti kotiin ja äitiyteen. Naisen asema lasten synnyttäjänä ja kasvattajana on määrittänyt pitkälti naisena olemista. Vaikka yksityisestä patriarkaatista on siirrytty julkiseen, jossa naiset käyvät töissä, on äitiydellä edelleen keskeinen merkitys naisen yhteiskunnallisen aseman määrittäjänä.

Arto Jokinen (1999, 19) korostaa patriarkaattisen yhteiskunnan työnjakoa miesten välisenä taisteluna. Naiset ovat patriarkaatissa sorrettuja ja alistettuja, joten kilpailu käydään miesten välillä. Osa miehistä voittaa, osa häviää. Yhteiskunta jakaantuu menestyviin miehiin, muihin miehiin, sekä miesten tukijoukkoina toimiviin naisiin. Naiset toimivat hoiva-ammateissa, ulkonäköön perustuvissa ammateissa ja viihdyttäjinä. Pieni vähemmistö naisia pääsee mukaan miesten väliseen valtataisteluun. Nämä naiset toimivat maskuliinisesti miesten maailmassa ja ovat Jokisen sanoin ”sopivasti uudenolaisia miehiä”.

Sukupuolijärjestelmä ja työnjako

Kosken (2003, 284) mukaan sukupuolen mukaan jakautuneet työmarkkinat ovat tärkeä tekijä sukupuolijärjestelmän kannalta. Sukupuolten välinen työnjako syntyy sukupuolijärjestelmän keskeisten mekanismien eli erillään pitämisen ja hierarkian kautta. Yhteiskunnassa on muodostunut naisille ja miehille sopivaksi nähdyt työtehtävät. Naiset ja miehet sijoittuvat eri aloille, mutta työnjako vaikuttaa myös siten, että miehet sijoittuvat naisia korkeampiin asemiin työelämässä. Miehet ja naiset sosiaalistetaan omille paikoilleen työelämään sosiaalisesti ja kulttuurisesti muotoutuneiden sukupuolten ominaisuuksien perusteella.

Erilaiset ominaisuudet – erilaiset työt

Naisten ja miesten välinen työnjako toimii siten, että työt määrittävät naisten ja miesten töiksi ja niissä vaadittavat taidot feminiinisiksi tai maskuliinisiksi (Kinnunen 1997, 41; Kinnunen & Korvajärvi 1996, 12). Feminiinisiä taitoja nähdään olevan vain naisilla ja maskuliinisia miehillä (Kinnunen 1997, 41). Toisaalta työnjakoon sisältyy myös tiedostamaton samanlaisuuden kielto. Se, mitä miehet tekevät, nähdään epänaissellisenä, ja naisten tekemät asiat puolestaan eivät ole miehekkäitä. (Liljeström 1986, 85.) Monet ammatit nähdään soveltuviksi paremmin jommallekummalle sukupuolelle, ja naisiin ja miehiin sekä naisten ja miesten ammatteihin liitetyt mielikuvat vahvistavat sukupuolten itsestään selvänä pidettyjä eroja (Koski 2003, 284-285). Liljeströmin (1986, 85) mukaan tehtävät muovaavat ihmistä ja hän tulee siksi, mitä tekee, eli oppii sukupuolen sisällön työnjaon kautta.

Naisammatit liittyvät kodinomaisiin tehtäviin (Koski 2003, 284). Naiset sijoittuvat usein hoiva-, kasvatus- ja palvelualoille (Kinnunen & Korvajärvi 1996, 11; Koski 2003, 284). Miesten ammatit liittyvät puolestaan johtamistehtäviin, teknisiin töihin tai fyysistä voimaa vaativiin töihin (Koski 2003, 284). Myös tietyt töissä tarvittavat ominaisuudet nähdään feminiinisinä tai maskuliinisina. Naisiin liitetään kulttuurissamme kasvattaminen, sosiaaliset taidot, yhteistyö ja vastuuntunto. Maskuliinisiin töihin liitetään korjaaminen, ponnistelu, hallinta ja lopputulokset. Työelämän naistutkimuksessa on löydetty tiettyjä taitoja, jotka ihmiset yhdistävät naisten ja miesten töihin. Naisten töissä nähdään tarvittavan esimerkiksi näppäryyttä, palvelualttiutta, tukemista, kannustavuutta, joustamiskykyä, pikkutarkkuutta, järjestelykykyä ja tunnollisuutta. Miesten töihin puolestaan liitetään muun muassa vastuunkanto, riskinotto, tehokkuus, ongelmanratkaisu, fyysinen voima ja tekniset taidot. (Kinnunen & Korvajärvi 1996, 12.) Kosken (2003, 285) mukaan miesten piirteillä on korkeampi statusarvo, koska ne liitetään ammatillisuuteen, professioon.

Töiden ja ominaisuuksien lisäksi myös työkalut ovat sukupuolittuneet (Liljeström 1986, 85; Cockburn 1988, 38). Liljeströmin (1986, 85) mukaan sukupuolen mukainen työnjako aineellistuu naisten ja miesten käyttämissä erilaisissa työkaluissa. Ihmisen käyttäessä työkalua hän sitoutuu sen sosiaaliseen sukupuoleen. Näin työkalu vahvistaa sen, että hän täyttää naisen tai miehen mitan.

Naisten ja miesten väliseen työnjakoon liittyy olennaisesti myös jako yksityiseen ja julkiseen elämänalueeseen. Yksityinen on kodin ja perheen aluetta ja julkinen kodin ulkopuolista aluetta. Naiset kytkeytyvät yksityiseen ja miehet julkiseen, mikä on osaltaan legitimoimassa naisten huonompaa asemaa työelämässä. (Korvajärvi & Kinnunen 1996, 235-236.) Salmen (1996, 213) mukaan julkisen ja yksityisen alueet muodostuivat työn siirtyessä pois kotitalouden piiristä, jolloin lastenhoitoon kuuluvat asiat tulivat lapsista vastaavan naisen yksityisasiaksi. Tällainen ajattelutapa ei ole edelleenkään poistunut. Naiset ovat edelleen pääasiallisessa vastuussa hoivasta ja uusintamisesta, eikä ”uusi mies” –puhe ole juuri lisännyt miesten hoivavastuuta (Lähtenmäki 2004, 16). Miehiin liittyy mielikuva ensisijaisesta perheenelättäjistä (Korvajärvi & Kinnunen 1996, 236), kun taas naisten potentiaalinen vanhemmuus tekee heistä miehiä epävarmempaa työvoimaa. (Korvajärvi & Kinnunen 1996, 236; Lähtenmäki 2004, 16).

6 TÖIDEN JAKAANTUMINEN ANKKALINNASSA

Tarkastelen tässä tutkielmassa Ankkalinnan työnjakoa sekä palkkatyössä että kotityössä. Palkkatyön kanssa samaan kategoriaan liitän myös poliittisen toimijuuden, arvoasemat sekä pääomanhaltijat, sillä nämä kaikki liittyvät julkiseen elämäntilanteeseen. Kotityöhön sisällytän kaiken kotona tehtävän työn, joka ei ole henkilön omaa vapaa-aikaa vaan työtä, joka jonkun on tehtävä. Kotityöhön sisältyy myös hoivavastuun ja uusintamisen huomiointi. Tutkimusaineistosta löytyy naisia ja miehiä tekemässä sekä palkka- että kotitöitä.

Miehet ja naiset ovat Aku Ankassa keskenään erilaisissa työtehtävissä. Sukupuolijärjestelmän mekanismi erillään pitäminen siis toimii Ankkalinnassa. Tärkein tulos työnjakautumisen osalta on, että naiset esitetään palkkatyössä erittäin harvoin, kun taas miehet tekevät lukuisia erilaisia töitä. Naiset esitetään aineistossa palkkatyössä kahdeksan kertaa, miehet 54 kertaa. Naisten töitä on aineistossa viisi, miesten töitä 35. Kaikki miesten ja naisten tekemät palkkatyöt on koottu taulukkoon (Liite 3). Naiset toimivat sihteerinä (neiti Näpsä), maatalon emäntänä (Mummo Ankka), sisustussuunnittelijana, uutistenlukijana ja kokkilpailun tuomarina. Miehet nähdään muun muassa poliisina, kokkina, keksijänä, pankkiirina, pormestarina ja tienkorjaajana. Miesten työt ovat suurimmaksi osaksi perinteisesti maskuliinisena pidettyjä töitä. Toisaalta myös parturikampaajana ja pikaruokaravintolan tarjoilijana toimivat miehet, vaikka näihin ammatteihin voisi helposti kuvitella naisenkin. Miehet ja naiset kohtaavat toisensa työelämässä kahdessa tapauksessa. Television kokkilpailun Ruokaritareiden kolmijäseniseen tuomaristoon kuuluu kahden miehen lisäksi myös nainen. Myös mysteeriviikonlopun näyttelijäkaartiin kuuluu kaksi miestä ja yksi nainen. En käsittele näitä näyttelijöitä kuitenkaan näyttelijän ammatin edustajina, vaan niinä hahmoina joita he esittävät, sillä tällainen lukutapa nousee tarinasta vahvemmin esille.

Naisten määrä aineistossa on vähäinen, ja tämä näkyy erityisesti palkkatyössä. Naisten vähäinen työnjako vahvistaa käsitystä Ankkalinnassa toimivasta sukupuolijärjestelmästä, joka pitää miehet ja naiset erillään, ja jossa naisen paikka on yksityisessä, ei julkisella elämäntilanteella työelämässä. Myös sukupuolijärjestelmän toinen mekanismi, miesten ja naisten hierarkia, näyttäisi toimivan Ankkalinnassa. Vallanpitäjät ovat lähes poikkeuksetta miehiä.

Kotitöiden tekemisen suhteen naisten ja miesten tilanne on paljon tasaisempi kuin palkkatöiden. Naiset esitetään tekemässä kotitöitä 14 kertaa, miehet 22. Erilaisia naisten kotitöitä on aineistossa yhteensä yhdeksän kappaletta, miesten kotitöitä puolestaan 15 kappaletta. Kotityöt on koottu taulukkoon (Liite 4). Ankkalinnan naiset tekevät enemmän kotitöitä kuin palkkatöitä ja miehet enemmän palkkatöitä kuin kotitöitä. Tämä vahvistaa käsitystä siitä, että naisen paikka on yksityisessä, kotona perheen parissa, kun taas miehen paikka on työelämässä.

Kotitöissä näkyy sama erillään pitäminen kuin palkkatöissäkin, mutta ei yhtä vahvana. Sekä naisiin että miehiin liittyviä kotitöitä ovat lastenhoito ja kasvatusta, kaupassakäynti, kuusen hakeminen ja tulvapellon ojitus. Töitä, joita vain naiset tekevät ovat neulominen, leipominen, pyykinpesu, kissan hoitaminen ja veden äyskäröinti teltasta. Miehet puolestaan ulkoiluttavat koiraa, paahattavat leipää, tekevät korjaustyötä, keittävät maitoa, laittavat ruokaa, valmistavat jäätelöä (kilpailua varten), siivoavat, kääntävät kasvimaata, sahaavat puita, onkivat ja lapioivat. Kiinnostava jako keittiötöiden suhteen on se, että vain miehet esitetään kokkaamassa ja vain naiset leipomassa. Yleisimpiä naisten kotitöitä ovat leipominen ja lastenhoito tai -kasvatusta. Leipominen nähdään perinteisesti feminiinisenä, samoin lastenkasvatusta, sillä hoivavastuu on yhä edelleen naisella (Lähteenmäki 2004, 16). Miehillä useamman kuin yhden kerran toistuvia kotitöitä ovat ruoanlaitto, lapiointi, onkiminen, korjaustyöt ja lastenhoito tai -kasvatusta.

7 HEGEMONINEN MASKULIINISUUS, VALTA JA VÄKIVALTA

Maskuliinisuutta ja feminiinisyttä sekä miesten ja naisten välisiä ja miesten keskinäisiä suhteita Aku Ankka -lehdessä voi tarkastella hegemonisen maskuliinisuuden käsitteen kautta. Jokisen (2000, 215) mukaan hegemonisessa maskuliinisuudessa yhdistävä nimittäjä on valta. Tietyllä miesluokalla on johtava ja hallitseva asema suhteessa naisiin ja miesten enemmistöön. Miesten keskinäisissä suhteissa vallitsee hierarkia. Hegemoninen maskuliinisuus siis rakentuu suhteessa naisiin ja alempiin maskuliinisuuksiin (Connell 1993, 186). Se on suorassa yhteydessä patriarkaatin valtarakenteisiin, sillä hegemonia lisääntyy patriarkaatin hierarkian portailta noustaessa (Jokinen 2000, 215).

Ketkä sitten pitävät hallussaan hegemonista maskuliinisuutta? Gordonin ja Lahelman (1992, 320) mukaan hegemonista maskuliinisuutta edustaa pieni ryhmä hyvin toimeen tulevia, valtavirtakulttuuriin kytkeytyviä, heteroseksuaalisia miehiä. Tämä ei vielä kuitenkaan riitä määritelmäksi. Hegemonista maskuliinisuutta tavoittelevan miehen tulee täyttää tietyt maskuliinisuuteen liittyvät kulttuuriset ideaalit. Jokinen (2000, 213) puhuu kulttuurisesta maskuliinisuudesta hyväksyttävänä tapana osoittaa olevansa mies. Tähän sisältyy esimerkiksi se, kuinka mies pukeutuu, puhuu tai tuntee. Omasta miehuudestaan ei saa herättää epäilyksiä. Hyväksytyjä tapoja olla mies on kulttuurissa samanaikaisesti useita, mutta maskuliinisuudella on kuitenkin tiettyjä ehtoja. Jokinen esittää esimerkkinä suomalaisessa kulttuurissa vallitsevista ehdoista sen, että ”miehet eivät käytä hameita, ovat heteroita ja suhtautuvat naisiin epäluuloisesti tai halveksuen.” Lehtosen (1995, 33) mukaan kulttuurissamme maskuliininen on ”mies, joka on heteroseksuaalinen, rationaalinen ja itsensä hillitsevä sekä kykenee yhä uusiin työ- ja sukupuolisuorituksiin.” Maskuliinisen rationaalisuuden ideaaliin Lehtonen liittää ajatuksen siitä, että oikeat miehet ovat tasapainoisia, itsevarmoja ja riippumattomia sekä vapaita feminiinisistä ailahteluista ja tunteista (emt., 34). Badinter (1993, 183-185) esittää Deborah S. Davidilta ja Robert Brannonilta peräisin olevat neljä tosimitiehen vaatimusta. Ensimmäkin mies ei saa olla akkamainen. Toiseksi hänen on oltava ”iso tappi” eli hänellä on oltava valtaa ja hänen tulee olla menestynyt ja muita parempi. Kolmanneksi tosimitiehen on oltava ”vahva kuin tammi”, eli pitää luottaa vain

itseensä eikä saa ilmaista tunteita tai kiintymystä. Neljänneksi miehen on ”näytettävä niille”, eli miehen on oltava kova ja hyökkäävä ja valmis käyttämään tarvittaessa väkivaltaa.

Jokinen (2000, 217) tiivistää hegemonisen maskuliinisuuden viiteen ideaaliin, jotka miehen tulisi pyrkiä täyttämään. Näitä ovat valta, voima, menestys, tunteiden hallinta ja heteroseksuaalisuus. Maskuliinisuuden kulttuuriset ideaalit ovat Lehtosen (1995, 33) mukaan kuitenkin ja nimenomaan ideaaleja. Kukaan ei voi yltää niihin kuin korkeintaan hetkellisesti, ja silloinkin suurten ponnistelujen tuloksena. Silti useat miehet pyrkivät näiden ideaalien täyttämiseen. (Emt.) Myös Ankkalinnan mieshahmoja voi tarkastella suhteessa näihin ideaaleihin. Luvussa yhdeksän käsitellään Aku Anka -lehdessä vallitsevan maskuliinisuuden ideaalia ja sitä, ketkä ankkalinnalaiset onnistuvat parhaiten sen täyttämässä.

Hegemonisessa maskuliinisuudessa on keskeistä valta. Jokinen (2000, 215-217) pitää valtaa syynä, joka saa miehet tukemaan hegemoniaa. Vaikka miehet eivät pystyisi täyttämään kaikkia maskuliinisuuden ideaaleja, he hyötyvät hegemoniasta saamalla sukupuoleen perustuvaa valtaa ja naista paremman aseman yhteiskunnassa. Valta voi olla taloudellista, poliittista, sosiaalista tai fyysistä. Hegemonisen maskuliinisuuden alistetuilla miehillä on hyvin vähän tai ei lainkaan valtaa ja siihen liittyviä merkkejä, mutta vaikka mies olisi huonossa asemassa miesten välisessä hierarkiassa, hän voi ainakin hallita lähipiiriään fyysisen väkivallan avulla. Näkyvimmat hegemonisen maskuliinisuuden edustajat eivät kuitenkaan ole välttämättä niitä, joilla on eniten valtaa (Connell 2003, 77). Hegemonisen maskuliinisuuden julkisuuskuvan muodostavat Humphrey Bogartin ja Sylvester Stallonen kaltaiset hahmot (Connell 1993, 185). Elokuva näyttelijöiden lisäksi hegemonista maskuliinisuutta saattavat edustaa jopa fantasiahahmotkin (Connell 2003, 77). Ne henkilöt, jotka todellisuudessa käyttävät yhteiskunnallista ja taloudellista valtaa, saattavat olla henkilöinä kaukana hegemonisen maskuliinisuuden ideaalista (Jokinen 2000, 217; ks. myös Connell 1993, 185). He eivät esimerkiksi ole fyysisesti kovin pelottavia (Jokinen 2000, 215).

7.1 Monet erilaiset maskuliinisuudet

Hegemoniseen maskuliinisuuteen sisältyy käsitys useista erilaisista maskuliinisuuksista. Kuitenkin vain jotkut näistä maskuliinisuuksista voivat saavuttaa aseman ”oikeina” hegemonisina maskuliinisuuksina. (Lehtonen 1995, 32.) Connell (2003, 76) muistuttaa, ettei hegemoninen maskuliinisuus ole muuttumatonta. Se ei ole samanlaista aina ja kaikkialla. Hegemoniseen maskuliinisuuteen pääsy on aina kilpailun tulos, ja erilaisilla maskuliinisuuksilla on mahdollisuus saavuttaa tämä asema. Tietynä aikana tietyssä kulttuurissa ei välttämättä kuitenkaan ole vain yhtä

hegemonista maskuliinisuutta, vaan Sipilä (1994, 28) esittää, että hegemonisia maskuliinisuuksia on yhden sijasta useita. Erilaisilla areenoilla erilaiset maskuliinisuudet ovat hegemonisia. Kulttuurin eri kentillä, kuten yökerhossa, tieteellisessä konferenssissa tai jalkapallojoukkueessa osoitetaan maskuliinisuutta eri tavoin. Hegemonisen maskuliinisuuden ideaaleihin kuuluvilla taloudellisella tai poliittisella vallalla ei ole välttämättä näillä kentillä mitään statusta. Aku Ankka –lehden hahmojen keskuudessakaan ei siis ole välttämättä vain yhtä maskuliinisuuden ideaalia, vaan lehdestä voi löytyä useampia oikeita tapoja olla mies.

Kilpailu kuuluu siis olennaisena osana hegemoniseen maskuliinisuuteen. Jokisen (2003, 17) mukaan hegemoniseen maskuliinisuuteen liittyvä valta liittää miehiä yhteen mutta on myös se tekijä, joka saa heidät kilpailemaan keskenään. Tässä kilpailussa syntyy miesten välinen hierarkia, jossa tietynlainen maskuliinisuus on ”oikeammalla” tavalla miehistä, luonnolliseksi miellettyä hegemonisen aseman saavaa maskuliinisuutta. Muut maskuliinisuudet ovat ”oikealle miehyydelle” alisteisia. (Herkman, Jokinen & Lehtimäki 1995, 16.) Lehtosen (1995, 36) mukaan miesten identiteetti rakentuu kulttuurissa kilpailulle, saavuttamiselle ja jatkuvalle maskuliinisuutensa todistamiselle. Miesten keskinäinen kilpailu on paikka koetella omaa maskuliinisuuttaan (Herkman ym. 1995, 16). Kilpailun merkitys maskuliinisuuden rakentajana tulee esille siinäkin, että maskuliininen mies näyttäytyy Lehtosen (1995, 36) mukaan kulttuurissamme sankarina, metsästäjänä, kamppailijana ja valloittajana. Miesten keskinäisestä kilpailusta ja menestyksen tavoittelusta Lehtonen (1995, 43-45) esittää esimerkkinä työn. Miehet eivät pelkästään käy töissä vaan he luovat uraa. Jos työ on hegemonisessa maskuliinisuudessa miehen mitta, työttömät miehet ovat epäonnistuneita miehiä, tai eivät miehiä lainkaan.

Vain osa miehistä voittaa kilpailun ja saavuttaa hegemonisen maskuliinisuuden. Loput miehet asettuvat erilaisiin asemiin suhteessa hegemoniseen maskuliinisuuteen. Valtaosa heteromaskuliinisuuksista kuuluu Jokisen (2003, 17) mukaan hegemonian kannattajiin. Nämä kannattajat hyötyvät hegemonisesta maskuliinisuudesta, koska se takaa heille naisia paremman aseman, vaikka he eivät itse pystykään täyttämään sen ideaaleja (Connell 2003, 79). Jokinen (2000, 220) käyttää esimerkkinä kannattajasta urheilua seuraavaa miestä, joka liittää oman maskuliinisuutensa fyysisesti suorituskykyisiin urheilijasankareihin vaikka ei kykenisi samaan itse. Kannattajien lisäksi on marginalisoituja ja alistettuja maskuliinisuuksia. Marginalisoidut maskuliinisuudet saattavat tavoitella tai vastustaa hegemonista maskuliinisuutta, mutta rajautuvat sosiaalisen kentän reunaan. Alistetut maskuliinisuudet ovat suoraan hegemonialle alisteisia. (Emt., 220-221.) Gordon ja Lahelma (1992, 320) esittävät esimerkkeinä hegemonisen maskuliinisuuden ulkopuolelle jäävistä ryhmistä työläismiehet, vammaiset ja etnisiin tai seksuaalisiin vähemmistöihin kuuluvat miehet.

7.2 Kun miehen valta on väkivaltaa

Valta on eräs hegemonisen maskuliinisuuden keskeisistä tekijöistä. Jokista (2000, 30) lainaten: ”Vallan veli on väkivalta.” Vaikka miehellä ei olisi muuta valtaa, on hänellä mahdollisuus käyttää ainakin fyysistä väkivaltaa, jolla voi hallita lähipiiriään. Väkivalta on, paitsi hegemonian alimmilla portilla harrastettu vallankäytön muoto, myös osa maskuliinisuutta, joka liittyy kaikkiin miehiin. (Emt., 203, 215.) Miehen väkivallan voi nähdä Grönforsin (1994, 68) mukaan väkivallan potentiaalina, joka on normaali osa miehenä olemista. Jokinen (2000, 203) erottaa potentiaalisen väkivallan ja väkivallan tai sillä uhkaamisen. Potentiaalinen väkivalta on väkivallan passiivista ja eksplikoimatonta läsnäoloa, ja sitä voi rakentaa esimerkiksi pukeutumalla samalla tavalla kuin tunnetusti väkivaltaiset miehet. Kun väkivallalla uhataan, silloin osoitetaan jo avoimesti väkivallan mahdollisuus. (Emt., 203, 204.)

Grönforsin (1994, 64) mukaan ”oikeanlainen”, hyväksyttävä, sankarillisenakin pidetty väkivalta nähdään kuuluvaksi oikeaan miehisyyteen. Väkivaltaiset impulssit pitää vain kanavoida normatiivisiin tilanteisiin ja yhteiskunnallisesti hyväksytyihin koitoksiin urheilussa, politiikassa tai liike-elämässä. Maskuliinisen väkivallan syntipukeiksi jäävät ne miehet, jotka eivät osaa olla väkivaltaisia oikealla tavalla. (Emt., 64, 68.) Hyväksytyä maskuliinista väkivaltaa edustaa myös miesten virallinen väkivaltakoneisto. Se koostuu virallisista instituutioista, joiksi miehet ovat järjestäytyneet kontrolloidakseen miesten epävirallista väkivaltaa. Tällaisia instituutioita ovat poliisi, vankila, turvapalvelu ja armeija. (Jokinen 2000, 48.)

Miesten naista yleisempää taipumusta väkivaltaan on selitetty esimerkiksi miesten naisia suuremmalla fyysisellä koolla. Jokinen (2000, 204-205) kieltää fyysisen koon tai ylipäänsä biologisten syiden olevan syy miesten väkivaltaan. Grönfors (1994, 72) selittää miesten väkivaltaisuutta sillä, että omaksuessaan miehen identiteetin miehet omaksuvat miehiseen kulttuuriin kuuluvat arvot ja asenteet, jotka voivat tuottaa myös väkivaltaista käyttäytymistä. Jokisen (2000, 30) mukaan pojat kasvavat tähän miesten väkivallan kulttuuriin, jota myös tuetaan muun muassa liikuntatunneilla ja urheiluseuroissa. Pojat oppivat, että toisiin miehiin on asennoiduttava potentiaalisina väkivaltaisina vastustajina. Miehillä onkin ”väkivaltaan ja kilpailuun aina valmis –asenne”.

7.3 Naiset hegemonisessa maskuliinisuudessa

Naisten keskuudessa ei ole sellaista feminiinisuuden muotoa, jolla olisi samanlainen asema kuin hegemonisella maskuliinisuudella miesten joukossa, sillä erilaisilla feminiinisyksillä ei ole samanlaista painetta alistaa toisia feminiinisuuden muotoja (Connell 1993, 183, 187). Gordonin ja Lahelman (1992, 321) mukaan tällaisen hegemonisen femininiteetin puuttuminen selittyy sillä, ettei feminiinisyteen sisälly valtaa samalla tavalla kuin maskuliinisuuteen. Tästä seuraa myös se, ettei naisten keskinäinen vuorovaikutus ole yhtä hierarkkista kuin miesten, eikä siihen kuulu samalla tavalla valtataistelua. Siksi naisten voi olla helpompaa toteuttaa sekä feminiinisiä että maskuliinisiä toimintamuotoja kuin miesten.

Vaikka naisten keskuudessa ei ole hegemonista femininiteettiä, naiset määrittyvät kuitenkin suhteessa hegemoniseen maskuliinisuuteen. Jokisen (2000, 218) mukaan naiset voivat sopeutua maskuliinisuuden hegemoniaan kahdella tavalla. Ensinnäkin he voivat mukautua patriarkaalisiin odotuksiin valiten tehostetun feminiinisuuden tai perinteisen äidin roolin. Naisen toinen mahdollisuus on omaksua hegemonisen maskuliinisuuden arvot, asenteet ja käyttäytymistavat ja olla kovempi kuin yksikään mies, jonka kanssa hän kilpailee. Tällöin naisen on mahdollista saada maskuliiniseksi miellettyä taloudellista tai poliittista valtaa. Tällaiset naiset ovat Jokisen (1999, 19) sanoin ”sopivasti uudenoloisia miehiä”. Naiset voivat myös olla sopeutumatta hegemoniseen maskuliinisuuteen. Esimerkiksi naisliikkeissä naiseutta määritellään uusilla, hegemoniasta riippumattomilla tavoilla. (Jokinen 2000, 219.)

Patriarkaalisiin odotuksiin mukautuva tehostettu feminiinisyys on tutkimusaineistossa korostuva feminiinisuuden muoto. Tehostettu feminiinisyys on feminiinisuuden tehostettua esittämistä (Jokinen 2000, 218) ja miehille alistettuun asemaan sopeutumista (Connell 1993, 183). Naiset hankkivat suosiota tai valtaa ulkonäön ja käyttäytymisen avulla asettaen ruumiinsa näytteille miestä varten. Näin toimivat esimerkiksi missit ja mallit. (Jokinen 2000, 218.) Connellin (1993, 185, 187) mukaan tehostetun feminiiniset naiset sopeutuvat aviovaimon ja lastenhoitajan osaan yhteiskunnassa, jonka työmarkkinat syrjivät naisia. Hegemoninen maskuliinisuus ja tehostettu feminiinisyys ikään kuin sopivat yhteen. Naisille voi olla helppoa sopeutua hegemoniseen maskuliinisuuteen, sillä vaikka hegemoninen maskuliinisuus tarkoittaa miesten hallitsevaa asemaa naisiin nähden, se ei tarkoita silti naisten huonoa kohtelua.

Osa III: Nais- ja miestyypit

Tässä osassa esittelen tutkielman keskeisimmät tulokset, eli Ankkalinnan naisista ja miehistä muodostuneet nais- ja miestyypit sekä aineistossa vallitsevasta feminiinisyydestä ja maskuliinisuudesta jollain tavalla poikkeavat rajojen rikkojat. Nais- ja miestyypit eivät ole täysin toisensa poissulkevia, vaan sama henkilö saattaa kuulua useampaankin eri tyyppiin. Jokaiselle tyyppille kuitenkin löytyy aineistosta edustaja, johon tyyppi ikään kuin kiteytyy. Keskeisimmät Ankkalinnassa vallitsevan maskuliinisuuden ja feminiinisyyden tyypit olen nimennyt äijyydeksi ja puluudeksi. Äijät ja pulut ovat dikotomisia vastakohtapareja, joissa kummassakin keskeinen tekijä on sukupuolen korostaminen. Aineistossa vallitseva feminiinisyys ja maskuliinisuus kiteytyvät näihin kahteen tyyppiin, joissa ne näyttäytyvät erityisen selkeinä. Äijät pyrkivät täyttämään hegemonisen maskuliinisuuden ideaaleja, ja pulut ovat omaksuneet hegemonista maskuliinisuutta tukevan tehostetun feminiinisyyden. Äijyys ja puluus tavallaan lävistävät koko aineiston, sillä kaikissa naisissa on vähän pulua ja kaikissa miehissä vähän äijää.

8 NAISTYYPIT

Olen tyytellyt aineiston naiset kolmeen naistyyppiin. Ensimmäinen tyyppi ovat pulut, jotka ovat ulkonäöltään feminiinisiä, eivät tee lainkaan palkkatöitä ja esiintyvät tarinoissa usein miesten seuralaisina, esimerkiksi tyttöystävinä. Esimerkkinä pulunaistyyppistä on Aku Ankan tyttöystävä Ines Anka. Liitän pulunaistyyppiin myös äidit ja hoivaavat naiset. Toinen naistyyppi koostuu naisista, joiden yhteinen piirre on ulkonäköön liittyvien feminiinisten merkkien vähäisyys verrattuna pulunaistyyppiin. Näistä naisista monet ovat iäkkäitä ja lähes kaikki tekevät palkkatyötä. Tämän ryhmän edustajia ovat esimerkiksi Mummo Anka ja Roopen sihteeri neiti Näpsä. Kolmas naistyyppi ovat vallassa olevat naiset. Olen muodostanut tämän naistyyppin tuodakseni esille, että myös naisella on aineistossa valtaa, vaikkakin se on miesten valtaa vähäisempää, yksityiseen sijoittuvaa ja erilaista kuin miesten valta. Tämän naistyyppin edustajia ovat Mummo Anka ja Ines Anka. Mummon valta liittyy hänen asemaansa maatalon emäntänä ja Ineksen valta kumpuaa hänen feminiinisyydestään ja asemastaan Akun tyttöystävänä.

8.1 Pulut

Naistyyppin nimi pulut tulee suoraan Aku Anka -lehdestä. Se on hellittelynimitys, jota Aku käyttää Ineksestä.

”Odota vain, pulu. Näet vieressäsi tämän vuoden kiistattoman jääkuninkaan.” (45.19)

Ineksen loukkaantuessa Akulle Aku katsoo onnettomana häneen ja sanoo: ”Mutta pulu...” (46.32)

Pulu-nimitys viittaa pulunaistyyppissä kahteen eri asiaan. Ensinnäkin tätä tyyppiä edustavat naiset ovat pulumaisia, eli feminiinisiä. Heidän ulkonäössään on paljon feminiinisyyden merkkejä, ja heidän käyttäytymisessään korostuu feminiinisyyden ja maskuliinisuuden vastakohtaisuus. Toiseksi pulut ovat tyttöystäviä tai miehen seuralaisia mutta eivät esimerkiksi työntekijöitä tai vallanpitäjiä.

Pulu-termistä syntyy konnotaatio söpöstä mutta ei kovin älykkästä tyttöystävästä. Pulusta ei synny mielikuvaa vakavasti otettavasta työntekijästä tai julkisesta toimijasta.

Liitän pulunaistyyppiin myös äitihoivaajanaiset, koska pulujen edustaman tehostetun feminiinisuuden ja äitihoivaajien asema on miehiin nähden hegemonisessa maskuliinisuudessa samanlainen. Molemmat ottavat vahvasti feminiinisen roolin ja sopeutuvat hegemoniaan. Jokaisessa Ankkalinnan naisessa on ripaus puluutta, jos ei muuten, niin ainakin feminiinisenä ulkonäkönä esimerkiksi mekon, korkokantakenkien tai kampauksen muodossa. Puluuden voi näin ajateltuna nähdä lähes synonyymisena terminä feminiinisuudelle. Aineistossa osa naisista erottuu kuitenkin selkeästi muita pulumaisemmiksi. Päähenkilöistä tätä tyyppiä edustavat Ines Anka ja Minni Hiiri.

Puluuden rakentuminen

Puluus ja maskuliininen miestyppi äijyys ovat Aku Ankassa dikotomisia vastakohtapareja. Äijien tavoitellessa hegemonista maskuliinisuutta pulut tavoittelevat tehostettua feminiinisuutta, joka on Jokisen (2000, 218) mukaan naisten pääasiallinen keino sopeutua hegemoniseen maskuliinisuuteen. Ulkonäöltään pulut ovat feminiinisiä naisia, eli heissä on paljon stereotyyppisen naisellisia merkkejä. Tällaisia merkkejä ovat silmäripset, kampaus, rusetti, korut (kaula-, käsi- ja korvakorut), rinnat, mekko, pussihihainen paita, korkokantakengät ja naiselliset värit kuten vaaleanpunainen. Ulkonäöltään erityisen feminiinisiä naisia ovat Ines Ankan ja Minni Hiiren lisäksi intiaanityttö, tuomarin seurassa oleva nainen, nainen, joka hakee lääkärin apuun, rouva Hilamaja, Mummo Ankan naapuritilan tyttäret Taimi ja Saimi, kokkikoulun oppilas ja kuninkaalliset naiset.

Pulut eivät käy palkkatyössä, mutta he voivat tehdä kotitöitä. Intiaanityttö pyykkää rannalla telttakangasta Hiawathan kalastaessa. Ines leipoo ja neuloo Akulle saapassukat. Pulujen rooli Aku Anka -lehden tarinoissa on olla sivurooleissa, passiivisina, miehen seuralaisina, tyttöystävinä, miehen ihailijoina ja kannustajina, miesten keskinäisen kilpailun palkintoina tai miesten pelastettavina:

Aku on tullut kotiin jääkuningaskilpailuista naama täynnä punaisten huulten jälkiä. Hän selittää tyytyväisenä nauraen: ”Ikävää on, että vastakruunattu jääkuningas [Hannu Hanhi] jäi huomiossa toiseksi Aku Ankalle, koska tämän jäätelöt olivat niin harvinaisen herkullisia.” (45.23)

Ines ja Aku istuvat vierekkäin sohvalla television ääressä. Ines neuloo. Aku kysyy: ”Mitä sinä oikein kudot, Ines?” Ines vastaa hymyillen: ”Saapassukkia yllätykseksi sinulle!” (46.32)

Nainen sanoo (mies)tuomarille: ”Silinterinne kelpaisi vaikka oikeusministerille, tuomari.” (48.29)

Kivikauden nainen Una on suolla kävellessään saanut peräänsä ison lauman moskiittoja. Unan veljenpojat tulevat paikalle huitomaan moskiittoja puunuijilla. ”Kipitä kuivalle maalle, Una-täti. Me kyllä hoitelemme inisijät.” (47.10)

Kaksi miestä sammuttavat tulipaloa vaahtosammuttimilla. Jonkun matkan päässä heistä seisoo kolme jännittyneen näköistä naista, jotka seuraavat miesten toimintaa. (46.26)

Naisten näyttäytyminen heikkoina ja miesten pelastettavina tulee selkeästi esille tarinassa, jossa Mikki ratkoo rikosmysteeriä eversti Passelin kartanossa järjestettävissä juhlissa:

Kutsuilla verhot syttyvät suuriin liekkeihin. Kuvan etualalla näkyy juhlapukuinen nainen ryntäämässä säikähtäneenä pois palopaikalta, kun taas mies juoksee päättäväisen vihaisen näköisenä kohti paloa sammutin kädessään. Eräs toinen mies kiskaisee palavien verhojen lähellä olevan naisen turvaan palolta. (45.30)

Myrkytetty rouva Merikrotti makaa lattialla tajuttomana. Lääkäri ottaa häneltä pulssia, ja toinen mies laittaa tyynyä hänen päänsä alle ja leyhyttelee nenäliinaa hänen päänsä yllä. (45.25)

Eräs nainen makaa pyörtyneenä tuolissa. Hänen vierellään seisoo mies pidellen häntä kädestä ja leyhytellen papereita hänen päänsä päällä. (46.29)

Myös kivikauden nainen Una, vaikka onkin maskuliininen ja rohkea, päätyy miesten pelastettavaksi. Hän juoksee ötökkäparvea karkuun, ja hänen veljenpoikansa häätävät ötökät tiehensä. Hiawatha pelastaa vanhat intiaaninaiset tulvalta. Tässä tapauksessa on kuitenkin huomioitava, että pelastettavien joukossa on naisten lisäksi myös intiaanimies.

Pulumaiset naiset ovat tunteellisia. Tunteellisuus ilmenee hätäilynä, ilosta itkemisenä ja epärationaalisena suuttumisena tai loukkaantumisenä. Viimeinen piirre kuuluu erityisesti Ines Ankkaan, ja esitän siitä tarkempia esimerkkejä seuraavassa, Inestä käsittelevässä alaluvussa. Sukupuoliin liitetyissä dikotomioissa nainen määrittänyt tunteen edustajaksi miehen edustaessa järkeä (ks. Matero 1996, 248). Sara Ahmedin (2004, 3) mukaan emotionaalisuus liitetään naiseen, sillä naisen nähdään olevan lähempänä luontoa. Emotionaalisuuteen liittyvät aktiivisuuden ja autonomian, samoin kuin arvostelukyvyn puute. Emotionaalisuuden alemmuutta seuraa naisten alemmuus. Ankkalinnan naisten esitetään menettävän tunteidensa hallinnan, antautuvan tunteidensa valtaan tilanteissa, joissa miehet pystyvät toimimaan järkevästi. Tässä on yhteys Ahmedin esittämään käsitykseen naisten epäautonomisuudesta, kyvyttömyydestä hallita itseään sekä arvostelukyvyyttömyydestä, kyvyttömyydestä toimia tilanteeseen nähden järkevimmällä tavalla. Tämä tulee selkeästi esille tarinassa, jossa Mikki Hiiri haluaa nukkua rauhassa, mutta Polle, Hessu ja Minni luulevat hänen olevan pahasti sairaana ja yrittävät päästä auttamaan häntä, mutta Mikki ei

avaa ovea. Minni hätäilee selkeästi miehiä enemmän, ja juoksee vain ympyrää pihalla miesten lähtiessä hakemaan apua. Huomatessaan, ettei Mikillä ole mitään hätää, hän liikuttuu. Neiti Näpsä on toinen esimerkki hätäilevästä naisesta. Hälyttimien soidessa rahasäiliössä hän huutaa hätäntyneenä apua, kun hänen seurassaan olevat miehet vain pitelevät korviaan. Myös eräs kutsuilla oleva nuori nainen toimii esimerkkinä hätäilystä:

Minni, Polle ja Hessu ovat Mikin oven takana. Minni hakkaa ovea nyrkeillään hätäntyneen oloisena huutaen: ”Mikki! Ole kiltti ja avaa ovi” Hessu ja Polle katsovat häntä onnettoman näköisinä, ja Hessu toteaa: ”Mähän sanoin, että Mikki on niin sairas, ettei pääse ovelle.” Pian Mikin talon sisältä alkaa kuulua palohälyttimen piipitystä. Minni juoksee pihalla ympyrää kädet ylhäällä, silmät kiinni ja suu auki. Hän huutaa: ”Apua! Mikin talo on tulossa ja hän on liian heikko pelastautuakseen.” Samaan aikaan miehet lähtevät juoksemaan pihasta pois, ja Hessu sanoo: ”Soitetaan poliisi ja palokunta paikalle!” Myöhemmin kun tilanne on selvinnyt eikä mitään hätää olekaan, Minni pyyhkii onnellisen näköisenä kyyneleitä kangasnenäliinallaan ja sanoo: ”Luulimme, että talosi palaa poroksi ja olet niin voimaton, ettet pysty pelastautumaan.” (48.21, 48.23)

Rahasäiliön hälyttimet huutavat. Ovesta juoksevat ulos kamreeri Säästöpää, neiti Näpsä ja Roopen miespuolinen työläinen. Miehillä on tuskastunut ilme, ja he pitävät käsiä korvillaan. Säästöpää sanoo: ”Äkkiä pois, tärykalvoni paukkuvat.” Neiti Näpsä juoksee kädet ylhäällä pelästyneen näköisenä ja huutaa nokka ammollaan: ”APUA!” (46.11)

Nuori nainen juoksee hätäntyneen näköisenä ja kädet ylhäällä huutaen: ”Tohtori! Apua! Täytetty hirvenpää on pudonnut rouva Merikrotin niskaan!” (46.24)

Tulkitsen myös hellittelynimien käytön konnotoivan feminiinistä tunteellisuutta.

Kun Minni kuulee Mikin olevan sairaana, hän sanoo: ”Kauheaa! Kuulostaa siltä, että poloisella on todella ikävä flunssa.” (48.20).

Minni myös vastaa Mikille ”Ei tietenkään, kulta.” (48.23).

Mummo kannustaa Akua kilpailuun sanoen: ”Vie voitto kotiin, jääkuningas!” (45.21)

Puluus rakentuu monista tekijöistä. Feminiiniseen ulkonäköön liittyvät merkit ovat yksi keskeinen tekijä. Toinen tärkeä puluuden rakentaja on naisen asema miehen seuralaisena, joka ei käy palkkatöissä. Pulunainen on myös emotionaalinen ja epärationaalinen, sekä miestä heikompi, koska päätty miehen pelastettavaksi.

lines Ankka: ”Oih! Suklaata! Saanko hiukan maistaa tätä?”

Lines Ankka esiintyy aineistossa neljässä tarinassa ja kerran lehden kannessa. Hän on jokaisessa tarinassa Akun tyttöystävän roolissa. Lines onkin Aku Ankan varsinainen pulu. Lineksen ulkonäössä

on paljon feminiinisyyden merkkejä. Hänen kasvonsa erottaa silmäripsien avulla miehen kasvoista. Iineksen vaatteet ovat lähes kauttaaltaan vaaleanpunaiset, mikä konnotoi naisellista hempeyttä. Iines käyttää pussihihaista mustavaaleanpunaista paitaa ja vaaleanpunaisia korkokantakenkiä. Päässään hänellä on suuri vaaleanpunainen rusetti. Asusteina Iineksellä on toisinaan käsikoru. Yhdessä tarinassa hänellä on käsilaukku, joka on erityisesti feminiinisyyteen liittyvä merkki. Yhdelläkään miehellä ei aineistossa ole laukkuja.

Iines on tehostetun feminiininen nainen käyttäytymiseltään ja asemaltaan. Hän on Akun tyttöystävä ja on kaikissa tarinoissa sivuroolissa Akuun nähden. Hän toimii Akun ihailijana, kilpailuun kannustajana, moittijana ja auttajana. Iines on ailahteleva. Hän loukkaantuu Akulle helposti, ja hänet nähdään useammankin kerran kädet puuskassa. Loukkaantuminen voi olla myös ”naisellinen konsti” vaikuttaa Akuun. Tästä Iineksen ominaisuudesta kerrotaan tarkemmin luvussa 8.3. Iineksen paikka on selvästi yksityisessä kotitöiden parissa ja tyttöystävän roolissa. Hän ei käy yhdessäkään tarinassa töissä, mutta hän tekee kotitöitä. Yhdessä tarinassa Iines on leipomassa kakkua ja antaa kauppaan lähtevälle Akulle ohjeita. Toisessa tarinassa Iines on neulonut Akulle saapassukat.

Iines on yhdessä tarinassa miesten, Akun ja Hannun keskinäisen kilpailun kannustin ja palkinto ja miesten suoriutumisen ihailija. Miehet kilpailevat jääkuningaskilpailussa keskenään palkinnosta eli Iineksen suosiosta ja ihailusta. Aku pitää kilpailua ensin typeränä, mutta kuullessaan Iinekseltä Hannun osallistumisesta hänen on osallistuttava taisteluun Iineksen suosiosta:

Iines (tympeän näköisenä): ”Hannu onkin toista maata. Viiden sadan pääpalkinto riittää hänelle kannustimeksi.”

Aku (vihaisena): ”Puhutko patalaiskasta serkustani?”

Aku: ”Hannustako muka jääkuningas? Minä jätän hänet toiseksi missä tahansa kilvassa.”

Iines: Niinkö?

Aku: ”Odota vain, pulu. Näet vieressäsi tämän vuoden kiistattoman jääkuninkaan.”

Aku: ”Annan sinulle puolet voittorahoista.”

Iines: ”Sepä anteliasta.”

Aku: ”Riennänkin heti valmistautumaan.

Iines: Tee se. (45.19)

Luvatessaan puolet kilpailun voittorahoista Iinekselle Aku tarjoaa ”sotasaalistaan” tyttöystävälleen, osoituksena maskuliinisuudestaan. Voittorahoja ei kuitenkaan tule, sillä Akulle käy kisassa epäonnisesti. Hän on valmistautunut jäätelöntekokilpailuun, mutta kyseessä onkin luistelukilpailu. Akun jäätelöt saavat kuitenkin osakseen Iineksen ihailun:

”Oih! Suklaata! Saanko hiukan maistaa tätä?” (45.23)

Vaikka Hannu voittaa luistelukisan, todellinen voittaja on Aku, sillä *”vastakruunattu jääkuningas jää huomiossa toiseksi Aku Ankalle, koska tämän jäätelöt olivat niin harvinaisen herkullisia.”* (45.23) Kilpailun todelliseksi palkinnoksi siis osoittautuu voittosumman sijaan Iineksen huomio ja ihailu ja konkreettisenä palkintona oletettavasti Iinekseltä saatujen suudelmien jäljet Akun kasvoilla.

Iines toimii miesten välisen kilpailun kannustajan lisäksi myös miesten välisen riidan sovittelijana:

Aku hakee Iineksen hänen ja veljenpoikien välisen kiistan sovittelijaksi. Hän häpeilee Iineksen moittiessa: ”Ymmärsinkö oikein? Sinä et saa holhokkejasi kuriin, ja he kiristävät sinua jonkin vanhan sarjakuvalehden avulla?” Iines saa kiistan nopeasti soviteltua: ”Kampeet niskaan, pojat! Setänne hyväksyi kaikki vaatimukset.” (46.20)

Sovittelemisen on siis piirre, jonka esitetään liittyvän erityisesti naisiin. Iineksen moittiminen rakentaa kuvaa hänen paremmuudestaan lasten hoitoon ja ihmissuhteisiin liittyvissä asioissa. Tämä liittyy kulttuurissamme vallitsevaan käsitykseen naisten sosiaalisista ja yhteistyötaitoista (Kinnunen & Korvajärvi 1996, 12) sekä naisista ihmissuhteiden vaalijoina (Nätkin 1986, 161).

Äidit ja hoivaajat: ”Mikä hätänä, lapsoset?”

Jokisen (2000, 218) mukaan yksi tapa sopeutua hegemoniseen maskuliinisuuteen on perinteinen äitiys. Äidit ja äitiys eivät korostu aineistossani, eli äitejä ei ole paljon eikä naisia esitetä usein hoivaavissa rooleissa. Muutama tapaus kuitenkin löytyy. Kivikauden metsäläisten yhteisössä miehet ovat raavaita keihään varustautuneita sotilaita, ja naiset näytetään leirissä lasten kanssa. Hiawathan äidillä on vastuu lastenhoidosta, sillä hän on se, joka komentaa poikaansa. Kaksi vanhaa intiaaninaista ja yksi mies kantavat leirissä vastuun lastenhoidosta muiden lähtiessä työskentelemään pellolle. Mummo Anka kannustaa ja huolehtii sukulaispojistaan. Roope Ankan turvapäällikön naapurissa asuva nainen hoitaa tämän kissaa miehen ollessa lomalla. Hänet esitetään antamassa kissalle ruokaa.

Äitiys ilmenee aineistossa ainoastaan alkukantaisiin yhteisöihin sijoittuvissa tarinoissa. Kahdessa kuvassa kivikauden metsäläisten, karskin oloisten miesten, leiristä näkyy kuvan taka-alalla myös naihahmo, jonka seurassa on pieni lapsi. Kummassakin kuvassa, jossa esillä on nainen, hän on lapsen seurassa. Tämä konnotoi naisen hoivaavuutta ja naisen asemaa äitinä kivikauden yhteisössä. Käsitys naisen roolista ensisijaisesti äitinä, äitiyden biologisuudesta, saa vahvistusta alkukantaisessa ja ”luonnollisessa” kivikauden yhteisössä esitetystä sukupuolten roolijaosta. Hiawatha-tarinassa Hiawathan isä, intiaanipäällikkö ei osallistu Hiawathan kasvatukseen millään tavalla. Äiti puolestaan komentaa lastaan:

”Ei käy, Hiawatha. Sinä jätät leiriin vanhusten ja muiden lasten kanssa.” (45.13)

Mummo Ankassa on myös äidillistä huolehtivaisuutta, joka näkyy hänen tavassaan puhua sukulaismiehilleen:

Ankanpoikien maatessa lattialla itkemässä Mummo tulee paikalle ja katsoo heihin hämmästyneen huolestuneena kysyen: ”Mikä hätänä, lapsoset?” (49.32)

Akun valmistautuessa jäätelöntekokilpailuun hän hakee Mummon maatilalta marjoja jäätelöitensä varten. Akun lähtiessä marjoineen pihasta Mummo toivottaa onnea kisoihin: ”Vie voitto kotiin, jääkuningas!” (45.21)

Mummon hoivaava puoli liittyy median mummodiskurssiin, jossa mummot nähdään kotoisina ja hoivaavina isoäiteinä. Tällainen mummo asuu maaseudun romanttisessa mummolassa, ja häneen liittyviä mielle yhtymiä ovat esimerkiksi turvallisuus, lämpö, perinteisyys, jatkuvuus ja ruoka. (Vakimo 2001, 196-198.) Mummo Anka on maaseudun isoäiti, jonka luokse kaupunkilaissukulaiset voivat aina mennä, ja joka huolehtii ja kannustaa.

8.2 Työläiset ja vanhat naiset

Tämän naistyyppin keskeisimmät piirteet ovat ulkoisten feminiinisyyden merkkien väheneminen, työssäkäynti ja naisten iäkkyyys. Iän karttuminen ja ulkonäön feminiinisyyden väheneminen näyttävät olevan tekijöitä, jotka mahdollistavat Ankkalinnan naisille työnteon. Aineiston työtätekevät naiset ovat sihteeri Näpsän ja maatalon emännän Mummo Ankan lisäksi radion uutistenlukija, sisustussuunnittelija ja Ruokaritarit-kokkiohjelman tuomari. Aineistosta löytyy myös iäkkäitä ja ulkoisesti vähemmän feminiinisiä naisia, jotka eivät käy töissä, mutta heitäkään ei varsinaisesti voi kutsua puluiksi. Heitä ovat harmaahiuksinen nutturapäinen Naakkamon täti, joka nukkuu kiikkutuolissa niin sikeästi, että hänen leivonnaisensa kärehtävät uunissa, sekä Mikin kanssa samoilla kutsuilla oleva rouva Merikrotti. Roopen turvapäällikön kissaa hoitava nainen on myös ulkonäöltään vähemmän feminiininen.

Työläisten ja vanhempien naisten muodostamaa naistyyppiä voisi kutsua pulunaistyyppiin verraten ”ei aivan niin feminiiniseksi naisiksi”. Näillä naisilla on puluja vähemmän ulkoisia feminiinisyyden merkkejä, ja he ovat päässeet yksityisestä julkiseen, mutta he eivät juuri muilta osin poikkea puluista. He eivät ole näkyviä tai aktiivisia. Mummo Ankaa lukuun ottamatta tämän tyyppin edustajat ovat melko passiivisia, näkymättömiä ja äänettämiä naisia. Esimerkiksi Roope Ankan sihteeri neiti Näpsä esiintyy kolmessa eri tarinassa, mutta hän ei ole yhdessäkään tarinassa merkittävässä roolissa; häntä ei puhutella nimeltä, häneen ei katsota, eikä hänelle edes puhuta, ellei hän ole kysynyt jotain ensin. Yhdessä tarinassa hänellä ei ole repliikkiä ollenkaan ja yhdessä tarinassa hänen ainoa repliikkinsä on ”*APUA!*” (46.11). Neiti Näpsä pöytänsä takana istumassa on kuin kirjoitus- tai tietokoneeseensa verrattava toimistoon kuuluva esine.

Keskeinen erottava tekijä ulkonäössä pulutyyppin sekä työläisten ja vanhojen naisten välillä on useiden feminiinisyyden merkkien puuttuminen. Työläisillä ja vanhoilla naisilla ei ole silmäripsiä, koruja, rusetta, vaaleanpunaista väriä, korkokenkiä tai punaisia huulia niin usein kuin puluilla. Heiltä kuitenkin löytyy näitä feminiinisyyden merkkejä jonkin verran, ja monilla on naiselliset asusteet, kuten mekko tai pussihihainen paita. Silmälasit, nuttura ja harmaat tai valkoiset hiukset ovat yleisiä ominaisuuksia tässä naistyyppissä. Ne löytyvät Mummo Ankalta, neiti Näpsältä ja Naakkamon tädiltä. On kiinnostavaa, että Aku Anka -lehden päähenkilönaisista tekevät töitä ainoastaan ne naiset, jotka ulkonäkönsä puolesta olisivat jo hyvinkin eläkeikäisiä.

Rouva Merikrotti on keski-ikäisen näköinen nainen. Hän on ulkonäöltään hyvinkin koruton, vaikka hän on hienoissa juhlissa. Hänellä ei ole koruja, silmäripsiä eikä punaisia huulia. Radion uutistenlukija on melko nuori nainen, mutta hänkään ei näytä korostetun feminiiniseltä. Hänen feminiinisyyttänsä luovia merkkejä ovat punaiset huulet, pitkät hiukset ja hänen pöydällään oleva

vaaleanpunainen muki. Hänellä ei kuitenkaan ole silmäripsiä ja hän on pukeutunut väljänolaiseen vaatteeseen, joka ei korosta feminiinisyttä. Myös mikrofoni, korvakuulokkeet ja tietokone ovat maskuliinisia enemmän kuin feminiinisiä. Liljeströmin (1986, 85) mukaan työkalut ovat työnjakoa aineellistavia tekijöitä, joten teknisten laitteiden ympäröivän naisen voi nähdä sitoutuvan näiden laitteiden maskuliiniseen sukupuoleen. Uutistenlukija on kuitenkin hahmona aika passiivinen, sillä hän vain istuu ja lukee paperista luultavasti jonkun toisen kirjoittamaa uutista. Sisustussuunnittelija on samoin passiivinen naishahmo. Hän vain pitelee kangaspakkaa, eikä hänellä ole repliikkejä. Naisen voi päätellä olevan sisustussuunnittelija, sillä hän näyttää Roopelle kangasta, jota Roope arvioi: *”Ketsuppitahrakuviainen sintsi näyttää varmasti somalta silmäkuoppien ympärillä.”* (49.13) Nainen on feminiinisesti pukeutunut mekkoon, korkokenkiin ja helmiin. Hän näyttää keski-ikäiseltä, hänellä ei ole silmäripsiä eikä punaisia huulia ja hänellä on silmälasit. Nämä tekijät erottavat hänet ulkonäöltään pulunaistyyppin naisista. Sisustussuunnittelijan ammatti on nähtävästi Aku Ankka -lehdessä yleinen naisten ammatti, sillä Dorfman ja Mattelart (1980, 44) mainitsevat myös sisustussuunnittelijan eräänä Ankkalinnan naisten ammattina.

Ruokaritit-kilpailun tuomarin feminiinisiä piirteitä ovat muhkea kampa ja korvakorut. Hänen silmälasinsa ja viivasuunsa tekevät hänestä tuikean näköisen. Hän nojaa kyynärpäällään pöytään odottavan ja jäməkän oloisena. Hän saa myös puheenvuoron.

”Mjams... Suurenmoista. Kerrankin puhtaita, yksinkertaisia makuja.” (48.14)

Osa tähän naistyyppiin kuuluvista naisista saa osakseen arvostusta. Rouva Merikrotti on arvostettu, sillä häntä puhutellaan rouvaksi, ja hänestä käytetään myös nimitystä *”arvon rouva”* (45.28). Ruokaritit-kilpailun tuomari kuuluu ryhmään, jota puhutellaan *”arvon tuomarit”* (48.14). Myös Mummo Ankaa arvostetaan. Tämä näkyy hänen maatilán tuotteidensa kehumisena:

”Mummolla on myös ihanimmat vadelmat, herukoista puhumattakaan!” (45.21)

Mummoa pidetään myös kovana työihmisenä:

”Muistattehan, millainen ikiliikkuja Mummo on, pojat. Älkää antako hänen nousta sängystä millään verukkeella.” (49.25)

”Tästä tulee vielä aikamoinen urakka. Toisella kädellä pidätellään Mummoa ja toisella piiskataan Hansua liikkeelle.” (49.25)

Mummo on aineiston naisista ainoa, jonka ammattitaito ja työn tekeminen saavat osakseen erityistä myönteistä huomiota.

8.3 Naiset vallassa

Miehillä on Ankkalinnassa naisia enemmän valtaa. Kaikki naiset eivät kuitenkaan ole täysin vailla valtaa, mutta heidän valtansa on erilaista kuin miehen valta. Miehet käyttävät enemmänkin julkista valtaa ja myös väkivaltaa, kun taas naisen valta ilmenee yksityisessä. Nätkinin (1986, 161) mukaan koti ja perhe nähdäänkin nimenomaan naisen vallan alueeksi, miesten käyttäessä virallista valtaa. Nainen, äiti, on todellinen vallanpitäjä kodissa ja voi ”kääntää miehen pään”. Työteliällä kodin valtiattarella on jopa vahvan matriarkan maine. Aku Ankka -lehdessä Mummo Ankka edustaa tällaista matriarkkaa. Hänellä on valta omalla tilallaan, ja hän myös käyttää valtaansa. Iines pystyy puolestaan käyttämään valtaa Akuun nähden. Intiaaninainen käyttää äidin valtaansa komentaessaan Hiawathan jäämään leiriin aikuisten lähtiessä työskentelemään pellolle. Ruokaritarit-ohjelman tuomarin voi nähdä ainoana naisena olevan asemassa, jossa voi käyttää myös julkisempaa valtaa. Hän on yksi kolmihenkisestä tuomaristosta, joka päättää television kokkausohjelman voittajan. Naisiin ei liity samanlaisia vallan merkkejä kuin miehiin, joilla on esimerkiksi arvonimiä, silinterihattuja ja kunniamerkkejä. Naisten eräänä vallan merkinä voisi pitää vihaisuutta, koska se liittyy sekä Mummo Ankan että Iines Ankan vallankäyttöön.

Mummo Ankka: ”Hihat heilumaan!”

Mummo Ankan matriarkaallinen valta näkyy selkeästi tarinassa, jossa hän laittaa renkinsä Hansun töihin. Mummo on ollut sairaana, minkä ajan ankanpojat Tupu, Hupu ja Lupu ovat joutuneet tekemään lähes kaikki työt Hansun laiskotellessa. Parannuttuaan Mummo ottaa tiukan linjan:

Hansu pyyhkii otsaansa helpottuneen näköisenä: ”No, jollet kaipaa enää huolenpitoa, voinkin varmaan hieman löysätä.” Mummo osoittaa Hansua syyttävästi ja sanoo vihaisesti salamoiden lyödessä pään päällä: ”Etpä voikaan. Pojat ovat aivan uuvuksissa! Jonkun täytyy tehdä työt – eikä sitten mitään niitä tavallisia kommervenkkejä.” Hansu joutuu siis töihin. Hän imuroi toisella kädellään ja toisella kädellä tarjoilee keksejä ja mehua ankanpojille. Hänellä on surkea ilme kasvoillaan ja hiki roiskuu päästä. Mummo katsoo Hansua ilkeästi hymyillen: ”Ja pidähän mielessä, että jouluun on enää pari päivää. Hihat heilumaan!” (49.32)

Mummolla on siis talossaan valta, jota ei kyseenalaisteta. Hansu toimii Mummon käskyjen mukaan. Valtaa käyttävään Mummoon liittyy heti maskuliinisia piirteitä. Raivostuminen, toisten syyttävä osoittelu ja ilkeä hymy ovat kaikki aineistossa maskuliinisuuteen liittyviä merkkejä. Vallankäytön lisäksi Mummo Anikkaan liittyy myös arvostus, joka tulee ilmi siinä, että hänen maatalonsa tuotteita kehuaan ja häntä pidetään ahkerana. Hänen asemaansa vallanpitäjänä maatilallaan ja keittiössään liittyy käsitys hänestä vastuunkantajana:

”...mutta Mummo Anikka riutuu flunssan kourissa eikä pysty ottamaan vastuuta jouluvalmisteluista.” (49.25)

Myös Laamanen (2000, 31) kuvaa Mummo Ankan arvostusta Aku Ankassa. Hänen mukaansa Mummo on matriarkaallinen ja lähes pyhimysmäinen, eikä häntä arvioida samoin kuin muita naisia.

lineksen valta Akuun: ”Senkin kiittämätön! Olen syvästi loukkaantunut!”

Iineksellä on naisellista valtaa Akuun. Valta ei ole julkista valtaa vaan esiintyy naisellisilla alueilla: kotona, naisten töissä ja parisuhteessa. Iines vetoaa Akun tarpeeseen todistaa omaa maskuliinisuuttaan saadessaan hänet osallistumaan jääkuningas-kilpailuun kilpakosijaa Hannu Hanhea vastaan. Laamasen (2000, 34) mukaan Iines on Akun vakituinen tyttöystävä, mutta käyttää Hannun ihastusta saadakseen tahtonsa läpi, ja molemmat miehet ovat aina saapuvilla, kun Iines niin tahtoo. Näin käy myös jääkuningas-kilpailussa. Iines kertoo Akulle Hannun osallistuvan kilpailuun ja viittaa Hannun paremmuuteen sanomalla Hannun olevan ”toista maata”. Näin Iines saa johdateltua Akun päätöksentekoa kilpailuun osallistumisesta:

Iines sanoo: ”Hannu onkin toista maata. Viiden sadan pääpalkinto riittää hänelle kannustimeksi.” Aku vihastuu: ”Puhutko patalaiskasta serkustani?”, ”Hannustako muka jääkuningas? Minä jätän hänet toiseksi missä tahansa kilvassa.” (45.19)

Iineksen keinoja vaikuttaa Akuun ovat myös vihaisuus ja loukkaantuminen. Kädet puuskassa oleminen, mitä Iines harrastaa usein, konnotoi pirttihirmumaista naisellista vallankäyttöä. Iines pitää valtaa kotona eli saa Akun lähtemään kauppaan hänen leipoessaan. Kun Aku erehtyy kyseenalaistamaan Iineksen käsityötaitot, Iines suuttuu. Myös lastenkasvatus, perinteinen feminiininen alue, on sellainen, jossa Iines on Akua ylempänä ja saa paheksunnallaan Akun häpeämään.

Aku on lähdössä kauppaan. ”Tarvitsen sokeria kakkutaikinaa varten, mutta sitä ei lue ostoslistalla.”, Iines sanoo topakan näköisenä sormi ojossa.

Akun palatessa kaupasta Iines katsoo häntä vihaisesti: ”No lopultakin! Kaiva sokeri heti esiin, tai kakku menee pilalle.” (48.33)

Kun Iines ei saa Akulta odottamaansa kehuvaan vastausta neulomistaan sukista, hän loukkaantuu. Hän puhuu Akulle vihaisena kädet puuskassa: ”Mitäh? Etkö luota käsityötaitoihini? Tämähkö saan palkakseni?” Aku jää alakynteen ja hän yrittää selittää ”Mu-mutta näethän itsekkin, että..” Iines sanoo nokka pystyssä ja torjuvin elein: ”Senkin kiittämätön! Olen syvästi loukkaantunut! En tahdo enää koskaan puhua kanssasi. Ole hyvä ja poistu!” Aku hämmästyä ”Mutta pulu...” Hän lähtee kuitenkin pois valittaen: ”Olkoon, jos kerran niin haluat. Naiset! En ikinä ymmär...” (46.32)

Iines saa Akun häpeämään paheksumalla tämän kasvatusmenetelmiä. Hän kysyy vihaisena kädet puuskassa: ”Ymmärsinkö oikein? Sinä et saa holhokkejasi kuriin, ja he kiristävät sinua jonkin vanhan sarjakuvalehden avulla?” (46.20)

Iineksellä on taito käsitellä Akua niin, että saa tämän toimimaan haluamallaan tavallaan. Aku osallistuu kilpailuun, jos Iines haluaa, häpeää huonoja kasvatustaitojaan Iineksen paheksunnan alla ja on alakynnessä Iineksen suuttuessa. Naisilla, niin Iineksellä kuin Mummollakin on siis valtaa miehiin yksityisellä alueella. Julkisella alueella miehet ovat kuitenkin Ankkalinnan ainoita vallankäyttäjiä. Naisilla ei ole usein edes pääsyä yksityisestä julkiselle alueelle toimijoiksi, saati vallankäyttäjiksi.

9 MIESTYYPIT

Miestyyppejä on neljä: äijät, ajattelijat ja osaajat, bisnesmiehet ja vallanpitäjät. Äijyys on aineistosta vahvimmin esille nouseva maskuliinisuuden muoto. Äijätyyppiä edustavat päähenkilöistä Aku Ankka ja Mikki Hiiri. Äijäammatteja ovat poliisin ja työmiehen ammatit. Äijiin liittyviä keskeisiä piirteitä ovat ”tosimieheydestäkin” kertovat sankaruus, aggressiivisuus ja kilpaileminen. Ajattelijat ja osaajat ovat miehiä, jotka käyttävät aivojaan ja osoittavat ammattitaitoaan. Nämä molemmat piirteet liittyvät aineistossa erityisesti miehiin. Tämän tyyppin edustajia ovat esimerkiksi keksijä Pelle Peloton ja Mikki Hiiri. Bisnesmiehet ovat häikäilemättömiä oman taloudellisen etunsa tavoittelijoita ja taloudellisen valtansa käyttäjiä. Roope Ankka on tämän miestyypin keskeisin hahmo. Viimeinen miestyypin, vallanpitäjät, koostuu miehistä, jotka pystyvät käyttämään julkista valtaa. Usein näiden miesten valta näkyy ulospäin, eli heihin liittyy vallan merkkejä, kuten kunniamerkki tai silinterihattu. Tyyppiä edustavat muun muassa Roope Ankka, intiaanipääällikkö ja pormestari.

9.1 Äijät: ”Madelkaa, pelkurit! Nyt kohtasitte parempanne.”

Miesten maskuliinisuus syntyy vahvasti käyttäytymiseen ja toimintaan liittyvien ominaisuuksien kautta. Aineistosta löytyy myös raavaan näköisiä maskuliinisia äijä, mutta tärkeintä äijyydessä on ”tosimiehen” asenne. Kutsun Ankkalinnan maskuliinisia miehiä äijiksi. Sana ei ole kotoisin aineistosta, mutta äijä-sana nykymerkityksessään sopii kuvaamaan sitä, mitä Ankkalinnan äijät ovat. Äijyys on pyrkimystä hegemonisen maskuliinisuuden ideaaleihin, valtaan, voimaan, menestykseen (ks. Jokinen 2000, 217) yhdistettynä ripaukseen luolamiestä. Se on maskuliinisuutta, joka on aina valmis väkivaltaan ja kilpailuun (ks. Jokinen 2000, 30). Siihen liittyvät myös esimerkiksi voimien käyttö, sankarillisuus ja itsevarmuus. Ankkalinnaan sopii Sipilän (1994, 28) ajatus useista hegemonisista maskuliinisuuksista, sillä äijätyypin miehet vaikuttavat Ankkalinnan maailman ideaalilta, vaikkei heillä olekaan hegemoniseen maskuliinisuuteen kuuluvaa taloudellista ja poliittista valtaa.

Samalla tavoin kuin puluuden voi nähdä aineistossa jossain määrin feminiinisyyden synonyymina, myös äijyys lävistää Aku Ankan maskuliinisuuden, eli kaikista miehistä löytyy ainakin hiven äijää. Jos miehet eivät ole muuten äijämäisiä, niin ainakin heillä on maskuliinisuuden merkkejä asusteissaan tai vihainen ilme ja käsi puristettu nyrkkiin fyysisen väkivallan uhkaa konnotoiden. Osa miehistä on kuitenkin enemmän äijiä kuin toiset. Esittelen heidät tässä luvussa. Ankkalinnan työssäkävien miesten kaksi yleisintä ryhmää, poliisit ja vartijat sekä työmiehet, ovat äijätyypin edustajia. Myös alkukantaisten yhteisöjen miehet, kivikauden metsäläiset sekä intiaanit, edustavat äijyyttä. Tämän voi nähdä osoituksena äijyyden alkukantaisuudesta ja luonnollisena nähdystä perustasta. Päähenkilöhahmoista eniten äijiä ovat Aku Anka ja Mikki Hiiri.

Äijyyden rakentuminen

Ulkoisesti äijyys koostuu maskuliinista ulkomuotoa rakentavista merkeistä. Tällaisia ovat isokokoisuus, lihaksikkuus, karskit kasvopiirteet, kaljuus ja parrakkuus. Lähes kaikki nämä piirteet konkretisoituvat tienporaajissa, jotka ovat isokokoisia ja harteikkaita. Heillä on yrmeä ilme ja leveäleukaiiset kasvot. Yhdellä heistä näkyy parransänkeäkin poskessa. Myös suurin osa poliiseista edustaa ulkoiselta olemukseltaan äijämaskuliinisuutta. Lihakkuus konnotoi vahvaa ja voimakasta tosimeheyttä. Lihaksikkaita miehiä aineistossa ovat poliisit ja vanginvartijat, sotapäällikön oloinen partionjohtaja F.O.S.S.I.I.L.I., merimies, karskit isojen porien kanssa työskentelevät työmiehet, intiaani ja kivikauden metsäläiset. Kaikki äijätyyppiin kuuluvat miehet eivät kuitenkaan ole ulkonäöltään äijämäisiä. Aku Anka on heistä eräs esimerkki. Heidän äijyytensä syntyy muista maskuliinisuuden osoittamisen tavoista, jotka ovat karskia ulkomuotoa tärkeämpiä äijyyden rakentajia.

Äijät osoittavat vihaisuuttaan, ovat hyökkäviä, käyttävät fyysistä voimaa ja valtaa sekä ovat kilpailuhenkisiä. Äijyyteen kuuluvat myös itsevarmuus ja uho, urheus ja sankarillisuus sekä heteroseksuaalisuuden osoittaminen. Väkivalta erilaisissa ilmenemismuodoissaan sekä miesten keskinäinen kilpailu ovat äijyyden keskeisiä tekijöitä. Kilpaileminen ja väkivalta kuuluvat molemmat hegemoniseen maskuliinisuuteen ja nähdään kulttuurissamme osana ”oikeaa” mieheyttä (Jokinen 2000, 203, 215-216; Jokinen 2003, 17; Lehtonen 1995, 36). Käyttäessäni termiä väkivalta, en tarkoita sitä, että Aku Ankan hahmot hyökkäisivät jatkuvasti toisten kimppuun. Termi väkivalta pitää sisällään fyysisen väkivallan, verbaalisen väkivallan, aggressiivisen karjumisen, toisten syyttävän osoittelun sekä tekijät, jotka viittaavat väkivallan mahdollisuuteen, kuten poliisin ase tai nyrkkiin puristettu käsi.

Seuraavissa alaluvuissa puretaan tarkemmin auki äijyyden eri puolia. Ensin tuodaan tarkemmin esille sankarillisuutta, joka ilmenee aineistossa nimenomaan maskuliinisena piirteenä. Väkivaltaa keskeisenä äijyyden tekijänä käsitellään kahdessakin alaluvussa. Ensin kuvaillaan erilaisia väkivallan ilmenemistapoja ja sitten keskitytään vielä tarkemmin viralliseen väkivaltakoneistoon (ks. Jokinen 2000, 48), poliiseihin ja vartijoihin. Aku Ankka toimii esimerkkinä äijyyden eri puolien, kuten kilpailemisen ja edelleen väkivallan esilletuomisesta. Viimeisessä alaluvussa esitellään väkivaltaisista, kilpailevista ja sankarillisista miehistä hieman poikkeava äijäryhmä, työmiehet, joiden äijyys syntyy maskuliinisen, voimaakin vaativan työn, työkalujen ja ajoneuvojen sekä raavaan ulkomuodon kautta.

Sankarimiehet: ”Kiitos näiden kuraisten sankareiden”

Sankarimiehet toimivat tarpeen tullen urheasti. He sammuttavat tulipalon, pelastavat naisen, ottavat rikollisen kiinni tai pelastavat kylän tulvalta. Sankareita ovat Mikki Hiiri, Hiawatha, Unan veljenpojat ja juhliissa paloa sammuttavat miehet. Myös ensihoitajia voi myös pitää sankareina, sillä he juoksevat kiireisen näköisinä kantaen paareilla sairastuneita potilaita ulos palavasta talosta. Sankareiden piirteitä ovat rohkeus ja nopea toimintaan ryhtyminen ongelmatilanteissa. Sankarimiehet ovat siis aktiivisia toimijoita.

Hiawatha pelastaa kylänsä tulvalta aktiivisella toiminnallaan. Häntä kehitään sankariksi:

Tulvavesi alkaa valua pian vuorenrinteeltä kylään, jolloin kylä joutuu veden valtaan. Hiawatha huutelee Pikku Puuman kanssa kylässä olevat vanhukset hereille. Pojat työntävät suuren tukin tulvaveden aiheuttaman virran yli, jotta vanhukset ja lapset pääsevät yli kiiwetäkseen puuhun turvaan. Pelloilla töissä olleet intiaanit huomaavat kylään saapuessaan, että vesi on vallannut sen ja alkavat ihmetellä, missä kaikki ovat. Vanha intiaanimies huikkaa puusta: ”Hei siellä! Säästyimme lähestulkoon kuivin jaloin. Kiitos näiden kuraisten sankarien.” Pikku Puumakin kehuu Hiawathaa ja itseään: ”Heimo joutuisi ojasta allikkoon ilman meidän apuamme.” (45.15-18)

Mikki Hiiren voi todeta sankariksi kummassakin tarinassa, jossa hän esiintyy. Toisessa häntä kutsutaan sankariksi: *”Mikin sankariteot tunnetaan laajalti...”* (48.15) Toisessa tarinassa hän puolestaan käyttäytyy sankarillisesti. Hän purkaa eversti Passelin kartanon salakäytäviin viritellyt pommit ja pelastaa talon tuholta. Viimeinen pommi räjähtää, mutta Mikki selviää räjähdyksestä suuremmista kolhuista ja juurikaan säikähtämättä. Hän toteaa: *”Äs! Hötäkässä unohdin tykkänään,*

että narussa on aina kaksi päätä. Olisipa minullakin!” (46.26) Mikki ”kesti räjähdysten kuin mies”⁶. Pian räjähdysten jälkeen Mikki nappaa kiinni rikolliseksi epäilemänsä miehen:

Mikki huomaa Sulo Männän livistävän salakäytäviin ja lähtee juoksemaan miehen perään pyytäen Hessun ja Akun mukaansa. Mikki juoksee miehen kiinni ja pomppaa kiinni hänen jalkoihinsa. Mies kaatuu lattialle ja sanoo: ”Antaudun! Te voititte! Tunnustan kaiken!” Mikki osoittaa miestä syyttävänä: ”Sopii. Olen pelkkänä korvana.” (46.27)

Mikin sankarirooliin liittyy myös hänestä syntyvä kuva kunniallisena ja hyvänä ihmisenä:

”Taidan kerrankin vastoin periaatteitani turvautua valkoiseen valheeseen.” (48.16)

Polle: ”Mikin piti tulla auttamaan, muttei voinut, koska hänellä on flunssa. Ja varmaan paha, koska Mikki auttaa aina ystäviään.”

Hessu: ”Mä tunnen Mikin. Ei pikku nuha häntä pidättelisi.” (48.18)

”Mutta, Aku! Emme voi hylätä Passelia. Everstiä on suojeltava, ja hän luottaa vain meihin.” (46.22)

Samoissa kutsuissa, joissa Mikki suorittaa sankaritekojaan, on muitakin sankarillisia miehiä. Tulipalon syttyessä eräs mies kiskaisee naisen turvaan palolta, ja toinen mies syöksyy päättäväisen näköisenä kohti tulta sammuttimen kanssa. Myöhemmin syttyy vielä kaksi muutakin tulipaloa, joita kumpaakin on sammuttamassa miehiä. Toisessa palossa joukko naisia katsoo kauempana jännittyneen näköisinä sankarimiesten toimintaa.

Kivikaudelle sijoittuvassa tarinassa kivikauden naisen Unan veljenpojat ovat sankarillisia. He häätävät nuijilla huitoen suuret moskiitot karkuun juoksevan tätinsä kimpusta. Kivikauden ankat ovat matkalla vapauttamaan Unan veljensiskoja metsäläisten kynsistä. Heidän saapuessaan metsäläisten leiriin Una alkaa miettiä, miten tytön saisi vapaaksi. Toinen veljenpojista kuiskaa: ”*Jätä homma minun hoidettavakseni, Una-täti!*” (47.11). Poika hiipii nukkuvien metsäläisten ohi vapauttamaan tytön.

---

⁶ Lehtosen (1995, 26) mukaan ”kesti sen kuin mies” –sanonta tukee maskulinistista ideologiaa, joka pohjautuu feminiinisuuden ja maskuliinisuuden toistensa vastakohtiksi asettamiseen.

Väkivaltaiset miehet: ”Yhtäkkiä he vain hyökkäsivät kimppuumme”

Suuri osa äijien käyttäytymistavoista liittyy aggressiivisuuteen ja väkivaltaan. Väkiältä näkyy toisinaan suoraan toiminnassa. Miehet käyvät toistensa kimppuun, ajavat toisiaan takaa ja kilpailevat keskenään. Miesten keskinäinen kilpailu on väkivallan kanavoimista normatiivisiin tilanteisiin, joista esimerkiksi Grönfors (1994, 68) puhuu. Kilpaileminen on siis osoitusta maskuliinisuudesta ja maskuliinisesta väkivallasta. Käsittelen kilpailemista tarkemmin Aku Ankasta kertovassa alaluvussa, sillä kilpaileminen on aineistossa erityisesti Akuun liittyvä piirre.

Äijien väkivaltaisuutta rakentavat sellaiset merkit kuin vihainen ilme, nyrkkiin puristettu käsi, sormella osoittelu syyttäen, haukkumasanat, sotaisat termit ja aseiden kantaminen tai aseella uhkaaminen. Väkivallan uhkaa konnotoi myös karski ulkomuoto, jossa yhdistyvät lihaksikkuus ja kaljuus. Kaljuus viittaa väkivaltaiseen maskuliinisuuteen, esimerkiksi Jokisen (2000, 232) mukaan kaljuus on eräs miesten väkivallan kulttuurista konnotoiva merkki. Suurin osa poliiseista ja karskeimman näköiset työmiehet ovat kaljuja. Työmiehillä ja useimmilla poliiseista on myös maskuliinista väkivaltaa konnotoivat vihaiset ilmeet.

Vihaisuus on yleinen piirre aineiston miehillä. Päähenkilöillä Akulla, Roopella ja Mikillä on usein vihaisia tai raivostuneita ilmeitä. Vihaisuuden indeksinä toimivat toisinaan myös mustat savupilvet pään päällä. Nyrkkiin puristettu käsi on myös usein vihaisuudesta kertova merkki. Nyrkissä oleva käsi on aineistossa erityisesti miesten ominaisuus. Nyrkkiin puristettu käsi on pelkkää vihaisuutta selkeämpi merkki maskuliinisesta väkivallasta. Tulkitseen sen maskuliinisen väkivallan uhkaksi, merkiksi siitä, että mies on tarvittaessa valmis käyttämään väkivaltaa. Nyrkkiin liittyy maskuliinista aggressiivisuutta ja voimaa. Aineiston miesten käsi menee nyrkkiin hyvin helposti. Siihen ei aina edes tarvita tilannetta, jossa fyysinen väkiältä saattaisi olla tarpeen, vaan pienikin suuttumus voi aiheuttaa käden nyrkkiin puristamisen:

Verhojen syttyessä palamaan Aku katsoo vihaisena käsi nyrkissä Mikkiä: ”Katso nyt! Pelkkä läsnäolosi houkuttelee onnettomuuksia.” (45.30)

Aku katsoo vihaisena Unaa kättään nyrkissä pitäen: ”Miksi en karjuisi? Tuo täystuho saa minut raivon partaalle, kuten aina.” (47.3)

Mikki harppoo kädet nyrkissä vihaisena alakertaan: ”Tämä on jo liikaa. Mistä tuo painajaismainen meteli kuuluu?” (48.17)

Hessu kuulee Mikin olevan sairaana ja lähtee vihaisen näköisenä kädet nyrkissä kävelemään Mikin luo: ”Mitä siitä. Mikki on varmaan kipeämpi kuin kertoi. Mä menen tarkistamaan, ettei kamullani ole mikään hätänä.” (48.18)

Parturi-kampaaja kuulee Pikku-Akun rikkoneen liikkeensä ikkunan. Hän lähtee juoksemaan käsi nyrkissä: ”Se pikku huligaani! Kohta ei kunnian kukko laula!” (48.28)

Roope pomppaa ilmaan ja karjuu molemmat kädet nyrkkiin puristuneina: ”Pölvästi! Tuulenvire pyyhkäisi hituniumin peukaloni päästä ilmojen teille.” (47.26)

Nyrkin kanssa samantapainen vihaisuutta osoittava merkki on toista syyttävästi osoittava sormi:

Aku osoittaa poikia sormellaan, vihaisen näköisenä: ”Rimaa hipoen läpäisemällä ei todellakaan ansaita purilaisateriaa.” (46.16)

Aku syöksyy vihaisena Roopen työhuoneeseen osoittaen häntä syyttävästi sormellaan: ”Löysinäs sinut viimein! Puunasin kaikki autosi aikoja sitten, mutta palkka ei ole vielääkään tipahtanut tililleni.” (47.25)

Mikki osoittaa syyttävästi elokuvatuottaja Ali Astaloa ja sanoo vihaisena: ”Kuulkaas nyt, herra Astalo! On vaarallista leikkiä tulella, oli kyseessä näytelmä tai ei.” (45.30)

Aku Ankan miehet eivät osoita väkivaltaa ainoastaan vihaisuutena vaan ovat kykeneviä myös varsinaiseen väkivaltaan. Miesten väkivallan muotoja ovat sanallinen väkivalta eli toisten ihmisten nimittely, takaa-ajaminen, kimppuun hyökkääminen ja tappeleminen. Nimittelyä harrastaa aineistossa eniten Aku Ankka, mutta myös Roope ja partionjohtaja F.O.S.S.I.I.L.I. nimittelevät. Naiset eivät harrasta lainkaan sanallista väkivaltaa. Nimittelyä löytyy muun muassa seuraavista ilmaisuista: ”Varo vähän, öykkäri!” (45.8), ”Mikä viivyttää, tattikuono?” (45.10), ”pöllöpäiset pilipaliritarinne” (48.5), ”senkin tiesulku” (49.11), ”mokoma etuilija” (49.11) ja ”Pölvästi!” (47.26). Takaa-ajaja ja tappeluja löytyy aineistosta ainakin Akun ja Mikin ”järjestäminä”. Myös poliisit ajavat eräässä tarinassa takaa rosvoja.

Aku tarttuu vuorikiipeilykilpailussa raivokkaasti irvistäen kilpakumppaninsa kenkään kaataen tämän maahan ja sanoo: ”Sitten haluatte varmaan tutustua valtakuntaanne lähemmin, majesteetti!” (45.10)

Aku on museon vartija ja juoksee raivostuneesti irvistäen nyrkki ojossa pampun kanssa luun ryöstäneen koiran perässä. (kansi 49)

Mikki juoksee Sulo Männän perässä salakäytävässä: ”Kelmi on saatava satimeen pian. Ties mitä metkuja Männällä on mielessään...” Mikki loikkaa kiinni Männän jalkoihin huutaen ”Seis!” Mies kaatuu maahan. (46.27)

Äärimmillen menneenä miesten väkivaltaisuutta voi nimittää jo sotaisuudeksi. Näin käy kokkikilpailussa, jossa ammattikokkien ja Akun välille kehkeytyy sota:

”Luulin olevani kokkikilpailussa, mutta täältä pesee, jos sitä haluatte. Ette tiedä kenelle menitte julistamaan sodan!” (48.11)

Käsittelen Akun ja kokkien sotaa tarkemmin Akusta kertovassa alaluvussa. Aku ajautuu sotaan myös veljenpoikiensa kanssa. Pojat eivät halua syödä Akun valmistamia ruokia, ja tilanne päättyy siihen, että pojat linnoittautuvat huoneeseensa. Aku huutaa heille oven läpi. Tilanteen sotaisuuteen viittaavat käytetyt ilmaukset *aselepo*, *neuvottelu rauhanehdoista* ja *sovittelija*:

Aku ”Miten pitkään te vekarat kuvittelette kestäväne ilman ruokiani?”, ”Entäpä vesi?”
 Pojat: ”Suostumme aselepoon. Aloitetaan neuvottelut rauhanehdoista.”
 Aku: ”Pyh! Teillä pojilla ei ole mitään mistä neuvotella.”
 [Pojilla on kuitenkin Akun korvaamaton sarjakuva, jonka he uhkaavat tuhota, joten:]
 Aku: ”Yyh! Tunnustan tappioni. Tulkaa ulos kertomaan ehtonne.”
 Pojat: ”Ei onnistu! Haluamme sovittelijan”
 Aku närkästy: ”Naurettavaa! Tämä on tavallinen ruokakiista eikä mikään kansainvälinen selkkaus.” (46.18-19)

Aineistossa löytyy myös yksi tarina, jossa on käyty ihan oikeaa sotaa. Aku ja kivikauden nainen Una matkustavat kivikaudelle, jossa Unan kylä on hävitetty. Teon takana ovat metsäläiset. He ovat ilkeän näköisiä, suuria ja karvaisia kivikauden miehiä, joilla on suuret keihäät aseinaan.

”Hävitys on metsäläisten tekosia. Muistat varmaan, kuinka he ovat olleet meille kateellisia iät ja ajat. Yhtäkkiä he vain hyökkäsivät kimppuumme.” (47.7)

Metsäläiset olivat siepanneet Unan veljentyttären Lunan. Aku, Una ja Unan veljenpojat lähtevät vapauttamaan Lunaa ja saavat suuren joukon keihäin ja kivikirvein varustautuneita metsäläisiä peräänsä. Kaikki sotivat metsäläiset ovat miehiä.

Poliisit – virallinen väkivaltakoneisto

Poliisit vastaavat aineistossa ulkonäöltään eniten karskia tosimies-maskuliinisuutta. He ovat yleensä isokokoisia ja lihaksikkaita, ja heillä on univormu ja ase. Poliisit ovat usein kaljuja ja kasvoiltaan karskin ja vihaisen näköisiä. Poliisin univormu on keskeinen poliisin ulkoisen maskuliinisuuden rakentaja. Univormu on sininen ja siinä on yleensä keltaiset nauhat hihansuissa ja housujen sivussa. Univormuun kuuluu kultainen poliisinmerkki tai muuten kultaisia nappeja. Päässä on lipallinen sininen hattu, jossa on keskellä kultainen merkki. Takin alla voi olla kauluspaita ja solmio, sinistä sävyä. Olkapään yli menee ruskea nauha ja vyötäröllä on ruskea vyö, jossa on asekotelo ja joskus myös kännykkäkotelo. Turvapäällikön ja museonvartijan univormut muistuttavat paljon poliisin univormua, samoin kuin lentokoneen kapteeneiden ja lentokenttätöyläisen univormut. Myös palomiesten maskuliinisuus rakentuu samalla tavalla ammattiin liittyvistä asusteista, mustasta takista ja punaisesta kypärästä sekä työkaluista, joita ovat kirveet, paloletku ja tikkaat.

Ase toimii poliisin maskuliinisuuden, vallan ja väkivallan merkinä. Ase vihjaa fyysisen väkivallan mahdollisuuteen, mutta se toimii myös symbolina poliisin väkivaltakoneiston vallasta. Poliisilla on oikeus käyttää aseita, jos hänen käskyjään ei muuten totella. Kahdessa tarinassa poliisit uhkaavat roistoja aseella. Aseella ammutaan aineistossa vain kerran. Ryöstäjä pakenee säkin kanssa taakseen ampuen. Poliiseja ei näytetä ampumassa. Ampuma-asetta kantaa poliisien lisäksi vanginvartija. Myös revolverin tavoin lonkalla kannettava kännykkä konnotoi Jokisen (2000, 232) mukaan maskuliinista väkivaltaa. Poliisien lisäksi turvapäällikkö Taistolla on univormunsa vyöllä kännykkäkotelo, jonka voi siis tulkita asekotelon tavoin väkivallan merkiksi. Ampuma-aseiden lisäksi aineistossa käytetään muitakin aseita. Akulla on museonvartijana pamppu. Kivikauden metsäläisillä on keihäät. Pikku-Akulla on suuri valikoima erilaisia ritsoja, joihin hän on suorastaan rakastunut. Löydettyään rehtorin takavarikoimat ritsat hän pitää niitä sylissään sydänten leijuessa hänen päällään:

”Kaikki suosikkiritsani! Hän on säästänyt joka ikisen.” (48.26)

Pikku-Akun ritsat ovat kuin hienoja aseita, joissa on erilaisia tähtäimiä, ja jokaisella on oma nimensä. Hän käyttää ritsoilla ampuessaan ammuntaan liittyviä ja sotaisia termejä:

”Tämmöinen pommi vaatii kunnan kanuunan.” (48.27)

”Kylä lepää kuin tarjottimella... selkeänä ja kirkkaana kuin maalit ampuradalla.” (48.28)

”Lavetti-Lare on kehitetty pitkän matkan tarkkuusammuntaan.” (48.29).

Poliisien käyttäytymisestä löytyy myös väkivaltaa. He ajavat roistoa takaa aseella uhaten, pitelevät eversti Passelia kiinni vastoin hänen tahtoaan ja hyökkäävät sisään Mikin taloon ovista ja ikkunoista. Poliisit liittyvät väkivaltaan myös asemansa puolesta, virallisen väkivaltakoneiston edustajina. Heillä on lupa käyttää väkivaltaa. Esimerkkinä maskuliinisista poliiseista on seuraava tapahtumasarja, jossa poliisit juoksevat rikollisen perässä aseidensa kanssa:

Suurikokoinen, leveähartiainen ja vihaisen näköinen poliisi seisoo kadunkulmassa ympärilleen katsellen. Hän huomaa kadulla rosvon, joka juoksee säkki olallaan ja taakseen aseella ampuen. Poliisi huutaa: ”Lain nimessä seis!” ja lähtee juoksemaan miehen perään. Hän pitelee toisessa kädessään aseita ja toisessa kännykkää, johon hän sanoo: ”Lähetäkää välittömästi apujoukkoja!”. Äkkiä hänen päänsä yli hujahtaa luoti, joka tiputtaa hatun hänen päästään. Poliisi näyttää hämmästyneeltä. Aku Ankka on yrittänyt saada poliisin hattuun lentänyttä Roopelle kuuluvaa arvokasta hituniumhiukkasta haltuunsa, ja hän menee hakemaan sitä maahan pudonneesta hatusta. Silloin kolme suurikokoista poliisia juoksee Akun ylitse aseet ojossa ja vihaisen näköisenä huutaen: ”Apua on tulossa!” (47.27)

Aku Anka: ”Vaativammampi anka olisi jäänyt kotiin juomaan kaakaota”

Aku Ankaa ei tosiaan voi syyttää vaatimattomuudesta. Aku osaa itsensä kehumisen ja uhoamisen taidon ja on aina valmis kilpailemaan ja jopa tappelemaan oman paremmuutensa osoittaakseen.

Pojat kysyvät: ”Aiotko tehdä jäätelöä?” Aku vastaa: ”Siitä tulee Ankkalinnan maukkainta.” (45.20)

”Tehkääpä tietä jääkunkku A. Ankalle!” (45.22)

”Sehän nähdään! Käykö veto? Ellen voita, pesen koko viikon astiat.” (45.4)

”Paras voittakoon. Eli minä!” (45.5)

”Oli miten oli, Aku Anka ei luovuta ikinä!” (45.10)

Aku osallistuu aineistossani kolmeen eri kilpailuun. Hän kilpailee Hannua vastaan jääkuningaskilpailussa, osallistuu vuorikiipeilykilpailuun ja television kokkikilpailuun. Akun voitontahto on kilpailuissa kova, eikä hän luovuta vähällä.

Aku on jäänyt vuorikiipeilykilpailussa jälkeen eräästä kilpakumppanistaan. Mies kiusaa Akua: ”Mikä on? Etkö pysy isojen poikien tahdissa? Loppuiko Akusta virta? Hah haa!” Aku osoittaa miestä vihaisesti: ”Tässä pelissä ratkaisee sisu eikä massa. Ja sinnikkyyttä minulla on kuin pienessä kylässä.” (45.7-8)

Vuoropuhelusta selviää useampiakin asioita. Ensinnäkin siinä tehdään selväksi, ketkä ovat voittajainesta, eli normina ovat ”isot pojat”. Normina on siis mies, eikä kuka tahansa mies, vaan iso, eli aikuinen, suurikokoinen, lihaksikas, ulkoisesti maskuliininen. Toiseksi tässä selvitetään Akun äijyyden ongelma. Ulkoinen maskuliinisuus ei nimittäin ole niin tärkeää kuin oikea maskuliininen asenne. Ei haittaa, vaikkei Aku ole fyysisesti iso maskuliininen äijä, sillä ”*pelissä ratkaisee sisu eikä massa*”. Äijyys on siis asenne, jota voi löytyä Akun ja Mikin kaltaisista pienistäkin miehistä.

Aku osoittaa myös, että mies käy kilpailua kilpailun takia, ei siksi, että hän olisi erityisen hyvä kilpailtavassa asiassa, tai edes erityisen kiinnostunut siitä. Tämä näkyy kaikissa kolmessa kilpailussa, joita Aku käy. Aku ei ole oikeasti kova urheilija tai kiinnostunut vuorikiipeilystä. Häntä ei kiinnosta jäätelönvalmistaminen kuin kilpailun takia. Vaikka hän osallistuu kokkikilpailuun, ei hänellä ole taitoja valmistaa ruokaa:

”Herää jo, setä! Sinulle on saavutus kiivetä sohvalta yöksi yläkertaan nukkumaan.” (45.4)

Aku: ”Vai että luistelukilpailu?”

Ines: ”Mitä ihmettä sinä sitten kuvittelit?”

Aku: ”Ääh! Hienot jäätelöni joutavat siis roskapönttöön!”

Ines: ”Jäätelöt? Oih! Suklaata! Saanko hiukan maistaa tätä?”

Aku: ”Syö vaikka kaikki, ei paljon enää hetkauta.” (45.23)

”Vaikka sumutin tuota ravintolaruhtinasta, en voi pettää itseäni. Minussa ei kerta kaikkiaan ole huippukokin vikaa.” (48.7)

Akun äijyys korostuu tarinassa, jossa Aku kohtaa kolme huippukokkia television Ruokaritarit -kokkikilpailussa. Tarinassa Aku lyö veljenpoikiensa kanssa vetoa, että voittaa ruokaritarit kokkauksessa. Hän pääsee mukaan kilpailuun valehtelemalla omista kokkaussaavutuksistaan. Kokkikilpailun alkaessa huippukokit näyttävät taitojaan, ja Aku katselee ihmetellen vierestä. Kokkikilpailu muuttuu kuitenkin pian ruokasodaksi, jonka Aku lopulta voittaa ja aggressiivisuutensa kautta todistaa olevansa todellinen äijä. Tarinassa tulevat ilmi kaikki Akun äijämäiset puolet. Hän on itsevarma, kehuu itseään ja on kilpailuhenkinen:

”Hallitsen suvereenisti minkä ruokalajin tahansa...” (48.5).

”Halutessani peittoaisin ne teidän pöllöpäiset pilipaliritarinne menen tullen.” (48.5).

Aku on myös vihainen, väkivaltainen ja sotaisa. Tarinassa on pitkä kolmesivuinen patkä toiminnallista väkivaltaviihdettä, jonka tapahtumien kulku on tiivistetty seuraavaan:

Ruokaritarit suuttuvat Akulle ja heittävät häntä voikimpaleella.

Aku sanoo vihaisena: ”Luulin olevani kokkikilpailussa, mutta täältä pesee, jos sitä haluatte.” Hän heittää raivokkaasti elintarvikkeita ruokaritareita päin huutaen vihaisena: ”Ette tiedä, kenelle menitte julistamaan sodan!”

Ruokaritarit suojautuvat ja suunnittelevat vastaiskua: ”Varokaa, ritarit! Anka hyökkää. Yhteislaukaus kolmannella! Yksi, kaksi...”

Aku katsoo ritareita kädet nyrkissä ja säikähtäneenä: ”Eih! Kilpaveikkoni ryhmittyvät puolustukseen”. Hän maastoutuu ensimmäiseltä hyökkäykseltä ja puolustautuu sitten paistinpannulla ja huutaa: ”Tämä on lastenleikkiä vanhalle massakenttien ässälle.” Aku sinkoaa ruokaritarien heittelemiä ruokia paistinpannullaan takaisin ritareita kohden.

Miehet perääntyvät: ”Uuh! Ankkahan on pöpi. Eikä häntä näytä pysäyttävän mikään.”

Lopulta Aku hyppää ruokaritarien kimppuun raivoisa ilme kasvoillaan: ”Madelkaa, pelkurit! Nyt kohtasitte parempanne.” Ruokaritarit näyttävät kauhistuneilta. (48.11-13)

Tarinassa käy ilmi, että todellinen äijä ei ole mestarillinen ruoanlaittaja vaan väkivaltaisuuudessa miehet voittava Aku. Hän arvioi miehiä jo ennen kokkisodan puhkeamista: ”*Pah, millaista pelleilyä! Mokoma komeljanttari keskittyy ruoanlaiton sijasta sirkustemppuihin.*” (48.10) Pelleilyn paheksuminen kuvastaa sitä, että tosimes, äijä, ei pelleile vaan hoitaa hommansa. Komeljanttarikin viittaa sanana äijyyttä alempiarvoiseen maskuliinisuuteen. Akun torjuessa ruokaritarien heittelemiä ruokia paistinpannulla hänen huutamansa lause: ”*Tämä on lastenleikkiä vanhalle massakenttien ässälle*” rakentaa Akun maskuliinisuutta äijänä korostamalla hänen urheilusuorituksiaan. Hän

voittaa taistelussa, koska on maskuliininen mies eikä *pelkuri* kuten ruokaritarit. Lopulta Aku voittaa myös koko kokkikilpailun, sillä hän kunnon äijänä osaa laittaa ruokaa sodasta säästyneistä kahdesta elintarvikkeesta, tomaatista ja makaronista. Mestarikokit, *pilipaliritarit* ovatkin uusavuttomia, kun taas kokkaustaidoton mutta äijämäinen Aku on voittaja. Väkivaltainen ruokasota on myös pelkkää kokkausohjelmaa kiinnostavampaa televisioviihdettä.

Ankanpojat katsovat televisiosta Akun ja ruokaritareiden tappelua nokka melkein kiinni televisiossa: ”Hoo! Kokkausohjelma tai ei, mutta tämä on kelpo viihdettä.” (48.12)

Kilpailun ja väkivaltaisuuden lisäksi Aku todistaa maskuliinisuutensa myös osoittamalla heteroseksuaalisuutensa, joka on yksi hegemonisen maskuliinisuuden ideaaleista (ks. Jokinen 2000, 217). Aku näyttäytyy useamman kerran Iineksen seurassa. He kävelevät kaupungilla ja istuvat yhdessä kotona. Iines on neulonut Akulle saapassukat. Aku käy ostamassa ruokaa Iinekselle. He ovat selvästi pariskunta. Aku on valmis myös taistelemaan Iineksen suosiosta jääkuningaskilpailussa Hannua vastaan.

Työmiehet: ”Oletko valmis raskaaseen raadantaan?”

Työmiestyyppeihin kuuluvat varsinaiset ammattityömiehet sekä vapaa-aikanaan maskuliinisia miesten töitä tekevät miehet. Varsinaisia ammattityömiehiä on kolmessa tarinassa. Sijoitan työmiestyyppeihin rekkakuskit, kadunkorjaajat, Roopen tienrakennustiimin ja Roopen työmiehet. Tyypin nimi tulee suoraan aineistosta:

”Ankan työmiehet kohtelevat mittaamattoman arvokkaita luita kuin mitä tahansa lankunpätkiä.” (49.13).

Työmiehet ovat ulkonaiselta olemukseltaan ja tekemiensä, toisinaan raskaidenkin töiden perusteella äijiä. Työmiesten äijyyden muodostavat lukuisat maskuliinisuuden merkit. Heitä yhdistävät samankaltainen vaatetus, työkalujen käyttö, ajoneuvot ja ulkona työskentely. Kaikilla työmiehillä on samankaltainen työmiesten asustus. Heillä on siniset tai oranssit työhaalarit, haalarin alla kauluspaita ja päässä lippahattu tai kypärä. Työasuun voivat kuulua myös työhansikkaat tai kuulosuojaimet. Nämä kaikki ovat asusteita, joita ei löydy yhdeltäkään aineiston naiselta, ja ne ovat myös yleisesti maskuliinisiksi miellettyjä asusteita. Osalla miehistä on poliiseillekin ominainen karskin maskuliininen ulkomuoto ja vihaisia ilmeitä. Miehillä on ruskeat lyhyet hiukset tai kalju. Usealla on parta. Kaljuuden ja parrakkuuden näen karskin äijyyden merkkeinä. Kaikki työmiehet käyttävät työkaluja, kuten vasaraa, mittauslaitetta, tieporaa tai talttaa. Työmiehillä on käytössään myös erilaisia ajoneuvoja. Rekkakuskit ajavat rekka-autoa, kadunkorjaajilla ja Roopen työmiehillä

on avolava-auto, ja Roopen tienrakennustiimillä on käytössään kaivinkone ja traktori. Rakennus- ja autoilutyöt ovat perinteisesti miesten töinä pidettyjä, samoin kuin niihin liittyvät työkalut ja ajoneuvot.

Myös muut kuin ammattityömiehet tekevät maskuliinisia miesten töitä, kuten korjaushommia. Aku korjaa leivänpaahdinta ruuvimeisselillä, turvapäällikkö Taisto naulaa lautoja, Mikki korjaa vuotavaa hanaa jakoavaimella, Roope ja Aku lapioivat rahasäiliössä, intiaanit lapioivat tulvapellolla, Polle kuokkii kasvimaata, Hiawatha kalastaa, possut sahaavat puita ja Hansu on lähdössä kirves olalla töihin. Miesten töihin liittyvät maskuliinisiksi ymmärretyt työkalut, ruuvimeisseli, jakoavain, vasara, lapio, kirves, saha ja kuokka. Myös Hiawathan onki on maskuliininen merkki. Lisäksi Roopella, Akulla ja Taistolla on kypärät päässään, kuten ammattityömiehillä.

Miesten äijyyttä vahvistaa perinteisten maskuliinisten töiden tekemiseen liittyvä käsitys raskaasta ja kovasta työstä:

Intiaanipäällikkö sanoo pellonojituksesta: ”urakka on hirmuinen” (45.13)

Polle pyytää Mikkiä avuksi kasvimaankäyntöön kysyen: ”Oletko valmis raskaaseen raadantaan?” (48.16)

Hessu kysyy kuokkivalta Pollelta: ”Käännätkö koko puutarhan omin voimin? Aika iso urakka yhdelle.”

Hikoileva Polle vastaa: ”Niinhän se on.” (48.18)

Esimerkkejä kovasta työstä löytyy aineistosta useita. Isot ja lihaksikkaat kadunkorjaajamiehet poraavat tietä suurilla tieporilla. Mikki Hiiren käyttäessä tienkorjaajien poraa se saa hänet pomppimaan ylös alas. Aku näyttää rahasäiliössä pitkän kaivu-urakan jälkeen nääntyneeltä. Mikki vääntää ruostunutta venttiiliä kaikin voimin irvistäen ja hiki valuen. Possut sahaavat paksua puuta justeerilla tuskaisen näköisinä kiskoen ja hikoillen. Hiawatha työntää suuren tukin alas vuorenrinnettä, jotta kylässä oleva Pikku Puuma huomaisi hänet:

”Uuh! Miten yksi tukki voi painaa näin älyttömästi?”, Hiawatha puhisee tukkia työntäessään. (45.15)

Monet kovaa työtä tekevät miehet hikoilevat. Hikoilu on raadannan merkki ja samalla maskuliinisuuden merkki, eikä se ole missään nimessä feminiinistä.

Työmiehet ovat ”tosimiehiä”, koska he ovat fyysisesti voimakkaita ja tekevät maskuliinisia ja raskaita töitä. He poikkeavat muista äijistä kuitenkin siinä, etteivät heissä toteudu

äijämaskuliinisuuden ideaalit kilpailu, väkivalta tai sankarillisuus. Työmiehet eivät ole myöskään hegemonisen maskuliinisuuden edustajia. Heidät voi luokitella hegemonisen maskuliinisuuden kannattajiksi, ja he täyttävät osin sen ideaalit muun muassa maskuliinisella ulkonäöllään ja näyttämällä voimaansa kovassa työssä. Työmiehillä ei kuitenkaan ole valtaa. Heidät esitetään jokaisessa tarinassa ottamassa vastaan määräyksiä.

”Voitte aloittaa lastauksen.” (47.28)

”Ei voi mitään. Meidän käskettiin täyttää kuopat.” (48.17)

”Tuokaa murskain kivilouhokselta, miehet!” (49.9)

”Asettakaa pöydät tähän.” (49.13)

Työmiesten asema jonkun alaisina tai jopa omaisuutena tulee myös selvästi esille:

Työmaan kyltissä lukee: ”Vaara! Ankan tienrakennustiimi töissä” (49.6).

”Roope-setä, mitä ihmeen köntyksiä nuo sinun rakennusmiehesi oikein ovat?” (49.13).

”Ankan työmiehet kohtelevat mittamattoman arvokkaita luita kuin mitä tahansa lankunpätkiä.” (49.13)

9.2 Ajattelijat ja osaajat: ”Kaverit ovat todellisia virtuooseja”

Ajatteleminen ja osaaminen ovat asioita, jotka liittyvät aineistossa miehiin. Ankkalinnan miehistä löytyy sellaisia ominaisuuksia kuin ajatteleminen, ideoiden saaminen, älykkyys ja osaaminen. Työssäkäyvien miesten kohdalla tämä ilmenee ammattitaitona ja asiantuntemuksena. Päähenkilöistä tätä miestyyppiä edustavat keksijä Pelle Peloton ja rikosmysteerien selvittäjä Mikki Hiiri.

Ajattelevat miehet: ”Käytin vähän aivojani”

Ankkalinnan miehet ajattelevat ja saavat ideoita. Mummo Ankan renki Hansu on laiska eikä haluaisi tehdä töitään. Hän keksii erilaisia tapoja saada tehtävänsä hoitumaan ilman vaivannäköä:

Hansu osoittaa päättään itseensä tyytyväisen näköisenä: ”Hei, naskalit! Katsokaas! Käytin vähän aivojani ja keksin, miten saan kanat tekemään työt puolestani.” (49.30)

Hansu näyttää iloiselta. Hänen päänsä ympärillä säteilee, ja hänellä on sormi pystyssä: ”Hetkonen! Onhan minulla vielä se Pellen antama kolmannen sukupolven käärmeenlumoushuilu. Jospa otan sen ja sitten Iineksen antaman ruukkukasvin...” (49.31)

Myös Aku ja Mikki keksivät ideoita:

Aku sanoo Roopelle sormi pystyssä [keksinyt idean]: ”Entä jos turvaisimme ammattilaisten apuun?” (46.12)

Aku sanoo mietteläästi: ”Ikävä?”, minkä jälkeen hän sanoo innostuneena: ”Niin tietenkin! Sinun paikkasi on oman perheesi luona! Älä anna meidän pidätellä sinua.” (47.4)

Aku ryntää kohti Pellen pitelemää kaukosäädintä: ”Anna se minulle! Keksin juuri paikan, minne kelmit voisi ohjata tunkeutumaan.” (47.24)

Mikki heilauttaa nyrkkiään tyytyväisen näköisenä: ”Jassoo! Rouva on näyttelijä, ja minun pitää siis selvittää, kuka hänet muka myrkytti.” (45.25)

Idean saamisen voi lukea useista erilaisista merkeistä. Pystyssä oleva sormi tai nyrkin heilautus, säteily pään ympärillä ja päänsä osoittaminen kertovat idean saamisesta. Osa merkeistä kertoo siis selvästi aivojen käytöstä. Idean saamiseen liittyy yleensä myös jokin ilmaus, joka kertoo hoksaamisesta. ”*Kexsin*” on yleisin tällainen sana. Sen lisäksi idean saamisesta kertovat ”*hetkonen*”, ”*niin tietenkin*” ja ”*jassoo*”.

Sen lisäksi, että miehet saavat ideoita, miehet ajattelevat:

Aku miettii päätänsä pidellen, rattaat raksuttavat hänen päänsä päällä: ”Se tosiseikka taas saattaa aiheuttaa vaikeuksia jatkossa. Hmm... Voisin ehkä vähän kehittää erikoisreseptiäni.” (48.7)

Pikku Hukka seisoo miettelään näköisenä pohtien ”Hmm... Yksi possu... Kolmas pyörä... Hmm...” ja laskee samalla sormillaan. (49.19)

Sepe on ottanut uudeksi motokseen ”Yksi possu, siitä ärryt; kaksi pyörää tekee kärryt. Sitten mieti oisko, no, kolmas pyörä liikaa jo.” Sepe nappaa kolme possu, mutta kun pataan ilmestyy yllättäen neljäskin, hän alkaa pohtia: ”Nyt täytyy vähän miettiä. Kaksi pyörää... Oisko kolmas liikaa jo... Öh...” Sepe istuu pöydän ääressä käteensä nojaten miettelään vihaisen näköisenä. Vielä myöhään yölläkin Sepe istuu väsyneenä helmitaulu edessään. ”Täytyy vain ajatella loogisesti. (Haukotus!) Ja sitten nappaan ne! Yksi possu... Kaksi... Neljä possu... Kolmas... Oisko liikaa... (Haukotus!)” Pikku Hukka naureskelee oven suussa Sepelle. (49.17-49.22)

Veli Ponteva sanoo: ”...epäily hiipii väkisinkin mieleen. Mihin tämä mahtaa johtaa?”

Ponteva tuumiskelee ja nojaa kämmenellään leukaansa. Pikku Hukka kysyy: ”Mikä mieltäsi painaa?” (49. 18-19)

Ajattelemisesta kertovat mielteliäs ”*hmm...*” ja rattaiden raksutus, joka toimii sarjakuvan efektiinä ajattelemisen indeksinä ja on samalla kuvallinen metafora aivoissa tapahtuvalle toiminnalle. Ajattelemisen yhteydessä tulee esille myös sana mieli: ”*epäily hiipii väkisinkin mieleen*” tai ”*Mikä mieltäsi painaa?*” Ajattelemisen tulee suoraan esille myös Sepe Suden repliikissä: ”*Täytyy vain ajatella loogisesti.*” Vaikka Sepe tässä yrityksessään epäonnistuukin, huomionarvoista on, että hän kuitenkin yrittää. Tässä tulee ilmi ero aineiston naisiin, joita ei näytetä ajattelemassa. Kivikauden nainen Una on tässä suhteessa aineiston naisista ainoa poikkeus.

Ammattimiehet: ”He ovat kaupungin parhaat”

Ammattilaisuus ja asiantuntemus ovat piirteitä, jotka liittyvät aineistossa ainoastaan miehiin. Ammattilaisuus tulee ilmi asiantuntemuksesta ja osaamisesta kertovissa kehuissa ilmaisuissa, kuten ”*huippukokki*” (48.4), ”*mestari*” (48.9) tai ”*kaupungin parhaat*” (46.12). Henkilöitä voidaan kehua tai he voivat itse kehua omaa osaamistaan jossain asiassa. Ammattilaisuus tulee ilmi myös henkilöillä olevan erikoistietämyksen tai erikoistaitojen kautta, joita ei voi olettaa olevan kaikilla. Tähän liittyen henkilöillä voi olla erikoisvälineistöä, kuten stetoskooppi tai tietokone, joka kertoo hänen ammattilaisuudestaan. Ammattimiehet ovat usein jonkun ammatin edustajia, mutta asiantuntemusta ja osaamista löytyy myös muilta miehiltä. Kokkaus nousee aineistossa keskeisimmäksi yksittäiseksi ammattitaidon alueeksi.

Miehillä voi olla työnsä puolesta erilaista ammattitaitoa. Tällaisia henkilöitä ovat televisiokokit, kokkikoulun opettaja, turvapääällikkö Taisto, turvalaiteammattilaiset, partionjohtaja F.O.S.S.I.I.L.I., lentokoneen kapteenit, Roopen työmiehet ja jäätelökärryn vuokraaja. Ammattitaitoa tuodaan esille siinä, kuinka miehistä puhutaan.

”Entä jos turvaisimme ammattilaisten apuun?”

”He ovat kaupungin parhaat.” (46.12)

Ankanpojat kysyvät: ”Roope-setä, mitä ihmeen köntyksiä nuo sinun rakennusmiehesi oikein ovat?”

Roope vastaa ylpeän näköisenä: ”He ovat tiimini selkäranka!” (49.13)

Ammattimiehet voivat myös esiintyä osaavina, tietävinä ja asiantuntevina puhuessaan ammattitietämyksensä varassa.

Partionjohtaja F.O.S.S.I.L.L.I. esittelee partiolaisille kasveja:

”Tulkaahan pojat. Vien teidät kasviretkelle.”

”Tämä apean näköinen yksilö on tupsuhuis kilo.”

”Tämä taas on hulluheinä. Luolamiehet keittivät siitä teetä nähdäkseen outoja näkyjä.” (49.14)

Lentokoneen kapteenit puhuvat keskenään: ”Aikamerkkikin tuodaan lentopostina kerran kuussa.”, ”Niin. Saarelle ei mahtuisi kiitoradan puolikastakaan.” (47.29)

Myyjä esittelee Akulle jäätelökärryä: ”Tämä on aito italialainen jäätelökärry 1800-luvulta.” (45.22)

Ammattitaitoa ja osaamista löytyy myös muilta kuin työntekijöiltä. Akun ja Mikin tietämystä ja osaamista tuodaan esille useammassa tarinassa. Erityisesti Aku on myös itse kova kehuamaan omaa osaamistaan.

Vuorikiipeilykilpailussa: ”Eihän tuollaista olekaan! Heppu kiipeää kuin vuorikauris.” (45.9)

Mikki selittää itsetyytyväisen tietävän näköisenä: ”Liekit ovat todellisuudessa kemikaalia, joka palaa matalassa lämpötilassa.” (Mikki tosin erehtyi ja poltti sormensa.) (45.30)

Ankanpojat kehuvat Akun jäätelöitä: ”Vau! Herkullista! Parasta!” ja ”Syömmekä lakkimme, jos et näiden avulla pääse valtaistuimelle. Olet lyömätön.” (45.21)

Aku sanoo: ”Kuule, kyllä minä kameraa osaan käyttää.” (47.5)

Aku kävelee rikkinäisen leivänpaahdinten kanssa autotalliin:

”Onneksi olen kätevä käsistäni. Sen kuin korjaan kapistuksen.”

”Jaaha, katsotaanpa. Hmm...”

Aku onnistuu kuitenkin leivänpaahdinta sorkkimalla sytyttämään sen tuleen. (47.33)

Tuomarit kehuvat Akun ruokia: ”Mjams... Suurenmoista.” ja ”Kukaan ei ole koskaan väsäntänyt Kulinaariossa mitään tällaista.” (48.14)

Nykyään kokkaus, varsinkin kokin ammatista puhuttaessa, näyttäytyy varsin maskuliinisena alueena. Kokkauksen maskuliinisuus näkyy aineistossa, sillä ruokaa laittavat ainoastaan miehet. Ruoanlaiton parissa esitetään Sepe Susi, Aku Anka, turvapäällikkö Taisto ja ammattikokit. Sepe Suden ja Taiston kokkaus on äijämäisen maskuliinista puuhaa. Sepellä on padassaan itse metsästämänsä kolme pientä possua, ja Taisto käristää makkaroita. Kokkauksen maskuliinisuus tulee ilmi myös television kokkiohjelmassa Ruokaritareissa. Ritari viittaa terminä urheaan sankarilliseen maskuliinisuteen. Ruokaritarit osoittavat äijämäisiä maskuliinisuuden piirteitä myös käydessään ”kokkisotaa” Akua vastaan.

”Reitti on selvä. Rynnäkköön.” (48.12)

”Kaikki ruokaritarit yhden ja yksi kaikkien puolesta.” (48.12)

Akun ja mestarikokkien ruoanlaitossa ei ole kysymys vain ruoanlaitosta, vaan se on taidelaji. Aku esittelee omia laittamiaan ruokia aina suurella ylpeydellä:

Aku osoittaa ylpeänä keittiön suuntaan: ”Siinä tapauksessa saatte juhlia nauttimalla herkuillallisesta, jota olen koko päivän valmistanut.” (46.15)

Aku osoittaa kauhallaan pöytää kohden ja sanoo tyytyväisenä: ”Eipäs pullikoida! Mars pöytään, valmistin nimittäin erikoisherkkuaani...” (48.3)

Ammattikokkien kohdalla korostetaan heidän ammattitaitoaan. Television kokkilpailun kokkeihin liitetään sellaisia termejä kuin *ruokaritarit*, *huippukokit*, *uljaat mestarit* ja *todelliset virtuoosit*:

”Lee värväsi kolme huippukokkia, joita hän nimittää ”ruokaritareikseen”. Joka viikko uusi haastaja kohtaa ruokaritarit. He kilpailevat siitä, kuka osaa tehdä upeimman aterian sattumanvaraisista raaka-aineista.” (48.4)

”Kaverit ovat todellisia virtuooseja. Ja yleisö selvästi rakastaa heitä.” (48.10)

”Tervetuloa Ruokaritarien pariin, hyvät katsojat. Tälläkin viikolla on yksi uskalikko valmis kohtaamaan uljaat mestarini.” (48.9)

Kokit ovat ammattilaisia, jotka eivät laita mitä tahansa pöperöitä, vaan hienoja ruokalajeja. Kokit osoittavat myös itse luottavansa omaan ammattitaitoonsa. Ruokaritarit näyttävät itsevarmoilta ja esittelevät taitojaan itsetyytyväisen oloisina. Myös kokkikoulun opettaja luottaa taitoihinsa:

Esiliinaan sonnustautunut kokki avaa Akulle oven ja sanoo: ”Tervetuloa! Teemme sinusta mestarikokin, tai saat rahasi takaisin. Se on talon takuu!” (48.7)

”Kas niin, Ankka. Jos noudatit ohjeitani, meillä pitäisi olla mehevä kalkkunanpaisti.” (48.7)

Ammattiälyköt: ”Luulitko, että olisin vaivautunut keksimään tavallisen sukellusveneen?”

Muutamilla aineiston hahmoilla älykkyys on ammattina. Tutkijan tai keksijän ammatti kuuluu aineistossa pelkästään miehille. Ammatin maskuliinisuuden voi lukea jo siitäkin, mitä sanaa tieteentekijöistä käytetään:

”Sitten voimme kutsua paikalle lehdistöä ja tiedemiehiä.” (49.5)

Tiede siis määrittänyt miesten tekemäksi. Aineiston kaikki ammattiälyköt ovat miehiä. Pelle Peloton esiintyy kahdessa tarinassa, ja lisäksi hänestä on maininta kahdessa tarinassa, joista toisessa hän on ”läsnä” keksintönsä kautta. Tiedemiehiä ovat kaksi saarella asustavaa tutkijaa, Lauantai ja Tiistai, jotka ovat sivuroolissa eräässä tarinassa. Myös turvapääällikkö Taiston voi luokitella kuuluvaksi ammattiälykköihin hänen rakentamansa huippuälykkään kaukosäätimen perusteella

Keksijöiden ja tutkijoiden ulkonäössä on viittauksia stereotyyppiseen käsitykseen älykkäästä tiedemiehestä. Helpoimmin tulkittavia älykkään miehen merkkejä ovat silmälasit, pitkä parta ja tutkijantakit. Pelle ei ole ulkoisesti erityisen äijämäisen maskuliinisen näköinen. Hän on pukeutunut ruskeisiin housuihin, kauluspaitaan ja liiviin, ja hänellä on silmälasit. Pellen harakanpesäkampausta ja leuan alla nauhalla kiinni oleva hattu lisäävät varmasti ”hömelö tutkija” -vaikutelmaa. Lauantai ja Tiistai ovat perinteisen tutkijan näköisiä miehiä. Heillä on pitkät keltaiset tutkijantakit, silmälasit ja he ovat kaljuja ja pitkäpartaisia. Turvapääällikkö Taisto on pieni mies, jolla on viikset ja pitkä parta. Ulkonäöllisesti älykkömiehet eivät edusta äijämaskuliinisuuden ideaalia. Nämä miehet eivät tavoittelekaan äijämaskuliinisuutta, vaan pystyvät todistamaan maskuliinisuutensa terävällä älyllään, ja myös heidän ulkonäkönsä merkit viittaavat tähän.

Pellen maskuliinisuus on yhteydessä hänen älykkyyteensä ja teknisiin laitteisiin, jotka hän on kehittänyt ja jotka ovat usein hyödyllisiä Akulle tai Roopelle. Myös turvapääällikkö Taisto osoittaa nerokkuuttaan teknisten laitteiden kehittämisessä. Hän on rakentanut kauko-ohjaimen, jolla voi hallita koko Roopen rahasäiliötä:

”Voin hallita hälyttimiä, lukkoja ja karkottimia itse kyhäämälläni kauko-ohjaimella. Voin jopa tuulettaa holvin ja ohjata kaasut muualle rakennukseen. Tästä on yhteys valvontakameroihin. Näen teidät. Ja pystyn myös laukaisemaan hälyttimet.” (46.11)

Turvalaiteammattilaiset Sorkka & Rautala Oy:stä kehuvat Taiston kehittämää kauko-ohjainta: ”Noin pieni ja tehokas laite on kumouksellinen.”, ”Jos tulet meille hommiin, pääset työskentelemään kaupungin hienoimmissa holveissa ja laitteen ansiosta rikastut itsekin.” (46.14)

Taisto saa kehittämästään laitteesta kehuja alan ammattilaisilta. Pelle on puolestaan itse tietoinen omasta osaamisestaan ja ylpeä työnsä tuloksista:

Pelle sanoo iloisen näköisenä sukellusveneensä suuaukossa: ”Lippu salkoon ja köydet irti! Uusin keksintöni lähtee neitsytmatkalleen!” (47.15)

Pelle sanoo itsetyytyväisen näköisesti leukaansa nojaten: ”Luulitko, että olisin vaivautunut keksimään tavallisen sukellusveeneen?” Hän kokeilee innokkaana sukellusveneensä erikoistoimintoja: ”Odotapa, kun näet seuraavan lisävarusteen!” (47.19-20)

Pelle ruuvailee tyytyväisen näköisenä aikakoneen ohjauslautaa: ”Vielä viimeinen sulake... Ja noin! Nyt tämä kaunokainen on enää koeajoa vailla.” (47.4)

Pelle ei ole aivan turhaan keksintöihinsä tyytyväinen, sillä niistä on hyötyä muille, ja Pellen apu on tärkeää. Roope on pyytänyt Pelleä rakentamaan erikoissukellusveneen rahasäiliössä sukeltelua varten. Pellen rakentama aikakone valmistuu sopivasti, kun Aku tarvitsee sitä kivikauden matkaansa. Hansu on saanut Pelleltä kolmannen sukupolven käärmeenlumoushuilun, jolla hän lumoo ruukkukasvin tekemään työt puolestaan. Kun Roope on ei pääse säiliöönsä sisälle, Aku lähtee etsimään lisää apua Pelleltä.

Ammattiälyköiden älynystyröiden hieromisen tuotteena syntyy yleensä erikoisia teknisiä laitteita. Taisto on rakentanut teknisen superkauko-ohjaimen. Pellen rakentamat aikakone ja erikoissukellusvene vaativat monimutkaista teknologiaa. Perinteiset työkalut ovat kuitenkin Pellen työssä keskeisiä. Hän korjailee aikakonetta ruuvimeisselillä. Pellen piha on täynnä kaikenlaista mutteria, lekaa ja romua. Autiosaaren tutkijat eivät rakenna teknisiä vempelitä, vaan heidän tutkijantakeistaan ja Akulle lainaamastaan koeputkesta päätellen he ovat luonnontieteen tutkijoita.

Mikki Hiiri: ”Veitsenterävän älysi ja huikean rohkeutesi avulla maailma pelastui jälleen kerran.”

Mikki Hiiri on aineistossa kahdessa tarinassa. Toisessa tarinassa hän ratkoo näyttelijöiden esittämää rikosmysteeriä arvoitusten viikonlopussa ja toisessa hän yrittää levätä raskaan seikkailun jälkeen. Kumpikin tarina luo kuvaa Mikistä älykkäänä sankarina. Tämä tulee ilmi Mikin toiminnassa, mutta myös siinä, kuinka Mikkiä kuvaillaan:

”Mikin sankariteot tunnetaan laajalti” (48.15)

”Olet mainio seuralainen seikkailuissa. Veitsenterävän älysi ja huikean rohkeutesi avulla maailma pelastui jälleen kerran.” (48.15)

”Olet leposi ansainnut. Kuka tietää, koska kykyjäsi tarvitaan taas.” (48.15)

Mikki on kiinnostunut rikosmysterien ratkaisemisesta. Tämä näkyy tarinassa, jossa hänet on kutsuttu juhliin, joita kutsutaan arvoitusten viikonlopuksi:

Mikki selittää Hessulle tympääntyneen näköisenä: ”Olisin jättänyt kemut sikseen, mutta luvassa on kuulemma arvoitusten viikonloppu.” Mikki jatkaa selostustaan jo selvästi iloisena ja innostuneena: ”Näyttelijät soluttautuvat vieraiden joukkoon esittämään rikosmysteeriä, jonka me saamme ratkaista. Se on jännittävä peli!” (45.24)

Mikki ehdottaa iloisen näköisenä: ”Ryhdytäänkö ratkomaan arvoitusta? Saamme muuta ajateltavaa.” (45.27)

Arvoitusten viikonloppu alkaa rouva Merikrotin myrkyttämisellä. Mikki alkaa selvittää tapausta ja hakeutuu rikosmysterin näyttelijöiden seuraan hankkimaan lisätietoja:

Mikki kävelee kädet taskussa ja katselee epäileväisenä ympärilleen. Hän miettii: ”Ensi alkuun pitäisi kai selvittää, ketkä ovat näyttelijöitä ja ketkä aitoja kutsuvieraita.” Pian Mikki keksii, ketkä ovat näyttelijöitä ja lähtee heidän peräänsä ajatellen: ”Hakeudunpa juttusille, jos vaikka saisin vihjeen, jolla pääsen eteenpäin.” (45.27)

Mikki hakeutuu rouva Merikrotin juttusille. Hän miettii ovelan näköisenä käsi leualla: ”Vai ystävä? Roolijaon mukaan nämä kaksi ovat siis läheisiä. Kysytäänpä...” (45.28)

Jossain vaiheessa talossa tapahtuvat rikokset alkavat vaikuttaa näyteltyjen sijaan oikeilta, kun kartanossa syttyy tulipaloja. Silloin Mikki alkaa selvittää tapausta entistä suuremmalla innolla. Hänestä löytyy älyn lisäksi myös toiminnallista sankaruutta, kun hän purkaa taloon viriteltyjä pommeja ja ottaa kiinni rikolliseksi epäilemänsä miehen. Mikin tekemä ajattelutyö tulee selkeästi esille koko tarinan ajan.

”Mietitäänpä, mitä tämä tarkoittaa.” (45.31)

”Tulentekotarpeet oli kätetty käytävään, joten palo ei ollutkaan osa peliä. Meillä on vastassamme ihka-aito tuhopolttaja.” (45.31)

”Hän on ratkaisun avain. Kunhan keksin, kuka hän on...” (45.32)

”Arvasin! Tuhopolttaja käytti samaa menetelmää kuin ensimmäisessäkin palossa.” (46.22)

”Tahdon pitää tohtoria silmällä.”, ”Sama kolmikko oli eilenkin yhtä jalkaa liikkeellä. Jos Sulo Mäntä on konna, nuo saattavat olla hänen kätyreitään.” (46.24)

”Yksinkertaista, mutta tehokasta. Paukkupommit sytyttävät nesteen ja levittävät tulen ympäristöön. Ja tulilanka sen kuin jatkuu. Eipä auta kuin seurata lankaa ja purkaa joka pommi.” (46.26)

Mikki erehtyy ensin epäilemään väärää miestä rikolliseksi, mutta hän ratkaisee lopulta koko mysteerin. Hessu johdattaa tietämättään Mikin oikean ratkaisun jäljille. Hessun puhuessa Mikki saa idean. Hänen ilmeensä kirkastuu, ja ajatuskuplassa on hehkulamppu merkinä ideasta. Mikki kertoo arvoituksen ratkaisun hämmästyneelle kuulijakunnalle:

”Sinäpä sen sanoit, Hessu! Eversti on unissakävelijä, ja olisi alitajuntansa ohjaamana ennemmin polttanut talonsa kuin myynyt sen tuolle luikurille” (46.30)

9.3 Bisnesmiehet: ”Minun rahoillani eivät ilakoi muut kuin minä!”

Varsinaisia bisnesmiehiä löytyy aineistosta kaksi. Bisnesmiestyyppi kiteytyy tuttuun ”vanhaan visukinttuun” Roope Ankkaan. Roopella on iso rooli neljässä aineiston tarinassa, joten hän on varsin näkyvä hahmo. Toinen bisnesmies on elokuvatuottaja Ali Astalo. Lisäksi aineistosta löytyy mainintoja tehtaanomistajista ja varakkuudesta. Bisnesmiehet voisi luokitella myös vallanpitäjiin kuuluviksi, sillä he käyttävät toimissaan taloudellista valtaa. Taloudellisen vallan ja menestyksen perusteella bisnesmiehet sijoittuvat korkealle hegemonisen maskuliinisuuden portaikolla (ks. Jokinen 2000 215-217). Luokittelen bisnesmiehet kuitenkin omaksi tyyppikseen, koska heidän toimissaan korostuvat sellaiset piirteet, joita ei muista tyypeistä löydy. He ovat itsekkäitä taloudellisen hyödyn maksimoijia, jotka osaavat olla halutessaan hyvin häikäilemättömiä.

Roope Anka

Roope Anka on joka tilanteessa ennen kaikkea bisnesmies. Aineistossa häntä kuvaillaan *viimeistä luuta myöten ahnaaksi pörssihaiksi*. Roope tavoittelee aina rahallista hyötyä ja on myös hyvin tarkka omista rahoistaan. Hän rakastaa rahaa. Sen omistaminen, rahan läheisyydessä oleminen ja omaisuuden kerryttäminen on hänelle tärkeää, ei niinkään rahan käyttäminen. Kuten Lindman, Manninen ja Krook (1992, 20) asian ilmaisevat, Roope on sankari, ”jolla on suuri elämäntehtävä: halu uhrata mitä tahansa saituuden alttarille. Roope-sedälle raha ei edusta maksuvälinettä vaan se on kunniallisen menneisyyden ja suurenmoisen tulevaisuuden symboli.”

Olen jaotellut Roopen bisnesmiespiirteet neljään eri teemaan: 1) Roope rakastaa omia rahojaan jopa mustasukkaisesti. 2) Roope on saituri. 3) Roope toimii liikemiesmäisesti tavoitellen taloudellista hyötyä toimillaan, ja osaa olla toimissaan häikäilemätön. 4) Roope on rikkautensa ansiosta siinä asemassa, että hän pystyy antamaan alaisilleen käskyjä ja saa ihmiset tekemään mitä haluaa. Tätä Roopen ominaisuutta käsitellään tarkemmin luvussa 9.4.

Roope rakastaa omia rahojaan niin paljon, että istuskelee rahasäiliössään onnellisena katsellen kädessään olevaa kolikkoa. Roope myös lähtee ”lomalle” rahasäiliöönsä, jossa on rahojen keskellä aurinkotuoli ja rakentaa siellä rahoistaan ”hiekkalinnaa”. Rakkaus-sanaa käyttää myös Roopen turvapäällikkö:

”Pankkiiri Anka rakastaa rahojaan vielä enemmän kuin minä.” (46.13)

Roope suuttuu suunnattomasti, kun huomaa turvapöytänsä majailevan hänen rahasäiliössään ja leikkivän hänen rahoillaan.

”Minun rahojeni kanssa ei parane pelleillä. Jahka saan sen kutaleen käsiini...” (46.8)

”Ulos sieltä, Taisto! Minun rahoillani eivät ilakoi muut kuin minä!” (46.9)

”Hän kehtasi myöntää uineensa rahoissani. Tuollainen ei ole tervettä. Rakastua nyt rahoihin. Hmph!” (46.10)

Roope on saituri. Hän haluaa saada kaiken mahdollisimman halvalla ja on vihainen, jos hänen rahojaan kuluu hukkaan.

”Hän paiski ylitöitä ja teki upeaa jälkeä. Vieläpä kerrassaan kohtuulliseen hintaan.” (46.4)

”Yritäpä arvata, mitä tämä retki maksoi minulle. Raittiille ilmalle kertyi hintaa. Saat maksaa takaisin joka ikisen sentin.” (47.31)

”Voi indeksilaina! 35,49 euroa hulahti kankkulan kaivoon!” (49.8)

”Kolmekymmentä senttiä lehdestä on kiskurihintaa... mutta minun on pakko saada tietää, miten markkinat makaavat.” (49.23)

Roope on bisnesmies, joka ajattelee aina taloudellista hyötyä ja voittoa. Hän pyrkii hyötymään kaikesta rahallisesti. Joskus hän saattaa olla toimissaan häikäilemätönkin, kun hänen ainoa tavoitteensa on *voiton vuoleminen*.

”Tämä on loppuni. En pääse toimistooni ja liikeasiat seisovat. Ei kassavirtaa, ei voittoa.” (46.13)

Roope kertoo Akulle hituniumista: ”Hitunium on lähes painotonta ja johtaa sähköä ilmiömäisesti. Uskon, että se mullistaa koko elektroniikkateollisuuden.”

Aku osoittaa hitunium-hiukkasta: ”Hitunen tuskin riittää mullistukseen.”

Roope vastaa: ”Juuri sen tähden on kehitelty hituskooppi. Se piippaa vähäisimmänkin esiintymän läheisyydessä ja ilmoittaa sen tarkan sijainnin. Lyön vielä rahoiksi tällä laitteella.” (47.25)

Roopen häikäilemätön liikemiesasenne näkyy erityisesti tarinassa, jossa sudenpennut ovat löytäneet muinaishistoriallisen jäänteiden, ehkä suurimman koskaan eläneen olennon luurangon. Roope ei kuitenkaan ymmärrä luurangon arvoa vaan haluaa rakentaa sen yli tien.

”En olisi rikastunut, jos olisin sallinut vekaroiden hidastaa rakennustöitä. Mäkenne on kohta muisto vain.” (49.6)

Sitten Roope kuitenkin keksii keinoja hyötyä luurangosta taloudellisesti. Hän keksii, että luurangon voisi murskata tienpohjustukseksi.

Roope katselee luurankoa euronmerkki päänsä päällä. Hän sanoo: ”Toden totta! Nämä ovat arvokkaita luita, pojat.”, ”Kunnollisesti murskattuina niillä voi pohjustaa kolmisen kilometriä tietä.” (49.9)

Lopulta Roope keksii mielestään vielä paremman tavan hyötyä luurangosta tekemällä siitä kahvilan. Roope suunnittelee perustavansa luurangon sisälle Kahvila Kylkiluu & Kolossiburgerin. Roopen häikäilemättömyys näkyy siinä, kuinka hän tavoittelee taloudellista hyötyä mauttomalla liikeideallaan välittämättä lainkaan muinaisen luurangon arvosta.

”Olette oikeassa, pojat. Nämä komeat luut pitäisi säästää jalompiin tarkoituksiin!”
 ”Eikä voiton vuolemista jalompaa päämäärää olekaan!”
 ”Tehkää tiehen mutka, miehet! Minulla on *monetaarisia* syitä jättää kukkula näille sijoilleen!” (49.10)

Roope antaa ohjeita työläisilleen: ”Raivatkaa poskionteloihin tilaa. Siellä soittaa Karvaiset luolamiehet –niminen orkesteri.”, ”Ketsuppitahrakuviainen sintsi näyttää varmasti somalta silmäkuoppien ympärillä.” (49.13)

Kun sudenpennut tulevat valittamaan Roopelle hänen työmiehistään, jotka tuhoavat luurankoa, Roope sanoo ylpenä: ”He ovat tiimini selkäranka!” Sitten hän nauraa hohottaa maassa selällään maaten: ”Selkäranka! Aah hah haa! He he... Ho hoh! Hii hii!” (49.13)

”Oi luiden sulokolinaa! Klik, klak, klok! Kassakone helkkää, riemua vain pelkkää!” (49.14)

Muut bisnesmiehet

Toinen bisnesmies aineistossa on Ali Astalo. Hän on elokuvatuottaja, joka on päättänyt ostaa rahavaikeuksiin joutuneen eversti Passelin kartanon ja muuttaa sen rahaa tuottavaksi kasinoksi.

”Hääh häh hää! En ehkä ole siniverinen, mutta ostan talon, jos tykkään.” (45.26)

”No, raha rauhoittaa, kuten kaikki tiedämme... ja sitä alkaa virrata oitis, kun muutan röttelön kasinoksi! Hedelmäpelejä! Ruletti! Punaista plyysiä ja muovipalmuja!” (45.26)

Astalolla on rahaa, mutta häneltä puuttuu valtaa ja aseman tuomaa arvokkuutta, jota Roopella on. Astalo on häikäilemätön pyrkyri, jonka kasinosuunnitelmat muovipalmuineen ja hedelmäpeleineen kuulostavat mauttomilta, kun hänen suunnitelmiansa kohteena on *herrasmiehen kartano*. Astalo vaikuttaa myös naurettavalta seuraillessaan everstiä kauppakirjan ja kynän kanssa yrittäessään epäonnisesti kinuta allekirjoitusta.

Passeli parka! Astalo osaa olla oikea iilimato kinutessaan allekirjoitusta talon kauppakirjaan. (46.23)

Varakkuuden merkitys näkyy myös muualla aineistossa. Vuorikiipeilykilpailuun osallistuva mies jättää kisansa kesken kuultuaan perinnöstään:

”Viis maineesta, jääköön vuori vaikka nimettä. Perin isosedältäni ovenripatehtaan Saraniassa. Olen rikas!” (45.10)

Varakkuudella ja liikemiehillä on merkitystä, koska niitä tuodaan esille. Mikin kysyessä kutsuilla rouva Merikrotilta erään miehen henkilöllisyyttä nainen vastaa: *”Ystäväni Sulo Mäntä, autokauppiiaan poika.”* Myös naisen myöhemmissä Mikkiä tylsistyttävissä lörpöttelyissä vilahtelee vauraus ja tehtaanomistus: *”...Lydia-neito oli vasta kahdenkymmenen, mutta Männällä oli jo vaurautta ja...”* sekä *”...olihan hänen isoisänsä perinyt tinakaivokset ennen buurisotaa...”* (45.28) Myös kyseisen Sulo Männän oma selostus menneisyydestään sisältää viittauksia varallisuuteen ja perimiseen: *”...sukupuuni mätä omena... ankea lapsuus... oikeus perintöön... vanhan autotehtailija Voldemar Männän jäämistö... vähän leluja... vastoinkäymiset...”* (46.27)

9.4 Vallanpitäjät

Vallanpitäjillä on yhteiskunnallinen ja taloudellinen valta, eli he ovat hegemonisen maskuliinisuuden voittajia, sen korkeimpia edustajia. Aineistossa tähän tyyppiin kuuluvat kuninkaalliset, intiaanipäällikkö, pormestari, Roope Anka, eversti Passeli, partionjohtaja F.O.S.S.I.L.L.I, poliisimestari Sisu, vankilanjohtaja, rehtori, tuomari, lääkäri ja vuorikiipeilykilpailun keskeyttävä Unkka-setä. Nämä hegemonisen maskuliinisuuden edustajat käyttävät valtaa, kantavat ulkoisia vallan merkkejä ja saavat osakseen asemansa mukaista arvostusta. Heillä ei kuitenkaan ole samanlaista tarvetta osoittaa ulkoisella olemuksellaan tai käytöksellään omaa maskuliinisuuttaan, kuten äijillä. Jokisen (2000, 216-217) mukaan varsinaiset vallan käyttäjät ja hegemonisen maskuliinisuuden edustajat voivat olla henkilöinä hyvin erilaisia kuin hegemonisen maskuliinisuuden ideaali. Tulkintani mukaan tämän miestyypin maskuliinisuus rakentuu pääosin vallan ja vallan merkkien kautta. Yhteiskunnallinen, taloudellinen ja julkinen valta on läpeensä maskuliinista. Sitä ei ole aineiston naisilla yhtä kolmijäseniseen television kokkilpailun tuomaristoon kuuluvaa naista lukuun ottamatta.

Vallan ulkoiset merkit: ”Silinterinne kelpaisi vaikka oikeusministerille, tuomari”

Aineiston miehiltä löytyy paljon valtaan liittyviä symboleja, asioita, joita on totuttu liittämään vallassa oleviin. Nämä symbolit ovat samalla myös maskuliinisuuden symboleja, sillä ne konnotoivat nimenomaan maskuliinista valtaa. Tällaisia vallan symboleja löytyy kuninkaallisilta, pormestarilta, partionjohtaja F.O.S.S.I.L.L.I.:lta, Roope Ankalta, lääkäriltä, intiaanipäälliköltä, tuomarilta, eversti Passelilta ja poliisimestari Sisulta. Kuninkaallisten vallasta kertovat kruunut ja suuret kuninkaalliset kaulanauhat sekä olkanauhat. Kunniamerkki on perinteinen vallan symboli. Sellainen löytyy pormestarilta ja Unkka-sedältä. Partionjohtajalla on takinrintamus kunniamerkejä täynnä. Silinterihattu on nimenomaan maskuliinisen vallan symboli. Sellainen löytyy tuomarilta ja Roopelta. Silinterihatun hienous on yhteydessä vallan määrään, ainakin seuraavan lauseen perusteella:

”Silinterinne kelpaisi vaikka oikeusministerille, tuomari.” (48.29)

Silinteriä voi pitää myös varakkuuden indeksinä, kuten myös tummaa hienoa pukua ja rusettia, jotka löytyvät tuomarilta, pormestarilta ja eversti Passelilta. Tällainen asustus mielletään ylemmän luokan miesten vaatetuksiksi. Roope Ankan kävelykeppi on myös hänen valtansa symboli. Kävelykepeistä syntyy konnotaatio vanhan ajan herrasmiehestä. Roope myös osoittelee ja huitoo kävelykepillään tunteita ilmaistessaan tai antaessaan käskyjä. Sen voi nähdä Roopen valtikkana. Intiaanipäällikön suuri ja värikäs sulkapäähine korostaa hänen valta-asemaansa. Muilla intiaaneilla on vain yksittäinen sulka päässään. Lääkärin stetoskooppi on hänen valtansa symboli. Stetoskoopin kantamiseen kaulassa kiteytyy ero lääkärin ja tavallisen hoitajan välillä. Tuomarin puhujanpönttö ja eversti Passelin kartano, *herrasmiehen linna* toimivat myös vallan symboleina.

”Tahdoin paikalle edes muutaman, jotka muistavat kotini sellaisena kuin se oli. Herrasmiehen linnana!” (45.26)

”Onhan hän kuitenkin herra talossaan” (45.32)

Vallassa olevia miehiä yhdistää ikä. Tuomari, pormestari, Roope ankka, eversti Passeli ja poliisimestari Sisu ovat kaikki keski-ikäisiä tai vanhempia. Suuren vatsan voi nähdä yltäkylläisen elämäntavan ja tätä kautta äveriäisyyden ja myös vallan indeksinä. Suuri vatsa on muun muassa eversti Passelilla ja vankilanjohtajalla.

Yhteistä vallassa oleville miehille on se, että heistä käytetään arvonimeä, joka liittyy heidän työhönsä tai asemaansa. Lisäksi eversti Passelin hahmossa korostetaan useaan otteeseen sitä, että hän on herrasmies. Partionjohtaja F.O.S.S.I.L.L.I.n arvostuksesta kertoo myös se tapa, jolla Sudenpennut häntä puhuttelevat.

”Iltaa, eversti. Kiitos kutsusta.” (45.26)

”Pankkiiri Anikka rakastaa rahojaan vielä enemmän kuin minä.” (46.13)

”Hyvänen aika, herra Anikka! Mitä on tapahtunut?” (49.24)

”Tohtori! Apua!” (46.24)

”Arvon tuomarit, hellikää makunystyröitänne mestariluomuksellani.” (48.14)

”En se ollut minä, rehtori.” (48.25)

”Oi suuri F.O.S.S.I.I.L.I.*, löysimme hurjan ison kivettymän!”

*Filosofinen Osteologi, Sedimenttien Seuloja, Inspiroitunut Iknologi ja Liitukausi-
Intoilija. (49.4-5)

”Täytyykö herrasmiehen menettää paitsi kotinsa, myös vapautensa ja kunniansa?” (46.30)

Vallankäyttäjiin liittyvistä merkeistä voi löytää myös mahdollista huumoria ja vallanpitäjien piikittelyä. Ankkalinnan väestö koostuu ainakin ihmisistä, linnuista, koirista ja sioista. Liekö sattumaa että sekä pormestari että tuomari on piirretty sioiksi? Eversti Passelin herrasmiesmäinen hahmo tehdään huvittavaksi, kun hän käyttää pitkää yöpaitaa, aamutohveileita ja yömyssyä. Eversti Passeli yöasussaan on riisuttu vallasta. Samalla tavalla on käynyt Roopelle kansikuvassa, jossa hän on häviöllä Duckopolyssa (vastaa Monopolia). Aku ja veljenpojat ovat saaneet hänen silmälasinsa, keppinsä, silinterihattunsa ja vaatteensa, siis kaikki hänen valtansa merkit on viety. Roopella on yllään vain aluspaita, ja hän nojaa pöytään vihaisena ja punastuneena. Roope riisuuntuu vallasta sitäkin kautta, että liikemiespelissä häviämällä hän menettää taloudelliseen valtaan perustuvan valtansa.

Vallankäyttö: ”Kaupunginisät ovat päättäneet”

Aineistosta löytyy monenlaista vallankäyttöä. Poliisin, lääkärin, rehtorin, Ruokaritaritkokkiohjelman tuomareiden ja kirjurin vallankäyttö perustuu heidän ammattinsa suomiin valtuuksiin. Pormestarilla ja ”kaupunginisillä” on poliittiseen asemaan perustuvaa valtaa. Eversti Passelin valta syntyy hänen asemastaan ”herrana talossa”. Roope Anikka, elokuvatuottaja Ali Astalo ja television kokkikilpailun isäntä Souf Lee käyttävät taloudellista valtaa. Aku Anikka käyttää valtaansa ankanpoikien huoltajana, tosin toisinaan hieman epäonnistekin. Vallankäyttöä on myös fyysinen vallankäyttö, josta on kerrottu tarkemmin äijämiestyyppejä käsittelevässä luvussa. Fyysinen vallankäyttö, väkivalta, on aineistossani erityisesti äijien ominaisuus, kun taas korkeammalla olevat vallanpitäjät saavat tahtonsa läpi ilman väkivaltaa.

Poliiseilla on valtaa virallisena väkivaltakoneistona. Poliisit saavat kantaa asetta, pidättää ihmisiä ja tunkeutua toisten asuntoon lupaa kysymättä. Poliisin valta näkyy erityisesti poliisimestari Sisussa. Hän voi asemansa puolesta käskää ihmisiä, päättää ihmisen syyllisyydestä ja aarteen omistajasta. Sisun valtaa symboloi hänen käyttämänsä termi *lain nimessä*. Hänellä on valta toimia lain edustajana. Sisun tuskin tarvitsee itse käyttää väkivaltaa, vaan hänellä on mukanaan suuri joukko poliiseja, jotka hoitavat sen tarvittaessa hänen puolestaan.

Poliisimestari Sisu tulee saliin ja käskää kädet ylös kohotettuina: ”Huomio! Pysykää aloillanne ja hajaantukaa! Esitämme joitakin kysymyksiä...” (46.29)

”Sormenjalkia ei löytynyt, eikä muutakaan näyttöä. Olette vapaa mies, Passeli.” (46.30)

”Alkuperäiset omistajat ovat historiaa, eversti. Tuo on teidän, lain nimessä!” (46.31)

Lääkäri voi vedota omaan lääkärin asemaansa kieltäessään Mikki Hiirtä seuraamasta itseään potilaan luokse, ja rehtorilla on oikeus jättää pikku-Aku jälki-istuntoon. Kirjurilla on ammattinsa tuomaa valtaa myydä kukkula, jonka sekä Roope että partionjohtaja haluaisivat ostaa. Ruokaritaritkilpailun tuomarit päättävät ja julistavat kilpailun voittajan maisteltuaan ruokia.

Lääkäri tekee stop-eleen Mikkiin päin sanoen: ”Pysykää salissa! Lääkärin ja potilaan suhde on luottamuksellinen.” (46.24)

Rehtori jättää Akun jälki-istuntoon ritsalla ampumisesta. ”Käytä tunnin jälki-istuntosi hyödyksi! Tee vaikka läksyjä sillä välin kun pistäydyn asioilla.” (48.25)

Roope ja partionjohtaja F.O.S.S.I.I.L.I: ”Haluan ostaa kukkulan numero 204 tien numero 65 pohjoispuolella!”

Kirjuri: ”Sopii, herrat! Tässä teille hakemuslomakkeet. Kirjoittakaa papereihin nimenne ja ammatinne.” (49.12)

Tuomari 1: ”Kukaan ei ole koskaan väsäntnyt Kulinaariossa mitään tällaista.”

Tuomari 2: ”Nuo kolme eivät saaneet mitään aikaiseksi.”

Tuomari 1: ”Voittaja on Anka!” (48.14)

Poliittinen valta on maskuliinista. Erään tarinan alussa kerrotaan, että ”*Ankkalinnan kaupunginisät ovat päättäneet, että koko perheen retkikohde, Äkävuori pitää nimetä uudelleen.*” (45.3) Asia tarkentuu ankanpoikien puheenvuorossa: ”*Valtuuston mielestä Äkävuoren nimi ei tee hyvää sen maineelle matkakohteena.*” (45.3) Poliittisen vallan maskuliinisuus käy ilmi valtuustosta käytettävästä termistä ”*kaupunginisät*”. Siitä syntyy konnotaatio joukosta keski-ikäisiä pukumiehiä kokoontuneena pöydän ääreen päättämään kaupungin asioista. Poliittisen vallan ja kaikkien ”kaupunginisien” edustajana tarinassa toimii pormestari. Hän on selvästi tärkeä mies, koska on päässyt televisioon puhumaan:

”...niinpä, hyvät ankkalinnalaiset, olen päättänyt järjestää kilpailun. Osallistujat kiipeävät Äkävuorelle, ja ensimmäinen huipulle ehtinyt antaa vuorelle oman nimensä.” (45.4)

Pormestarilla on siis valta päättää kilpailun järjestämisestä. Hän myös avaa vuorikiipeilykilpailun. Hän seisoo puhujanpöntössä ja puhaltaa torveen lähtötöräyksen. Poliittiseen vallanpitäjään verrattavassa asemassa on intiaanipäällikkö. Häntä ei näytetä kuitenkaan vallankäyttäjänä vaan pikemminkin myönteisenä yhteisön johtajahahmona:

Intiaanipäällikkö kävelee peltojen kaivu-urakasta palaavan joukon etunenässä ja katsoo ystävällisen näköisenä taakseen sanoen: ”Yhteisvoimin se onnistui, ystävät. Saimme veden ohjatuksi pois maissipelloilta.” (45.18)

Eversti Passeli on herrasmiehenä ja herrasmiehen kartanon omistajana sellaisessa arvossa, että hän pystyy käyttämään valtaa. Vaikka hän on köyhtynyt, hänellä on edelleen valta toimia omassa talossaan niin kuin haluaa:

”Älkää yrittäkökään, herraseni. En sovi liikeasioita aamiaisella vaan palaan vuoteeseeni.” (46.23)

Mikki sanoo: ”Siitä saa eversti Passeli päättää! Onhan hän kuitenkin herra talossaan” (45.32)

Passeli sanoo vihaisen näköisenä: ”Tavoitamme syyllisen itse. Odotetaan rauhassa.” Mikki katsoo alistuneena: ”S-selvä.” (45.32)

Taloudellinen valta on rahan suomaa valtaa tehdä mitä haluaa ja saada myös muut ihmiset tekemään mitä haluaa. Sitä käyttää Roope Anka. Myös elokuvatuottaja Astalo osoittaa omaa rahan suomaa valtaansa.

Astalo nauraa hähättää: ”En ehkä ole siniverinen, mutta ostan talon jos tykkään.” (45.26)

Roopella on työnantajan valta alaisiinsa. Kun Roope haluaa jotain, se myös tapahtuu. Roopen vallasta työmiehiinsä kerrottiin jo aiemmin luvussa 9.1. Roopen vallan alaisina ovat lisäksi myös esimerkiksi hänen sukulaisensa ja hänen alaisensa kamreeri Säästöpä:

Roope huutaa vihaisena: ”Säästöpä, onko Taisto yhä lomalla? Vaadin selityksen!” Säästöpä sanoo huolestuneen ja kiireisen näköisenä: ”Haen teille hänen puhelinnumeronsa.” (46.4)

Roope sanoo vihaisena ankanpojille: ”Pojat, menkää Taiston talolle ja tarkistakaa, onko hän kotona. Saatte osoitteen Säästöpäältä.” Pojat vastaavat: ”Hyvä on, Roope-setä.” ja ovat jo lähdössä juosten matkaan. (46.4)

Roopen alaisena näyttäytyy myös merimies, joka kuljettaa Roopen laivalta rantaan ja odottaa veneen vieressä asennossa seisten sen ajan, kun Roope on maissa. Roopen valta ulottuu jopa Ankkalinnan radioon, joka lähettää perättömän uutisen Roopen köyhtymisestä, jotta Roope saisi juoniteltua rahasäiliöönsä linnoittautuneen turvapäälikkönsä sieltä ulos. Roope käyttää valtaansa myös poliiseihin, joille hän huutaa kuin alaisilleen:

”Mitä te sitten odotatte? Kaivakaa hänet esiin!” (46.10)

Vaikka poliisit ovat muuten Aku Ankassa karskeja äijiä ja käyttävät valtaansa, Roopen kanssa toimivat poliisit vaikuttavat alaisilta, joita Roope kohtelee miten haluaa. Roopella on siis todellista valtaa, kun sekä poliisit että tiedotusvälineet ovat hänen hallittavissaan.

Taloudellista valtaa löytyy myös Souf Leeltä, joka on rakennuttanut Kulinaarion ja palkannut kolme huippukokkia kilpailemaan televisiossa Ruokaritarit–kokkikilpailussa. Kulinaarion isäntänä Souf Leellä on valta valita, keitä hän ottaa kilpailemaan ohjelmaansa. Hänellä on myös valta lyödä Aku *”kaikkien aikojen ensimmäiseksi uudeksi ruokaritariksi.”* (48.14)

Aku käyttää valtaansa veljenpoikiensa huoltajana. Hän voi määrätä pojat syömään tai arestiin. Ankanpojat ovat tosin kovia uhmaamaan Akun käskyjä.

Aku sanoo pojille oven läpi: ”Itsepä kerjäsitte tätä. Vastedes kaikki ruokahuolto, jääkaappi mukaan lukien, on toistaiseksi jäissä. Olette arestissa, kunnes olette syöneet teille kokkaamani herkkuaterian.” (46.17)

Aku komentaa poikia:

”Olkaa vaiti ja syökää” (48.3)

”Nyt takaisin ruokapöytään!” (48.4)

Akun vallankäyttö veljenpoikiinsa tapahtuu yksityisellä alueella, joka on Ankkalinnassa erityisesti naisten vallankäytön aluetta. Miesten valta on pääasiallisesti julkista vallankäyttöä, jonka mahdollistaa ammatti tai poliittinen tai taloudellinen asema.

10 RAJOJEN YLITTÄJÄT

Yksi tutkielmani tavoitteista oli selvittää, löytyykö Aku Ankoista rajoja rikkovaa feminiinisyyttä ja maskuliinisuutta. Voivatko miehet ja naiset toimia toiselle sukupuolelle ominaisiksi miellettyillä tavoilla? Onko Aku Ankasta löydettävissä feminiinisyyttä ja maskuliinisuutta, joka ei palaudu sukupuolijärjestelmän stereotyyppisiin eroihin ja hierarkioihin?

Sekä Ankkalinnan miehistä että naisista löytyy rajojen ylittäjiä, mutta näissä ylityksissä ei välttämättä ole kysymys rajojen rikkomisesta vaan pikemminkin rajojen näkyviksi tekemisestä. Tästä on kysymys varsinkin kivikauden naisen Unan tapauksessa. Hänen ulkonäöstään ja käyttäytymisestään löytyy paljon maskuliinisia, jopa äijämäisiä piirteitä. Unassa maskuliinisesti toimivanana naisena korostuu se, että hän on ”vääränlainen” nainen. Mummo Ankan naapuritalon tyttärissä Taimissa ja Saimissa sen sijaan yhdistyy feminiinisyyttä ja maskuliinisuutta tavalla, joka näyttää lukijan silmissä luontealta. He ovat naisellisia maskuliinisesta toiminnastaan huolimatta. Myös miesten kanssa pellolla työskentelevä ja lastenkasvatuksesta vastaava intiaaninainen luo säröä Ankkalinnan passiiviseen feminiinisyyteen. Miesten keskuudessa rajoja ylitetään joko poikkeamalla perinteisestä maskuliinisesta ulkonäöstä tai poikkeamalla aktiivisen, rohkean, itsevarman ja tunteita hallitsevan maskuliinisuuden ihanteesta. Esimerkiksi Hansu Hanhi on laiskuudessaan kaukana maskuliinisesta aktiivisuuden ihanteesta, ja lisäksi hän on Mummo Ankan vallan alaisena. Pelle Peloton ei puolestaan ole miehistä urhein, sillä hän hätäilee ja juoksee karkuun tilanteessa, jossa ei ole vaaraa. Rajoja ylittävää feminiinisyyttä ja maskuliinisuutta löytyy Ankkalinnasta kuitenkin melko vähän. Kysymyksessä ovat poikkeustapaukset, jotka eivät tee kovin suurta säröä aineistossa vahvemmin rakentuviin feminiinisyyden ja maskuliinisuuden representaatioihin.

10.1 Kivikauden nainen Una: ”Tuo täystuho saa minut raivon partaalle”

Una on kivikaudelta tullut nainen, joka asuu Akun talossa. Una esiintyy Aku Ankka -lehdessä silloin tällöin. Aineistossa hän on yhdessä tarinassa, jossa hänellä onkin suuri rooli. Una poikkeaa aineiston muista naisista suuresti, sillä hänellä on paljon maskuliinisia ominaisuuksia. Una on vieras Ankkalinnassa kirjaimellisesti, koska on tullut kivikaudelta aikakoneella, mutta myös siinä mielessä, että hänen toimintatapansa eivät sovi Ankkalinnan maailmaan. Hän on erilainen ja ongelmallinen. Hänen vierautensa ja alkukantaisuutensa mahdollistavat hänelle maskuliinisen toiminnan, mutta toisaalta hänen toimintansa ei ole hyväksyttyä. Aku Ankan sanoin hän on raivostuttava ”täystuho”.

Una ylittää monin tavoin Aku Ankassa esiintyvän feminiinisyden rajoja maskuliinisine piirteineen. Unan ulkonäössä on feminiinisiä ja maskuliinisia puolia. Hänestä löytyy sellaisia feminiinisyden merkkejä kuin ruskeista helmistä tehty kaulakoru, poninhännällä olevat hiukset ja silmäripset. Maskuliinisempia piirteitä ovat kivikautisen näköinen turkisasu, turkiksesta tehty rannenuha (samanlainen kuin miespuolisilla kivikauden metsäläisillä), hiuksissa oleva luu, torahampaat, pääläeltä sekaisesti sojottavat hiukset ja isot ja lihaksikkaan näköiset kädet. Erityisesti Unan lihaksikkaat kädet, jotka ovat usein nyrkissä, vihaiset ilmeet ja karjuminen konnoitoivat maskuliinista väkivallan uhkaa, joka muilta naisilta puuttuu tyystin. Nyrkkiin puristetun käden lisäksi Una myös lyö nyrkillään kämmeneensä päättäväisenä ja on eräässä ruudussa kädet koukussa vähän kuin kehonrakentaja joka esittelee ylävartalon lihaksiaan.

Una on jollakin tavalla hallitsematon nainen. Hän näyttää tunteensa ja on tarinan aikana iloinen, surullinen, vihainen, nälkäinen, hämmästynyt ja hätäntynyt. Maskuliininen piirre Unassa on avoin vihaisuuden osoittaminen. Hän näyttää aggressiivisuuttaan fyysisen uhoamisen (käsi nyrkissä, vihaisuus) lisäksi sanallisella uhoamisella:

”Una antaa niille opetuksen.” (47.6)

”Luna-raukkaa ei kukaan pidä vankina hetkeäkään pidempään.” (47.7)

Una on myös uhkarohkea:

”Pyh! Una ei välitä mistään tyhmistä itikoista.” (47.10)

Uhkarohkeuden takia Una joutuu kuitenkin miesten autettavaksi, sillä iso ötökkäparvi hyökkää hänen kimppuunsa ja hänen veljenpoikansa hätistävät ne tiehensä Unan juostessa pakoon.

”Kipitä kuivalle maalle, Una-täti. Me kyllä hoitelemme inisijät.” (47.10)

Una ei mene kiperässä paikassa kuitenkaan paniikkiin samalla tavoin kuin neiti Näpsä ja Minni Hiiri palohälyttimen soidessa. Myös metsäläisten ahdistuessa Unan loukkuun hän pysyy suhteellisen tyynenä todeten:

”Klunks! Tämä ei vaikuta yhtään hyvältä.” (47.12)

Una on myös impulsiivinen, toimelias ja päättäväinen eikä kysele tai odottele miesten lupaa tai hyväksyntää toiminnalleen. Hän menee esimerkiksi hotkimaan syötäväksi kelpaamattomia kasveja lainkaan ajattelematta ja lähtee kävelemään moskiittoja täynnä olevalle suolle vastoin veljenpoikansa neuvoa. Unalla ei ole minkäänlaista hoivaviettä, sillä Akun saadessa iskun päähänsä ja jäädessä makaamaan pökerryksissä maahan Una lähtee peräänsä katsomatta kävelemään eteenpäin: ”*No niin, jatketaanpa matkaa...*” (47.10) Toinen hänen veljenpojistaan jää katsomaan, onko Akulla kaikki kunnossa. Una on myös aineiston ainoa nainen, joka esitetään ajattelemassa:

Una raapii vihaisen näköisenä päätään: ”Nyt kun metsäläisköriläät vetävät hirsii, meillä on oivallinen mahdollisuus vapauttaa Luna. Una ei vain tiedä, miten... Ehkäpä...” (47.11)

Ruoan ahmiminen on yksi Unan maskuliinisista piirteistä. Ahmiminen on aineistossa maskuliinista. Una lojuu ankanpoikien kanssa sohvalla syömässä roskaruokaa ja katsomassa televisiota. Unan Ankkalinnan elämän keskeisimpiä asioita tuntuvat olevan televisio, kaukosäädin ja roskaruoka. Myös kivikaudelle siirryessä Una valittelee nälkäänsä ja on kova hotkimaan syötäväksi kelpaamattomiakin asioita. Kuten ahmiminen, myös television katsominen on maskuliinisena pidettyä toimintaa eikä saa Akulta hyvää palautetta.

”Una! Toosa hiljemmalle ja heti.” (47.3)

Unan maskuliinisen toiminnan mahdollistaa se, että hän on kivikaudelta kotoisin, joten häntä eivät sido Ankkalinnan feminiinisyyden vaatimukset. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että Una olisi maskuliinisuudessaan hyväksytty. Päinvastoin hän on ongelmallinen henkilö Ankkalinnassa, koska hän ei sopeudu ”oikeisiin” tapoihin esittää feminiinisyyttä. Akun puheesta ja ruumiinkielestä on luettavissa hänen kielteinen asennoitumisensa Unaan. Hän kutsuu Unaa täystuhoksi, tuo ilmi halunsa päästä naisesta eroon ja ihmettelee, miten on kestänyt hänen riehumistaan:

Aku: ”Una! Toosa hiljemmalle ja heti!”

Ankanpojat: ”Älä viitsi karjua Unalle, setä!”

Aku osoittaa sohvalla lojuvaa Unaa tuohtuneen näköisenä, käsi nyrkkiin puristettuna: ”Miksi en karjuisi? Tuo täystuho saa minut raivon partaalle, kuten aina.” (47.3)

Aku kiskoo innostuneen näköisenä Unaa perässään: ”Jos onni on myötä, pääsemme sinust... öh... Sinä pääset kotiisi tuota pikaa!” (47.4)

Aku levittää käsiään ja sanoo Pellelle vihaisena: ”Ymmärrätkö nyt? En tiedä, miten olen kestänyt Unan riehumista jo kymmenen pitkää vuotta...” (pui nyrkkejään ilmassa) ”...mutta sen tiedän, että hänen sukulaisiaan en kestä enää kymmentä minuuttiakaan!” (47.14)

Myös Laamanen (2000, 45) tuo esille Akun kielteisen asennoitumisen Unaan Aku Ankka -lehdessä vuonna 1999. Aku oli kauhistellut Unan riehumista tanssilattialla. Näyttäisi siis siltä, että feminiinisyyden rajat tulevat Aku Ankassa esille toistuvasti Unan suorittaman rajojen ylittämisen kautta. Akun kommentit kertovat Unan ongelmallisuudesta mutta myös sukupuolijärjestelmän toiminnasta. Una ja Aku asettuvat tarinassa perinteisiin naisia ja miehiä hierarkisoiviin dikotomioihin (ks. esim. Matero 1996, 248) Unan edustaessa luontoa ja Akun kulttuuria. Aku sivistyneen kulttuurin edustajana ja miehisenä normina arvioi luonnon, alkukantaisuuden edustajaa Unaa.

Unalla on suurempi rooli aineiston tarinoissa kuin kenelläkään muulla naisella. Tämä saattaa tarkoittaa sitä, että kivikauden ”antinainen” voidaan laittaa tekemään maskuliinisia, eli kiinnostavia ja toiminnallisia asioita, joita niin sanotut oikeat naiset eivät voi tehdä. Siksi muut naiset ovatkin vain sivuosissa kiinnostavien miesten vetäessä varsinaista showta. Una on jossakin määrin Jokisen (1999, 19) ”uudenoloinen mies”, joka toimii miesten maailmassa maskuliinisesti. Hän ei kuitenkaan onnistu täysin lunastamaan paikkaansa miesten maailmassa, vaan ”vääränlaisena” naisena hän tekee näkyväksi feminiinisyyden ja maskuliinisuuden eroja ja rajoja. Unan maskuliiniset toimintatavat eivät ole uudenlaista feminiinisyyttä, vaan nämä piirteet määrittyvät nimenomaan Unassa olevaksi maskuliinisuudeksi, sillä nämä piirteet, kuten väkivalta, ovat ominaisia miehille ryhmänä, eivätkä siksi voi olla ominaisia naisille naisina (ks. Halonen 1999, 13).

10.2 Feminiinisyyttä ja maskuliinisuutta yhdistelevät Taimi, Saimi ja intiaaninainen

Taimi ja Saimi ovat Mummo Ankan naapuritilan tyttäriä. He esiintyvät sivuroolissa yhdessä tarinassa. Aineiston naisista Taimi ja Saimi onnistuvat ainoina rikkomaan luontevasti feminiinisyyden rajoja. Heistä löytyy sekä feminiinisyyteen että maskuliinisuuteen liitettyjä merkkejä, ilman että heidän maskuliiniset toimintatapansa saisivat negatiivista palautetta tai vaikuttaisivat oudoilta. He ovat kauniita ja heistä löytyy feminiinisyyden merkkejä, kuten pitkät

paksut hiukset, silmäripset ja korvakorut. He hymyilevät viehättävästi. He myös käyttäytyvät naisellisen viehättävästi hymyillen ja kehuen Hansua:

”Sinä poika se olet aina työn touhussa.” (49.29)

Taimin ja Saimin maskuliiniset puolet ovat autolla ajaminen, aktiivisuus ja kirveen kantaminen. Taimi ja Saimi ajavat Mummo Ankan pihaan avolava-autolla. He ovat ainoat aineiston naisista, jotka ajavat autoa. Tytöt ovat myös aktiivisia, sen sijaan että katselisivat vierestä miesten toimintaa. Hansun valitellessa kiireitään tytöt lupautuvat heti apujoukoiksi pyytämättä tai käskemättä. Toinen tytöistä ottaa kirveen Hansun kädestä ja lähtee kävelemään kuusimetsää kohden. Kirveen käyttämisestä pidetään yleisesti miehisenä, ja aineistossa naisilla ja työkaluilla ei ole ollut muissa yhteyksissä mitään tekemistä keskenään. Kirveen voi nähdä maskuliinisen voiman ja raavuden indeksinä.

”Hansu-polo! Ota sinä pienet torkut, niin me käymme hakemassa teille kuusen ja paperia ja tulemme sitten auttamaan piparitalkoissa.” (49.29)

Tulkitsen Taimin ja Saimin hahmoiksi, jotka tekevät selkeästi särön Aku Ankka -lehdessä rakentuvaan feminiinisyteen. Unan suunnaton maskuliinisuus enemmänkin alleviivaa hänen epäfeminiinisyttään ja siitä johtuvaa outouttaan. Taimi ja Saimi pystyvät kuitenkin feminiinisinä naisina tekemään maskuliinisia asioita, ja heihin liittyy sekä puluuden että äijyyden merkkejä tavalla, joka vaikuttaa lukijan silmissä luonnolliselta. Tulkitsen Taimin ja Saimin hahmot mahdollisiksi siitä syystä, että mies, jonka kanssa he tarinassa toimivat, on epämaskuliininen vetelysrenki Hansu, joka ei pyri millään tavoin osoittamaan omaa äijyyttänsä eikä siis tarvitse rinnalleen puluja korostamaan maskuliinisuuttaan.

Intiaaninainen on myös naishahmo, joka ylittää feminiinisyden rajoja sujuvasti. Hän tekee naisten töitä kauhoessaan kulholla vettä teltasta ja on äidin roolissa komentaessaan Hiawathaa. Hän on myös ulkonäöltään selvästi feminiininen. Hänellä on hapsukauluksinen mekko, eikä hänellä ole sulkaa päässä niin kuin miehillä. Hänellä ei myöskään ole isoa kyömyneää, niin kuin kaikilla intiaanimiehillä, vaan pieni nykerönenä. Intiaaninainen astuu kuitenkin selkeästi maskuliinisena pidetylle alueelle työskennellessään miesten kanssa tulvapellolla fyysisesti raskaassa lapiointityössä. Hän suhtautuu jopa kaikista luottavaisimmin heidän mahdollisuuksiinsa onnistua urakassa. Intiaanipäällikön pohtiessa urakan olevan hirvittävä nainen sanoo: *”Se onnistuu, jos kaikki heimon aikuiset osallistuvat työhön.”* (45.13).

10.3 Miehiä kaikesta huolimatta

Taimin ja Saimin aktiivisuus, autoilu ja kirveen kantaminen, esittäytyy myönteisessä valossa. Naisen on miestä sallitumpaa astua toisen sukupuolen töihin tai toimia toiselle sukupuolelle ominaisella tavalla, sillä maskuliinisuus on hierarkiassa feminiinisyyttä ylempänä, normi, jota vajavaiset naiset saavat tavoitella. (Rantalaiho 1994, 12). Maskuliinisuuden asema normina tulee aineistossa esille, sillä miehen poiketessa tästä maskuliinisesta normista tämä poikkeaminen näyttäytyy usein alentumisena joksikin vähemmän arvostetuksi.

Epämaskuliiniseksi alentuminen näkyy aineistossa erityisesti tarinassa, jossa poliisit ovat olemukseltaan ja kooltaan ei-äijämäisiä eivätkä saa tehtävänsä hoidettua. Heidän asemansa on selkeästi erilainen kuin muiden Ankkalinnan poliisien. Nämä poliisit eivät ensinnäkään ole lihaksikkaita eivätkä karskeja olemukseltaan. He eivät myöskään näytä vihaisilta. Poliisien pitäisi etsiä Roopen rahasäiliöön linnoittautunut turvapäällikkö, mutta he eivät onnistu tehtävässään vaan jäävät herkuttelemaan hot dogeilla. Mässäily on tosin maskuliininen piirre, mutta ei ehkä kuitenkaan virantoimituksessa. Nämä poliisit eivät ole itsevarmoja, ja Roope pystyy määräälemään heitä kuin alaisiaan.

”Täälläkään ei ole mitään. Mistä pääsee ulos?” (46.10)

”Anteeksi. Koiratkaan eivät voineet vastustaa Taiston makkara-ansoja.” (46.11)

”Mitä te sitten odotatte? Kaivakaa hänet esiin!”, Roope karjuu. (46.10)

Vaikka maskuliinisesta normista poikkeaminen ei ole välttämättä arvostettua mieheyttä, normista poikkeavat miehet eivät kuitenkaan ole kielteisiä hahmoja, vaan jokainen heistä osoittaa jossakin suhteessa olevansa kaikesta huolimatta mies. Esimerkiksi vanha intiaani, joka hoitaa kahden vanhan naisen kanssa lapsia toisten ollessa töissä pellolla, erottuu naisista joukon johtajaksi, sillä muun heimon tullessa takaisin pellolta mies puhuu heille koko joukon puolesta naisten ollessa hiljaa:

”Hei siellä! Säästymme lähestulkoon kuivin jaloin.” (45.18)

Pelle Pelottoman epämaskuliiniset piirteet ovat hätäileminen ja passiivinen lannistuminen. Pelle ei ole miehistä rohkein, sillä hän lähtee juoksemaan pelästyneenä karkuun, kun luulee Karhukoplan kiinnittäneen pommin sukellusveneeseensä:

Pelle: ”Ehkä he ovat kiinnittäneet pommin sukellusveneeseen alle! Äkkiä pakoon!”

Aku: ”Odota! Eivät he aio sitä tuhota.”

Pelle: ”Juoskaa henkenne edestä!”

Tupu, Hupu ja Lupu: ”Pelle ei kuullut mitä sanoit. Yritämme tavoittaa hänet. (47.22-23)

Pellen hätäileminen on samankaltaista kuin Minnin ja neiti Näpsän epärationaalinen paniikki palohälyttimen soidessa, eli Pellen hätäilemisen voi nähdä feminiinisenä. Pelleltä puuttuu myös maskuliinisuuteen kuuluvaa itsevarmuutta. Hän lannistuu Karhukoplan varastaessa hänen sukellusveneensä. Vain Akun nokkeluus pelastaa tilanteen:

Karhukopla on ryöstänyt Pellen erikoissukellusveneeseen. Pelle sanoo onnettoman näköisenä: ”Kaikki on mennyttä! Turhaan kanniskelen tätä kauko-ohjaintakin!” ja on viskaamassa ohjainta kädestään. Aku keksii ohjata konnien sukellusveneeseen kaukosäätimellä vankilaan. (47.24)

Pellen hätäily ja toivottomuus eivät kuitenkaan korostu hänen maskuliinisuutensa ilmentäjinä. Hänellä on Ankkalinnassa niin vahva rooli keksijänä ja älykkönä, että hän pystyy todistamaan maskuliinisuutensa tätä kautta. Mummo Ankan renki Hansu Hanhi pystyy myös todistamaan maskuliinisuutensa älykkäällä toiminnallaan. Hän on laiska ja passiivinen, pitää nukkumisesta ja syömisestä ja välttelee kaikin keinoin työn tekoa. Hansu ei siis täytä maskuliinista aktiivisuuden ihannetta. Hansun epämaskuliinisuus näkyy myös hänen suhteessaan tarinan naisiin. Mummo Ankalla on täysi valta Hansuun, ja hän saa Hansun toimimaan käskyjensä mukaan. Mummon naapuritilan tyttäret ovat huomattavasti Hansua reippaampia. He lupaavat auttaa Hansua hänen raskaissa töissään. Toinen tytöistä lähtee muun muassa Hansun sijasta metsään kirveen kanssa. Hansun maskuliinisuus näkyy kuitenkin maskuliinisen työnteon tai vallan sijaan järjen käytössä. Hän keksii kaikenlaisia tapoja päästä työstä vähemmällä:

”Käytin vähän aivojani ja keksin, miten saan kanat tekemään työt puolestani.” (49.30)

Vaikka Aku on maskuliininen äijä, tämä puoli hänestä ei näy kuitenkaan kaikissa tarinoissa. Pelle Pelottoman kanssa sukellusvenematalla ollessaan Aku pyörtyy kuullessaan, että joku yrittää sabotoida matkaa. Kun hänet herätetään kaatamalla vettä päälle, hän huutaa säikähtäneenä: ”*Apua! Alus uppoaa!*” (47.17) Tarinassa, jossa Roopen turvapäällikkö on linnoittautunut rahasäiliöön, Aku tutkii Roopen apurina rahojen alle tehtyjä käytäviä:

Käytävän romahtaessa Aku kysyy neuvottomana: ”Mitä me nyt teemme?”

Rooppe sanoo vihaisena: ”Pah! Yksi mitätön sortuma ei pysäytä minunlaistani vanhaa mainaria.” (46.6)

Aku on tässä tarinassa Roopen apulaisena neuvoton ja passiivinen, eikä hänessä ole sellaista itsevarmaa uhoa kuin niissä tarinoissa, joissa hän osallistuu kilpailuihin. Kenties Roopen esittäminen Akua maskuliinisempänä johtuu siitä, että Roopen raha ja valta sekä asema suvun

vanhempana jäsenenä nostavat Roopen Akua korkeammalle hegemonisen maskuliinisuuden portailla.

Rehtori kuuluu valtaa pitävään miestyypiin. Hän ylittää rajoja siinä mielessä, että hänen työhönsä kuuluva vallankäyttö on hänelle vaikeaa. Hän on jättänyt Akun jälki-istuntoon ja lähtee asioille:

Rehtori juoksee päätään pidellen: ”Mahdoton vekara! Apteekkiin!”
 Aku katsoo ikkunasta rehtorin meno ja sanoo: ”Kurinpito käy rehtoriraukan hermoille. Hän tarvitsee aina särkylääkettä kurinpalautuksen jälkeen.” (48.26)

Ulkonäön suhteen maskuliinisuuden rajoja ylitetään poikkeamalla perinteisestä maskuliinisesta hiustyylistä, eli kaljusta tai lyhyistä suorista hiuksista. Tässä suhteessa rajan ylityksiä löytyy neljältä mieheltä. Parturi-kampaajan hiukset ovat hieman pidemmät kuin aineiston miehillä yleensä, ja niissä on kiharainen kampaus. Hiustyylin voi nähdä liittyväksi miehen ammattiin. Muuten parturi-kampaaja on maskuliininen, sillä hän on vihainen ja aggressiivisen oloinen. Hannu Hanhen hiustyylillä poikkeaa myös aineiston normista. Hänen hiuksensa ovat lyhyet, mutta edestä kiharattu rullalle. Näin hänestä tulee tietysti hyvä vastakohta maskuliiniselle Akulle. Julisteen kuvassa oleva muusikkomies ja kokkikurssille osallistuva mies ovat molemmat nuoria pitkähiuksisia miehiä, jotka edustavat ulkonäöllisesti aineiston normista poikkeavaa tyyliä. Kokkikurssille osallistuvalla miehellä on pitkien hiusten lisäksi korvakorukin.

Ulkonäössä miesten sukupuolen rajoja ylittäviä piirteitä ovat siis pitkät hiukset, korvakoru ja poliisien pieni koko verrattuna muihin karskeihin poliiseihin. Käyttäytymiseltään Ankkalinnan maskuliinisuuden normista poikkeavat miehet joko hätäilevät, ovat passiivisia tai eivät onnistu työtehtävissään.

Osa IV: Johtopäätökset ja pohdinta

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielman tavoitteena oli selvittää, millaista feminiinisyttä ja maskuliinisuutta aineistossa, eli viidessä *Aku Ankka* -lehdessä rakennetaan ja millainen työnjako naisten ja miesten välillä vallitsee. Tavoitteena oli tarkastella myös sukupuolen representaatioiden ja työnjaon välisiä yhteyksiä. Tuleeko työnjako perustelluksi miesten ja naisten erilaisilla ominaisuuksilla? Olen tarkastellut tutkielmassa feminiinisyttä, maskuliinisuutta ja työnjakoa pääasiassa sukupuolijärjestelmän ja hegemonisen maskuliinisuuden kautta. Sukupuolijärjestelmän peruseriaatteet, feminiinisuuden ja maskuliinisuuden erillään pitäminen ja hierarkia (esim. Koski 2003, 284), kuvaavat hyvin naisten ja miesten ominaisuuksien ja töiden eroa Ankkalinnassa. Hegemoninen maskuliinisuus tiettyinä miesten tavoittelemina maskuliinisuuden ideaaleina ja vastaavasti naisten tehostettuna feminiinisytenä (esim. Jokinen 2000, 213, 215, 218) tulee myös selkeästi esille tuloksena muodostuneissa nais- ja miestyypeissä.

Feminiinisuuden ja maskuliinisuuden ero näkyy mies- ja naihahmojen ulkonäössä, käyttäytymisessä ja työnjaossa. Ankkalinnan naiset ovat usein perinteisen feminiinisen näköisiä. Käyttäytymiseltään naiset ovat passiivisia, ja heidän paikkansa on miesten seuralaisina, ihailijoina ja tyttöystävinä. Huomiota kiinnittää erityisesti naisten vähyys ja heidän roolinsa sivuosien esittäjinä. Miehet puolestaan ovat aktiivisia ja usein väkivaltaisiakin toimijoita ja tarinoiden keskushahmoja. Tutkielman kiinnostuksen kohteen, työnjaon, kannalta on erityisen huomioitava seikka, että miehet ovat aktiivisesti mukana työelämässä ja heidät esitetään monenlaisissa erilaisissa töissä, kun taas naiset tekevät aineistossa vain muutamaa eri työtä. Kotitöiden teossa tilanne tasoittuu melkoisesti, mutta koska aineistossa on miehiä paljon enemmän kuin naisia, he tekevät kotitöitäkin naisia enemmän.

11.1 Aku Ankka -lehden feminiiniset naiset ja maskuliiniset miehet

Feminiinisyys ja maskuliinisuus perustuvat aineistossa pitkälti sukupuolierolle. Naiset ja miehet asettuvat perinteiseen käsitykseen sukupuolista vastakkaisina, toisistaan ulkonäöltään ja persoonallisuuksiltaan poikkeavina ryhminä (Connell 1993, 167; Gordon & Lahelma 1992, 324), mikä liittyy keskeisesti myös sukupuolijärjestelmän mekanismiin erillään pitämiseen (Rantalaiho 1994, 11). Naiset ja miehet esitetään aineistossa selkeästi toisistaan poikkeavina, ja heihin liittyy stereotyyppisiä sukupuoleen liittyviä dikotomisia ominaisuuksia (ks. esim. Liljeström 1996, 115; Gordon & Lahelma 1992, 324).

Keskeisiä aineistosta löytyviä dikotomisia jakoja ovat miehiin liittyvät käsitteet aktiivinen, julkinen ja työ sekä vastaavasti naisiin liittyvät vastinparit passiivinen, yksityinen ja perhe. Naisten puuttuminen töistä ei tosin tarkoita, että heitä näytettäisiin sen sijaan kotona perheidensä kanssa. Naisten vähäisyys aineistossa voisi viitata siihen, että kotona lasten kanssa olevat naiset on tehty näkymättömiksi. Heitä ei ole olemassa Ankkalinnan maailmassa. Miehiä puolestaan näytetään paljonkin ja useissa erilaisissa töissä. Miehet ovat aktiivisia ja Ankkalinnan pääasiallisia toimijoita. Miesten aktiivisuuteen ja naisten passiivisuuteen liittyy jako pelastajina toimiviin miehiin ja pelastettaviin naisiin. Miehet ovat pelastajia ja auttajia, kun nainen pyörtyy, tulipalo syttyy tai ötökkäparvi ajaa takaa. Ankkalinnan maailmassa eräs keskeinen miehiä ja naisia jakava dikotomia on järjen liittyminen miehiin ja tunteen naisiin. Miehet esitetään saamassa ideoita ja ajattelemassa, ja miehet tekevät osaamista ja älykkyyttä vaativia töitä. Naisilla ei ole näissä suhteissa asiaa ”järjen maailmaan”. Naiset esitetään tunteen edustajina, jotka liikuttuvat, tuntevat empatiaa ja ovat epärationaalisia suuttuessaan tai pelästyessään. Miesten tunteiden hallinta, joka on myös hegemonisen maskuliinisuuden eräs piirre (Jokinen 2000, 217), ilmenee aineistossa erityisesti verrattuna naisiin. Miehet saattavat pelästyä joskus, mutta aina naisten hätääntyessä miehet pysyvät rauhallisina ja toimivat naista järkevämmin ja joskus urheasti pelastavat naisen hädästä. Itsevarmuus ja vapaus ”feminiinisistä ailahteluista” kuuluvat maskuliinisuuden ideaaliin (Lehtonen 1995, 34). Miesten herkän vihastumisen voisi nähdä tunteiden hallinnan menettämiseksi, mutta toisaalta aggressiivisuuden nähdään kuuluvan maskuliinisuuteen ja olevan jopa osoitusta ”oikeasta” maskuliinisuudesta (Grönfors 1994, 64, 68), joten se liittyy fyysiseen vallankäyttöön enemmän kuin tunteiden hallinnan menettämiseen.

Mieshahmot ovat aineiston tarinoissa päähenkilöitä, minkä seurauksena tarinoissa on miesnäkökulma. Miehiä on aineistossa suuri määrä, ja heidät esitetään aktiivisina, valtaapitävinä, älykkäinä, osaavina tai naisia pelastavina sankareina. Tämä kaikki tekee maskuliinisuudesta

aineiston normin. Maskuliinisuuden ollessa normaalisuutta määrittävä perusmalli nainen määrittyy vajavuudeksi (Rantalaiho 1994, 11). Tässä siis toteutuu sukupuolijärjestelmän toinen perusperiaate, hierarkia (Koski 2003, 284). Näkymättömät ja passiiviset naiset jäävät hierarkiassa miesten alapuolelle. Tähän viittaa myös naisten pieni määrä aineistossa. Maskuliinisuus näyttätyy kenties feminiinisyttä kiinnostavampana.

Sukupuolten vastakkaisuus kiteytyy äijiksi ja puluiksi nimeämässäni mies- ja naistyypeissä. Nämä toisistaan poikkeavat tyypit asettuvat aineistossa hegemonisen maskuliinisuuden ja sitä tukevan tehostetun feminiinisuuden edustajiksi. Hegemonian perusperiaate, tietyn miesryhmän hallitseva asema suhteessa naisiin ja miesten enemmistöön (Jokinen 2000, 215), tulee esille aineistosta. Aineistoon sopii kuitenkin Sipilän (1994, 28) ajatus yhden sijasta useammasta hegemonisessa asemassa olevasta maskuliinisuudesta. Maskuliinisuuden ideaali on erilainen tarinasta riippuen. Äveriäs taloudellista valtaa käyttävä Roope Anka on hyvin ilmeinen hegemonisen maskuliinisuuden edustaja. Hänellä on rahan tuomaa valtaa, ja hänelle kertyneet rikkaudet todistavat menestyksestä. Kaikilla toimintakentillä hegemonisen maskuliinisuuden ideaaleilla, taloudellisella ja poliittisella vallalla, ei kuitenkaan ole merkitystä, vaan ideaalit ovat toisenlaiset (Sipilä 1994, 28).

Toinen Ankkalinnan maskuliinisuuden ideaali on äijyys, jossa omaa valtaa osoitetaan kilpailun ja väkivallan kautta. Äijätyyppi, johon muun muassa Aku Anka, Mikki Hiiri ja poliisit kuuluvat, edustaa aineistossa ihannetta ja on hegemonista maskuliinisuutta. Äijät täyttävät hyvin tosimehyyden vaatimukset kovuudesta ja hyökkäävyydestä (Badinter 1993, 184-185). Ankkalinnan äijät ovat raavaita, väkivaltaisia ja valmiita kilpailemaan. Kilpaileminen onkin keskeinen tekijä hegemonisen maskuliinisuuden tavoittelussa. Miehet koettelevat omaa maskuliinisuuttaan kilpaillessaan toisten miesten kanssa (Herkman, Jokinen & Lehtimäki 1995, 16). Monessa aineiston tarinassa arvostettu ja tavoiteltu maskuliinisuus liittyy nimenomaan oman äijyytensä todistamiseen kilpailuissa. Väkivaltaisuus on aineistossa yleinen piirre, joka ei ilmene läheskään aina suoranaishana väkivaltana vaan esimerkiksi väkivallan mahdollisuuteen viittaavana nyrkkiin puristettuna kätenä. Väkivallan potentiaali nähdäänkin normaalina osana miehenä olemista (Grönfors 1994, 68). Äijätyypin toiminnasta löytyy lisäksi ”oikeaan miehisyyteen” kuuluvana pidettyä sankarillista väkivaltaa (ks. Grönfors 1994, 64). Esimerkiksi poliisit juoksevat aseiden kanssa rosvon perässä. Väkivaltainen äijä tavoiteltuna hegemonisena maskuliinisuuden muotona liittyy varmasti sarjakuvakontekstiin, eli sarjakuvan viihteellisyyteen kuuluvat toiminnallisuus ja väkivaltaiset sankarit. Tämä kertoo myös feminiinisuuden ja maskuliinisuuden suhteesta, sillä sarjakuvan toiminnallisen viihteen ylläpitäminen on ainoastaan miesten työtä. Väkivalta on aineistossa nimenomaan maskuliininen piirre. Kivikauden nainen Una yksittäisenä

maskuliinista väkivaltaa toteuttavana naishahmona ei tee väkivallasta feminiinistä, vaan Unan toiminnassa on selkeästi kyse maskuliinisesta toiminnasta (ks. Halonen 1999, 13).

Aineistosta vahvimmin esille nouseva feminiinisyys on tehostettua feminiinisyttä, joka tulee esille pulunaistyyppissä. Tehostetussa feminiinisydessä on kyse feminiinisyden tehostetusta esittämisestä, miehen miellyttämisestä ulkonäöllä ja käyttäytymisellä (Jokinen 2000, 218). Puluissa on paljon ulkonäöllisiä feminiinisyden merkkejä. Heillä on pitkät ripset, huulipunaa, koruja, mekkoja ja rusetteja. Pulunaiset ovat aineistossa usein miesten tyttöystäviä tai seuralaisia, joten sitä kautta heidän asemansa miestä varten olemassa olevina korostuu. Ankkalinnan pariskunnat kuuluvat pulu- ja äijätyyppeihin. Akun ja Iineksen sekä Minnin ja Mikin suhteissa toteutuu eräs hegemonisen maskuliinisuuden ideaaleista, heteroseksuaalisuus (Jokinen 2000, 213, 217). Miehet pystyvät täyttämään hegemonisen maskuliinisuuden vaatimukset osoittamalla heteroseksuaalisuutensa, ja hegemonisen maskuliinisuuden vastinparia tehostettua feminiinisyttä edustavat naiset siis sopeutuvat hegemoniseen maskuliinisuuteen toimiessaan miesten tyttöystävinä, seuralaisina tai ihailijoina.

11.2 Miehet ja naiset paikoilleen työelämään – ja sen ulkopuolelle

Tutkielman keskeinen tavoite oli selvittää yhteyttä Ankkalinnassa rakennetun feminiinisyden ja maskuliinisuuden sekä naisten ja miesten välisen työnjaon välillä. Ensimmäinen havainto Ankkalinnan työnjaosta on, että työ, etenkin palkkatyö, on pääasiassa miesten aluetta. Kun verrataan työtätekevien naisten määrää työtätekevien miesten määrään, voisi työssäkävää naista kutsua jopa säännön vahvistavaksi poikkeukseksi. Naisia ei näytetä kuin viidessä eri työssä, maatalon emäntänä, sihteerinä, radion uutistenlukijana, sisustussuunnittelijana ja television kokkikilpailun tuomarina. Miehet näytetään 35 eri työssä. Tämä viittaa siihen, että naisen paikka on kotona tai perheen luona ja mies on työssäkävijä ja elättäjä. Naisten perinteisiä hoiva- ja kasvatusammatteja (ks. Koski 2003, 284) ei ole aineistossa lainkaan. Työssäkävien naisten vähyyks siis voisi selittyä myös perinteisten naisten ammattien näkymättömyydellä.

Sukupuolijärjestelmä sijoittaa naiset ja miehet työmarkkinoilla eri aloille ja miehet naisia korkeammalle (Koski 2003, 284). Tämä näkyy Ankkalinnan työnjaossa. Naisten ja miesten palkkatyöt eroavat lähes täysin toisistaan. Ainoat poikkeukset ovat Ruokaritarit-kokkikilpailun tuomaristo ja mysteeriviikonlopun näyttelijät. Molempiin kuuluu kaksi miestä ja yksi nainen. Myös kotitöissä naiset ja miehet tekevät pääosin erilaisia töitä. Naisten ja miesten suhteet työelämässä ovat hierarkisia, sillä korkeissa asemissa, vallan kahvassa olevat ja taloudellista tai poliittista valtaa

käyttävät henkilöt ovat Ankkalinnassa miehiä, samoin kuin ne joiden ammattitaitoa erityisesti kehuaan, kuten mestarikokit. Kosken (2003, 284) mukaan naiset ja miehet sosiaalistetaan paikoilleen työelämään kulttuurisesti muotoutuneiden sukupuolten ominaisuuksien perusteella. Tällaisia yhteyksiä olen pyrkinyt löytämään aineistostani. Esittelen seuraavaksi näitä yhteyksiä työn ja sukupuolen välisten ominaisuuksien välillä.

Miesten tekemiä töitä on aineistossa paljon ja monenlaisia. Miesten työt voi karkeasti jaotella aineistosta muodostamani miestyyppeihin mukaan. Äijätöitä tekevät muun muassa poliisit ja työmiehet, osaajatöitä tekevät esimerkiksi tiedemiehet ja mestarikokit, vallanpitäjiä ovat esimerkiksi tuomari ja pormestari ja bisnesmiehiä edustavat Roope Anka ja elokuvatuottaja Astalo. Hegemonisen maskuliinisuuden ideaalit, voima, valta ja menestys (ks. Jokinen 2000, 17), liittyvät olennaisesti moniin miesten töihin. Miesten töillä on suora yhteys maskuliinisiin ominaisuuksiin. Äijätöissä vaaditaan esimerkiksi voimaa ja väkivaltaa, jotka eivät ole feminiinisiä piirteitä. Ammattilaisuus ja osaaminen liittyvät aineistossa myös tiukasti maskuliinisuuteen. Miesten älykkyyttä, ajattelemista ja osaamista korostetaan, ja monet miehet ovat myös itse tietoisia omasta osaamisestaan. Valta ja maskuliinisuus ovat kietoutuneet aineistossa tiukasti yhteen. Monet vallan merkit, kuten silinterihattu tai kunniamerkki, ovat samalla maskuliinisia merkkejä. Poliisimestari, pormestari ja Roope Anka käyttävät kaikki valtaa, jonka heille tuo heidän asemansa, työnsä tai varallisuutensa. Julkisen vallan käyttö ei liity aineistossa naisiin, joten valtaapitävän aseman kuuluminen miehille luonnollistuu. Bisnesmiesten tärkeä ominaisuus häikäilemättömyys liittyy myös erityisesti maskuliinisiin toimintatapoihin.

Naisissa työntekijöitä ovat ulkonäöltään vähemmän feminiiniset naiset, joista useat ovat jo iäkkäitä. Neiti Näpsä on sihteerinä melko näkymätön ja passiivinen, mikä on aineistoni perusteella naiselle luonteva rooli Ankkalinnassa. Sisustussuunnittelijan työ liittyy käsitykseen naisten esteettisyydentajusta. Uutistenlukija lukee tekstiä paperista, joten hänen työnsä ei vaadi erityistaitoja. Hänen kohdallaan huomionarvoista on kuitenkin se, että nainen on päästetty tekemisiin teknisten laitteiden kuten tietokoneen ja mikrofonin kanssa. Kokkikilpailun tuomarina nainen on käyttämässä valtaa, mikä on aineistossa erikoinen piirre. Mummo Ankalla on paljon valtaa maatilana emäntänä, mutta hänen valtansa liittyy perinteiseen naisen kotona pitämään valtaan eikä julkiseen valtaan. Maatilan työtehtävät voi nähdä melko perinteisinä naisten töinä. Pulutyyppeihin kuuluvat naiset eivät tee lainkaan palkkatöitä. Heidän paikkansa on miesten vierellä ja perinteisiksi naisten töiksi määritettyjen kotitöiden, leipomisen, pyykinpesun ja neulomisen, parissa. Vaikuttaa siltä, että Ankkalinnassa ulkonäöltään feminiininen nainen on sidottu miehen seuralaiseksi, mutta feminiinisuuden merkkien väheneminen, usein iän myötä, voi olla pääsylippu työelämään.

Myös kotityöt jakautuvat melko pitkälti naisten ja miehen töihin. Naisia näytetään tekemässä kotitöitä useammin kuin palkkatöitä, mikä näyttäisi tukevan naisen sijoittumista yksityiseen, perheen ja kodin piiriin. Miesten suurempi määrä aineistossa näkyy, sillä vaikka miesten kotitöiden teon määrä on huomattavasti heidän palkkatyössä käyntinsä määrää pienempi, näytetään heidät silti naisia useammin kotitöidenkin parissa. Miesten kotityöt vaativat raavasta voimaa tai teknisen työn taitoja. Miehet, kuten Aku, laittavat kotona myös ruokaa, mutta Akun kokkauksesta tehdään aina iso ja viihdyttävä asia, eli kyseessä eivät ole vain kotityöt.

Aineiston naiset ja miehet muodostavat kaksi ryhmää, jotka poikkeavat toisistaan sekä ominaisuuksiltaan että töiltään. Varsinkin palkkatyössä työnjako näkyy selkeästi. Miehiä on aineistossa paljon ja erilaisissa ammateissa, joten Ankkalinnasta löytyy monenlaisia miesten töihin liittyviä maskuliinisia ominaisuuksia. Naisten vähyys taas viittaa siihen, että naisen paikka ei ole työelämässä. Aineistosta löytyy yksittäisiä sukupuolen rajan ylityksiä sekä käyttäytymiseen että työnjakoon liittyen. Nämä rajanylitykset eivät kuitenkaan tee varsinaista säröä aineistosta vahvimmin nouseviin sukupuolen representaatioihin, vaan ovat poikkeuksia.

12 POHDINTA

Tutkielman tulokset johtavat samaan havaintoon, josta idea tutkielmalle alun perin lähti: Ankkalinnassa vaikuttaa miesten maailmalta. Vaikka olin osannut odottaa eroa miesten ja naisten välillä, naisten roolin pienuus ja työssäkäynnin vähäisyys hämmästyttivät silti. Olin olettanut, että lehden maailma vastaisi edes hiukan enemmän tämänhetkistä yhteiskunnallista todellisuutta, jossa naisten työssäkäynti on ainakin Suomessa yleistä.

Tutkielman tuloksissa huomiotani kiinnittää erityisesti naisen asema ja rooli Ankkalinnassa. Esimerkiksi Ines Ankan paikka on kotona, kotitöiden parissa ja Akun rinnalla. Miksei Ines saa lehden naispäähenkilönä aktiivisempaa ja monipuolisempaa roolia? Voisiko Ines käydä töissä tai osallistua jopa Akun lailla kilpailuihin? Aineisto muodostaa aika kapean käsityksen feminiinisyydestä, koska naishahmoja on suhteellisen vähän. Aku Anka -lehdestä vanhat tutut naishahmot Matami Mimmi ja Milla Magia olisivat olleet tervetullut lisä analyysiin. Olisi ollut mielenkiintoista nähdä millaista feminiinisyyttä he olisivat tuoneet mukanaan. Uskoisin, että näistä naishahmoista voisi jopa löytyä sellaista aktiivisuutta ja naisten omaa toimintaa, mitä jäin aineistossa kaipaamaan.

Lehdessä rakentuvaa feminiinisyyttä ja maskuliinisuutta arvioidessa on hyvä huomioida, että Aku Anka on kuitenkin pohjimmiltaan tarkoitettu viihdyttäväksi ja humoristiseksi sarjakuvaksi. Hahmojen ominaisuuksien, kuten Akun kilpailuhenkisyys ja Roope Ankan häikäilemättömän voiton tavoittelun, liioittelemisen voi nähdä osana lehden huumoria. Kenties Aku Ankassa leikitellään sukupuolistereotyyppioillakin liioittelemalla niitä. Toisaalta feminiinisten ja maskuliinisten piirteiden korostaminen uusintaa käsitystä naisista ja miehistä toisistaan poikkeavina ryhminä, oli se sitten tahatonta tai tarkoitettua.

Kasvatustieteilijänä minua kiinnostaa se, millaisen kuvan naisista ja miehistä ja heille sopivista töistä Aku Anka -lehti tarjoaa sitä lukeville lapsille ja nuorille. Pojille tarjoutuu paljon ammattivaihtoehtoja. He voivat olla esimerkiksi karskeja poliiseja tai työmiehiä, mestarikokkeja, liikemiehiä tai vertaansa vailla olevia älykköjä. Työille tarjotut vaihtoehdot ovat vähäisempiä ja

naisen rooli passiivisempi. Se, voiko Aku Ankka –lehti vaikuttaa lukijoihinsa sukupuolieroja ja työnjakoa säilyttävästi ei tietenkään tule todistetuksi tällä tutkielmalla. Se ei ole tarkoituskaan, vaan tarkoitus on tehdä lehdessä vallitsevia sukupuolen representaatioita näkyviksi. En oleta, että Aku Ankka -lehden lukijat hyväksyvät automaattisesti lehdestä välittyvät naisen ja miehen mallit. Lukija voi suhtautua sarjakuvaan myös kriittisesti ja olla hyväksymättä lehden tarjoamia käsityksiä feminiinisydestä ja maskuliinisuudesta. Uskon kuitenkin, että monet lukijoista ovat samanlaisia kuin minä lapsena, eli eivät kiinnitä tietoisesti mitään huomiota esimerkiksi Ankkalinnassa vallitsevaan työnjakoon. Miesten maailma esittäytyy lukijalle normaalina. Aku Ankka –lehti ei ole kuitenkaan ainoa taho, joka vaikuttaa lasten ja nuorten käsityksiin naisista, miehistä ja työnjaosta. Se ei liene myöskään ainoa media, joka välittää käsitystä miesten ja naisten erilaisuudesta ja sukupuolten välisestä työnjaosta. Mielestäni olisi tärkeää, että kasvattajat, niin vanhemmat kuin opettajatkin, olisivat tietoisia näistä kulttuurissamme ja mediassa vallitsevista sukupuolen representaatioista ja valmiita keskustelemaan niistä lasten kanssa.

Tutkielmassa on mukana vain viisi lehteä vuodessa ilmestyvistä 52 lehdestä, joten ne eivät muodosta kaiken kattavaa kuvausta Aku Ankka –lehdessä vallitsevista sukupuolen representaatioista. On kuitenkin epätodennäköistä, että olisin sattunut valitsemaan aineistokseni juuri ne lehdet, joissa esimerkiksi naiset käyvät kaikkein vähiten töissä. Uskon siis tutkielman tulosten kuvaavan Ankkalinnan maailmaa kohtalaisen hyvin. Aku Ankka ei ole kuitenkaan ainoa lehti, jossa Ankkalinnan hahmot seikkailevat. Mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe ja vertailukohde Akulle olisikin Iines-lehti, jonka voi nähdä Akun vastineena tytöille. Olisi kiinnostavaa selvittää, muuttuvatko feminiinisyden ja maskuliinisuuden representaatiot jollakin tavalla, kun siirrytään Akusta Iinekseen. Voisi olettaa, että Iines-lehdessä naiset saisivat isomman roolin tarinoissa, mutta esitetäänkö heidät siellä perinteisen naisellisia kotitöitä tekevinä tyttöystävinä, vai saavatko naiset aktiivisempia rooleja tai tekevätkö jopa rynnäkönnön työelämään?

LÄHTEET

- Ahmed, S. 2004. *The cultural politics of emotion*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Aku Anka –lehden verkkosivut. 25. 5. 2006. Uutisarkisto. Kesäliikuntakampanja käynnistyy - tulosta oma liikuntakorttisi! Tulostettu 24.3.2007
<http://www.akuanka.fi/lukemista/uutisanka/arkisto/?d=5399&page=6>
- Aku Anka –lehden verkkosivut. Tietolaari. Aku Ankan aika. Osa I: 1951-1955. Tulostettu 10.2.2007
<http://www.akuanka.fi/lukemista/tietolaari/akuankanaika/19511955/>
- Aku Anka –lehden verkkosivut. Tietolaari. Aku Ankan aika. Osa II: 1956-1960. Tulostettu 10.2.2007.
<http://www.akuanka.fi/lukemista/tietolaari/akuankanaika/19561960/>
- Ankka-kohtainen opetussuunnitelma 2006. Opettajan työvihko. Tulostettu 10.2.2007
http://www.aikakaus.fi/content/aikakauslehti_opinnoissa/Koulujen_Aikakauslehtipaiva_2006/Aku_Ankan_Opetussuunnitelma.pdf?from=88529807885391
- Antikainen, A., Rinne, R. & Koski, L. 2000. *Kasvatussosiologia*. Helsinki: WSOY.
- Arnkil, H. 2006. Kysy-palsta. Miksi punainen on tyttöjen väri? *Tiede* 7, 64.
- Badinter, E. 1993. *Mikä on mies?* Suom. L. Lehto. Tampere: Vastapaino.
- Blom, V. 1998. Onko mainoksella merkitystä? Mainosten tulkinta Roland Barthesin koodiston avulla. Teoksessa A. Kantola, I. Moring & E. Välvirronen (toim.) *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 200-228.
- Butler, J. 1990. *Gender trouble. Feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.
- Cockburn, C. 1988. The gendering of jobs: workplace relations and the reproduction of sex segregation. In S. Walby (ed) *Gender segregation at work*. Milton Keynes/Philadelphia: Open University Press, 29-42.
- Connell, R.W. 2003. *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.
- Connell, R.W. 1993. *Gender & power. Society, the person and sexual politics*. Cambridge: Polity Press.
- Dorfman, A. & Mattelart, A. 1980. Kuinka Aku Ankaa luetaan. Imperialistinen ideologia Disneyn sarjakuvissa. Suom. M. Koski. Helsinki: Love Kirjat.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Fiske, J. 1994. Merkkien kieli. Suom. (toim.) V. Pietilä, R. Suikkanen & T. Uusitupa. 3. painos. Tampere: Vastapaino.
- Gordon, T. & Lahelma. 1998. Kansalaisuus, kansallisuus ja sukupuoli. Teoksessa P. Alasuutari & P. Ruuska (toim.) *Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti. Suomen itsenäisyyden juhlarahaston Sitran julkaisusarjan julkaisuja 210*. Tampere: Vastapaino, 251-280.

- Gordon, T. & Lahelma, E. 1992. Tyttöjen toiseus opetuksessa ja koulutuksessa. Teoksessa S. Näre & J. Lähteenmaa (toim.) *Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 314-327.
- Grönfors, M. 1999. Miehen arin alue. Maskuliinisuus, seksuaalisuus ja väkivalta. Teoksessa A. Jokinen (toim.) *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere: Tampere University Press, 223-236.
- Grönfors, M. 1994. Miehin kulttuuri ja väkivalta. Teoksessa J. Sipilä & A. Tiihonen (toim.) *Miestä rakennetaan. Maskuliinisuuksia puretaan*. Tampere: Vastapaino, 63-76.
- Halonen, I. K. 1999. Matka journalismin sukupuolittumisen strategisille alueille. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. *Acta Universitatis Tamperensis* 669.
- Helve, H. 1992. Tyttöjen kriittinen maailmankuva. Teoksessa S. Näre & J. Lähteenmaa (toim.) *Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 246-256.
- Herkman, J. 1998. Sarjakuvan kieli ja mieli. Tampere: Vastapaino
- Herkman, J. 1996. Miten sarjakuvista tuli yliopistokelpoisia. Teoksessa J. Herkman (toim.) *Ruutujen välissä. Näkökulmia sarjakuvaan*. Tampere: Tampere University Press, 9-42.
- Herkman, J., Jokinen, A. & Lehtimäki, M. 1995. Vanhan Aatamin uudet vaatteet? Teoksessa M. Lehtonen (toim.) *Aatamin puvussa. Liaanilla Hemingwaysta Königiin*. Tampereen yliopisto. Yleisen kirjallisuustieteen julkaisuja 28, 13-26.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. *Tutki ja kirjoita*. 10. laitos. Helsinki: Tammi.
- Jokinen, A. 2003. Miten miestä merkitään? Johdanto maskuliinisuuden teoriaan ja kulttuuriseen tekstintutkimukseen. Teoksessa A. Jokinen (toim.) *Yhdestä puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa*. Tampere: Tampere University Press, 7-31.
- Jokinen, A. 2000. *Panssaroitu maskuliinisuus. Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Tampere: Tampere University Press.
- Jokinen, A. 1999. Suomalainen miestutkimus ja -liike: muutoksen mahdollisuus? Teoksessa A. Jokinen (toim.) *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere: Tampere University Press, 15-51.
- Kansallinen mediatutkimus. 12.9.2006. KMT Lukija Syksy05/Kevät06. Tulostettu 12.2.2007. http://www.levikintarkastus.fi/mediatutkimus/KMT_Lukija_S05-K06.pdf
- Kinnunen, M. 1997. Making gender with classifications. In L. Rantalaiho & T. Heiskanen (eds) *Gendered practices in working life*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire & London: Macmillan Press, 37-51.
- Kinnunen, M. & Korvajärvi, P. 1996. Johdanto: naiset ja miehet työelämässä. Teoksessa M. Kinnunen, M. & P. Korvajärvi (toim.) *Työelämän sukupuolistavat käytännöt*. Tampere: Vastapaino, 9-19.
- Koivunen, A. & Liljeström, M. 1996. Paikantuminen. Teoksessa A. Koivunen & M. Liljeström (toim.) *Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino, 271-292.

- Korvajärvi, P. & Kinnunen, M. 1996. Lopuksi: työelämän sukupuolistaminen. Teoksessa M. Kinnunen & P. Korvajärvi (toim.) Työelämän sukupuolistavat käytännöt. Tampere: Vastapaino, 233-240.
- Koski, L. 2003. Naisten paikat ”miesten maailmassa”. Näkökulmia sosiologiseen naistutkimukseen. Teoksessa R. Turunen & M. Roivas (toim.) Mikä ero? Kaksikymmentä kirjoitusta yhteiskunnasta, kulttuurista ja sukupuolesta. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 273-293.
- Kunelius, R. 1999. Viestinnän vallassa. Johdatusta joukkoviestinnän kysymyksiin. Helsinki: WSOY.
- Laamanen, L. 2000. Ankkalinnan naiset ennen ja nyt. Aku Anka lehdissä 50-luvulla ja vuonna 1999 esiintyvien naiseen viittaavien ja naista tarkoittavien ilmausten tarkastelua. Jyväskylän yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Suomen kielen laitos. Pro gradu –tutkielma. Tulostettu 26.3.2007. <http://selene.lib.jyu.fi:8080/gradu/f/llaamanen.pdf>
- Lahelma, E. 1992. Sukupuolten eriytyminen peruskoulun oppisuunnitelmassa. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 132.
- Lehtonen, M. 1999. Maskuliinisuus, kansallisuus, identiteetti. Teoksessa A. Jokinen (toim.) Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja. Tampere: Tampere University Press, 74-88.
- Lehtonen, M. 1995. Pikku jättiläisiä. Maskuliinisuuden kulttuurinen rakentuminen. Tampere: Vastapaino.
- Liljeström, M. 1996. Sukupuolijärjestelmä. Teoksessa A. Koivunen & M. Liljeström (toim.) Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino, 111-138.
- Liljeström, R. 1986. Sukupuolijärjestelmä ja naisen työ. Teoksessa L. Rantalaiho (toim.) Miesten tiede, naisten puuhut. Yhteiskuntatieteen kritiikkiä naisten työn näkökulmasta. Tampere: Vastapaino, 84-108.
- Lindman, M-L., Manninen, P. A. & Krook, A. 1992. Sukellus sarjakuvaan. Helsinki: VAPK-kustannus.
- LT-levikkitilasto 2006. Tulostettu 26.3.2007.
<http://www.levikintarkastus.fi/levikintarkastus/tilastot/Aikakaushetket.pdf>
- Lähteenmäki, L. 2004. Onks tää nyt ihan reiluu? Pätkätyötä tekevien äitien kokemukset työn ja perheen yhteensovittamisesta. Turun yliopisto, sosiologian laitos. Sosiologista keskustelua B43.
- Manninen, P. A. 1995. Vastarinnan välineistö. Sarjakuvaharrastuksen merkityksiä. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Tampere: Tampere university press.
- Matero, J. 1996. Tieto. Teoksessa A. Koivunen & M. Liljeström (toim.) Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino, 245-269.
- Mustonen, A. 2001. Mediapsykologia. Helsinki: WSOY.
- Nenola, A. 1990. Sukupuoli, kulttuuri ja perinne. Teoksessa A. Nenola & S. Timonen (toim.) Louhen sanat. Kirjoituksia kansanperinteen naisista. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 520, 11-23.

Nätkin, R. 1986. Naisten vastuun ja kotien ylläpitämisen ristiriidoista. Teoksessa L. Rantalaiho (toim.) *Miesten tiede, naisten puuhet*. Yhteiskuntatieteen kritiikkiä naisten työn näkökulmasta. Tampere: Vastapaino, 156-180.

Ojajärvi, S. 1998. Sukupuolen representaatiot parisuhdevisailussa. ”Tietääkö mies, minkä väriset verhot on keittiössä?” Teoksessa A. Kantola, I. Moring & E. Väliverronen (toim.) *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 170-199.

Palmu, T. 1992. Nimetön Hiiri ja Simo Siili. Aapisten sukupuoli-ideologia. Teoksessa S. Näre & J. Lähteenmaa (toim.) *Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 301-313.

Partion verkkosivut. Partio ja Aku Anka yhteistyössä. Tulostettu 24.3.2007.
<http://www.partio.fi/?Deptid=846>

Pietilä, V. 1976. *Sisällön erittely*. Helsinki: Gaudeamus.

Pulkinen, T. 2000. Judith Butler - sukupuolen suorittamisen teoreetikko. Teoksessa A. Anttonen, K. Lempiäinen & M. Liljeström (toim.) *Feministejä - aikamme ajattelijoita*. Tampere: Vastapaino, 43-60.

Rantalaiho, L. 1994. Sukupuolisopimus ja Suomen malli. Teoksessa A. Anttonen, L. Henriksson & R. Nätkin (toim.) *Naisten hyvinvointivaltio*. Tampere: Vastapaino, 9-30.

Rojola, L. 1996. Ero. Teoksessa A. Koivunen & M. Liljeström (toim.) *Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino, 159-178.

Salmi, M. 1996. Työelämän ja perhe-elämän yhdistämisen palapelit. Teoksessa M. Kinnunen & P. Korvajärvi (toim.) *Työelämän sukupuolistavat käytännöt*. Tampere: Vastapaino, 211-231.

Sanoma Magazinesin verkkosivut. Lehdet ja tuotteet. Tulostettu 9.2.2007.
<http://www.sanomamagazines.fi/lehdetjatuotteet/ltiedot.asp?f=51&l=AA>

Sanoma Wsoy:n verkkosivut. 13.12.2001. Uutiset. Aku Ankan kieli valittiin vuoden 2001 kielihelmeksi. Tulostettu 9.2.2007.
<http://www.sanomawsoy.fi/News.aspx?f=2113&d=18386&site=3>

Seppänen, J. 2005. Visuaalinen kulttuuri. Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle. Tampere: Vastapaino.

Seppänen, J. 2001. Katseen voima. Kohti visuaalista lukutaitoa. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 17. Tampere: Vastapaino.

Sipilä, J. 1994. Miestutkimus – säröjä hegemonisessa maskuliinisuudessa. Teoksessa J. Sipilä & A. Tiihonen (toim.) *Miestä rakennetaan. Maskuliinisuuksia puretaan*. Tampere: Vastapaino, 17-33.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2004. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Vakimo, S. 2001. Paljon kokeva, vähän näkyvä. Tutkimus vanhaa naista koskevista kulttuurisista käsityksistä ja vanhan naisen elämäntäytännöistä. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 818.

Veivo, H. & Huttunen, T. 1999. *Semiotiikka. Merkeistä mieleen ja kulttuuriin*. Helsinki: Edita.

Walby, S. 1991. *Theorizing patriarchy*. Oxford: Basil Blackwell.

Walby, S. 1986. *Patriarchy at work. Patriarchal and capitalist relations in employment*. Cambridge: Polity Press.